

Панько Лесябудько

Panko Nezabudko

ACIERTOS Y SINSABORES DE LA EMIGRACION

(Cuentos humorísticos)

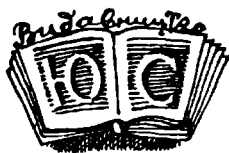
JULIAN SEREDIK - EDITOR

BUENOS AIRES - 1978

Папкє Незабудько

ЕМІГРАЦІЙНІ РОДЗИНКИ

Гумористично-сатиричні оповідання,
нариси, фейлетони і репортажі.

ВИДАВНИЦТВО ЮЛІАНА СЕРЕДЯКА

БУЕНОС-АЙРЕС — 1978.

Тираж 750 прим.

Обкладинка у виконанні Ольги Пастухів.

© Copyright 1978 by the Publisher

Queda hecho el depósito que marca la Ley Nº 11.723

Impreso en Argentina — Printed in Argentina

ЧАСТИНА ПЕРША

В ТАБОРОВІЙ РЕСПУБЛІЦІ

СОЛОМОНІВ СУД

Комендант табору пан Олекса Гусар сьогодні від самого ранку ходить сердитий, неначе встав з ліжка на ліву ногу. Ходить по канцелярії сюди й туди, курить з досади цигарку за цигаркою, мне собі чуба та раз-у-раз мимрить собі під носом щось сердито.

Розсердила пана коменданта УНРРА. Вчора прислали звідтам знову контингент жіночих лахів — щось з сотку сукенок, півтори сотки сорочок, півсотні плащів та ще там якогось дріб'язку. І як то такий малий приділ розділити раціонально між двома з половиною тисячами жінок, живучих в таборі? Ситуація така, що й сам премудрий Соломон навряд чи вирішив би справу так, щоб усі були вдоволені. Краще б ото й не привезили!

— А, хай їх шляк трафить з їхніми лахами! — вилаявся пан комендант на адресу УНРР-и. — Іване, — звернувся він до сторожа, — а біжіть но та швидко повідомте членів управи і президії таборової ради, щоб зараз приходили сюди, бо буде надзвичайне поширене засідання управи і президії!

Сторож метнувся чимскоріш, згідно з наказом.

А тим часом біля таборового магазину справжня облога. Юрба жінок оточила його з усіх сторін. О дев'ятій ранку мають відкрити магазин. Багато прийшло сюди ще далеко раніше, дехто вже о сьомій пришкандибав, щоб першому заняти чергу. Хтось ще вчора рознюхав, що до табору привезли контингент свіжих лахів та будуть рано роздавати. Ця вістка миттю розлетілась по цілому таборі та змобілізувала і поставила на ноги майже все доросле жіноцтво табору.

Людей прибувало щораз більше, йшли з усіх сторін, перелізали через огорожу, пролізали крізь діри порваної дротяної огорожі.

Магазинер Гнат Щур зі страху зіщулився, немов справжній щур, гнаний двома котами. Раз-у-раз споглядав у віконце і за кожним разом повторяв безнадійно:

— Ой, буде ж сьогодні гаряче, буде!..

Він уже з досвіду знає, що то значить роздати малий приділ отих недоношених кимсь лахів у тому розбурханому гримучому морі, яке при найменшому невдоволенні готове тебе розірвати, знівечити, стоптати ногами через оте старе, нанафталізоване барахло. І не викрутишся, не вимолишся від нього. Кожна Евина дочка — кипучий вир, жорстокий, неблаганний. Давай їй — хоч з-під землі вирви. . .

Кипить, гуде жіноче море, наче перед негодою, щохвилини більше й більше. Перед веде тут руда Козодавиха, незрівняна таборова інтригантка, сплетниця, авантюристка, вічно невдоволена всіма і всім.

— А я вам кажу, що речей прийшло стільки, що кожну жінку від стіп до голови можна вбрати! — доводила своїм неприємним, як звук розколеного поліна, голосом.

— А я чула, — відозвалась друга, — що привезли небагато і будуть роздавати лише найбільш потребуючим.

— Яким «найбільш потребуючим?» — запитала третя.

— Та он тим, що без шлюбу дітей собі поназбирали! — пояснила четверта.

— Та й себе начальство, напевно, не забуде, не обійде. . .

— А ви, пані, думаєте, що забуде? Сидять в отій управі, нічого не роблять, гроші беруть задармо та ще й кращі речі потайки від народу розхапують.

— А щоб їх холера всіх забрала!..

— Ви чули це? — стививши трохи голос та озирючись на всі боки, промовила Козодавиха. — Вони вже вночі кращі речі розділили між собою та вчителями й урядниками, тоді ще мають дати трохи кожній з отих благородних дівиць, а нам — що лишиться, і то одні штанцята на двадцять жінок.

— Лопатами та коцюбами розігнати це злодійське кубло! — гукнула якась темпераментна, войовнича дама.

— Люди добрі, не будьте такі гарячі! — забрала слово одна з розсудливіших. — Невже цей непотріб вартує аж стільки, щоб собі ним вимотувати нерви? А може й дійсно не привезли стільки, щоб усіх обділити. Ось недавно знайома мені полька з польського табору казала, що її приятелька, яка працює в УНРРА, сказала їй під секретом, що коли прийдуть речі на базу, то унівські заправи вибирають найкращі і перепродують, а діпістам пхають найгірші залишки.

— Брехня! — крикнула Козодавиха. — Не повірю ніколи, щоб ці американи чи «анґліки» лакомились на таку мізерію. А от наші, українці, то їх ніколи нічим не нагодуєш. Ви думаете, чого вони пхаються так в кандидати, щоб бути вибраним до управи? З любови до народу? Ось, подивіться на коменданта лише: вже немає де дівати свого живота, так розперло його на таборовій каві й зупці...

— Істинна правда! — піддержало її кілька голосів.

—**—

В приміщенні управи табору почалось засідання членів управи і президії таборової ради.

Комендант табору закінчує якраз своє слово:

— Панове! На закінчення скажу вам, що ситуація вельми погана. Здається, будемо знову мати халепу з невдоволеними. Прошу забирати слово в цій справі.

Слово забрав заступник коменданта:

— Панове! На мою скромну думку, приділ одягу, що прийшов учора ввечорі, розділити між тих жінок, які не мають чоловіків. Це ж біднота, яка лише на пайці таборової кухні живе.

— Їм уже давали не раз, — промовив господарський референт. — Інші потребують також. Я вношу пропозицію, щоб лише між працюючими жінками розділити одяг.

— Працюючі жінки отримали останній раз, — ска-

зав комендант поліції. — На мою думку частину одягу роздати між жінок поліцаїв. Як відомо вам, поліція отримує стільки, що кіт наплакав, за її тяжку працю таборового сторожа. Ні один поліцай не має змоги піти заспекулювати трохи, так як роблять інші. Перше, забезпечити їхні родини, а тоді найкраще взяти під увагу старих німецьких жінок.

— І знову будуть кричати, що дармоїдам дають! — кинув хтось з присутніх.

Культурно-освітній референт, а разом і заступник директора таборової гімназії із званням професора, встав маєстатично, зняв з носа окуляри і, витираючи їх хустинкою до носа, промовив з повагою:

— Панове! Кому б ми не дали, то все одно решта буде вішати собак на нас. У мене є пропозиція: давати за чергою. Наприклад, так: сьогодні бльок ч. 1 і 2, завтра — 3 і 4, іншим разом — 5-6, і т. д. Але в цій справі необхідно скликати надзвичайні збори мешканців табору і роз'яснити їм суть справи та запропонувати мій плян. Я вірю, що більшість нашої громади розсудлива, паршиві вівці — це лише одиниці.

Пропозицію пана професора прийнято.

—**—

На загальних зборах таборян коменданта закричали. Найбільше було невдоволених з дальших бльоків, які відсувалось на майбутні черги. Найбільш кричала стара рижа Козодавиха. Збори розійшлись. Плян професора провалився.

Комендант лютував, як сто чортів. Він і без того має клопотів по самі вуха. Біда із задрим вередливим народом! Кожне лише себе одного бачить. Підождіть, я вас навчу! Я, колишній військовий старшина, щоб я не подолав вас — не хочу на цьому світі повітря псувати!

Видко, якась спасенна думка стукнула йому в голову, бо вдарив себе пальцем в чоло і підсміхнувся.

— Панове, — звернувся він до присутніх членів управи і президії таборової ради. — Зайдіть, будь лас-

ка, на хвилину до мене до канцелярії. Маю одну спасенну думку і хочу вашої апробати. Іншого виходу немає.

Всі зразу перейшли в приміщення управи табору і комендант забрав слово:

— У мене зродилась така думка: дайте мені уповноваження, щоб я міг власними моїми руками зробити справедливий розподіл. Ручу вам своїм чесним словом, що розділю найсправедливіше.

Дістав повноваження без зайвих дискусій. Тож він зразу наказав, щоб пізнім вечером маґазинер із помічником явились у маґазині.

На другий день раненько всі бльокові дістали наказ повідомити всіх жінок, щоб приходили по свій приділ. За пів години до відкриття знову маґазин стояв наче в облозі.

Точно о дев'ятій прийшов комендант. Відкрили маґазин. Комендант став на сходах.

— Шановні пані! — звернувся він до присутніх. — Тому, що на вчорашніх зборах наша пропозиція справедливого розподілу одягу була відкинена, я зробив останнє рішення, щоб ніхто з вас не чувся покривдженним. Тому, що на дві тисячі сто двадцять чотири дорослих жінки прийшло одягу лише стільки, що ледве можна с'як-так забезпечити не більше двісті осіб, і щоб не було крику й нарікань, я наказав весь одяг порізати на маленькі шматки. Нарізано їх точнісінько стільки, скільки дорослих жінок живе в нашому таборі. Прошу ласкаво ставати в чергу і підходити за своїм приділом.

Запанувала тиша, хоч мак сій. Усі крикливі таборіві «революціонерки» немов води в роті понабирали. Навіть сварлива Козодавиха похнюпилась, встидливо спустивши очі додолу. Дехто підсміхався собі. Мудріші оплесками нагородили коменданта за його децизію.

Верталися додому жінки, хто тихо, хто із соромом, а хто картав на всі лади рижу Козодавиху і їй подібних. Справедливий Соломонів суд пана коменданта таки поміг. Від того часу не було вже клопотів з розподілом одягу.

ПОЛІЦІЙНИЙ НЮХ

Лейтенант Вольфганг Крепке із радощів затира долоні. Без великих труднощів попав на злочинський слід, що з місця крадіжки веде через поля по снігу прямісінько до українського табору ч. 25 у Галлендорфі. Цієї ночі в селі Лебенштедт, у бавера Макса Шварца злодії вкрали свиню, годовану, так кілограмів за триста, яку Шварцова родина кормила для себе, на заріз. Раненько гер Шварц замельдував в поліції. Лейтенант Крепке з сержантом Еріхом і кількома поліцаями зразу розпочали розшук. Шукати довго не довелося, бо на свіжому снігу, що випав учора вечером, залишився слід саней і крові, що густими цятками застигла на снігу, і через поля веде в напрямку українського табору. Недалеко табору слід скручує на дологу і губиться на втертому снігу.

— Ферфлюхте українішен швайне-гунде!* Тепер, злочинська бандо, не уйдеш моїх рук! Накрию вас, проклятих, на гарячому якраз тоді, коли будете патрошити свиню та розпродувати м'ясо! — не то радісно, не то грізно крикнув лейтенант.

— Шкода, що без дозволу англійської влади не можемо ввійти до табору. Напевно цілу свиню ще захопили б. Табор ще спить. Сумніваюсь, щоб злодії так рано розпродували м'ясо, — відізався сержант Еріх.

— Оце й ціла заковика, — відповів лейтенант. — Баки ці придуркуваті англійці повисипляються, то й свині може не стати. Вони щойно о дев'ятій ранку починають урядкування. Але нічого не порадимо. Мусимо строго придержуватись їхніх дурних розпорядків. Ну,

* Прокляті українські свині й собаки — німецьва лайка.

й возяться з тими проклятими авслендерами!** Дон-нерветтер!..***

— Нема іншої ради. Хоч не хоч, а чекай до дев'ятої.

Кілька хвилин після дев'ятої лейтенант Крепке сидів у своїй канцелярії біля телефону. Розмовляв з капітаном Райсом, комендантом військового окупаційного району.

Через півгодини капітан Райс приїхав джіпом в асисті сержанта і чоти військової жандармерії. Забрав лейтенанта на свій джіп і поїхали оглядати сліди. По дорозі капітан вийняв табакерку, зажив табаки і запропонував лейтенантові:

— Прошу ласкаво.

— Дуже дякую, пане капітане, — відповів лейтенант, — але я табаки не нюхаю.

Приїхали на місце, де починався слід. Капітан докладно оглянув сліди саней і крові. Слід дійсно вів через засніжене поле в напрямку українського табору. За приблизно чверть кілометра до табору слід повернув направо в напрямку асфальтової дороги, яка розділювала табір від села. Там він загубився, бо дорогу вже успіли добре протерти баверські вози й сани. Очевидно, злодії з'їхали на дорогу, щоб опісля по ній дістатись до табору. Так, зрештою, логічно, думав лейтенант Крепке.

Але не так думав капітан Райс. Йому стало підозрілим, чому саме, коли сани звернули на дорогу, раптом пропав слід крові. Він ходив сюди й туди, уважно придивлявся, постукував своєю тростяною палицею та час до часу заживав табаки.

«Чого він медитує, цей старий дурень! — сердито думав лейтенант. — Та ж ясно навіть дурневі, де знаходяться злодії й свиня. Не лише свиню, але й цілого бика можна розпродати, заки їх успіємо накрити...»

А капітан ходив, дивився, міряв, постукував тростяною палицею і нюхав собі табачку.

** чужинець; *** німецький прокляти, щось вроді нашого
»грим би тебе побив!«

— Лейтенанте! — раптом звернувся він до Крепке. — Беріть своїх поліцаїв і їдьте до табору число чотирнадцять у Лебенштедті!

— Що?.. — витріщивши із здивування свої сірі, як сталь, очі, спитав лейтенант. — До якого чотирнадцятого?

— Та хіба ви не знаєте? До польського! І не гайтеся! Скоро! Окружіть табір з усіх сторін, щоб і горобець не вилетів. Маєте до помочі мого сержанта і чоту жандармерії. Я їду також...

— Здурів старий! — буркнув невдоволено лейтенант до сержанта Еріха. — Пропала вся справа!

Не минуло й чверти години, як польський табір був оточений з усіх сторін німецькою поліцією та англійською військовою жандармерією. Наскок був такий скорий і несподіваний, що накрили злодіїв, як вони спокійно почали розпродувати м'ясо. Успіли розпродати лише малу частину. Решту забрала поліція, щоб повернути власникові. Забрали й злодіїв, закували в кайданки. Капітан особисто перевірив слідство на місці. Виявилось, що злодії дістали коней і сани з господарства від конюшника Франца, який був фольксдойчем* і тримав спілку з бандою злодіїв. Свиню вбили й заховали, вицідивши з неї кров у посудину, яку опісля Франц і один зі злодіїв взяли на сани й поїхали через поля в напрямку українського табору, щоб, мовляв, «вбити двох зайців»: затерти слід і кинути підозріння на українців. По дорозі, їдучи, набирали в пляшку крові та потроху виливали її за слідом саней.

Капітан Райс, підсміхаючись іронічно під своїм стриженним рижим, присипаним інеєм часу, вусом, підійшов до лейтенанта Крепке і запитав зневажливо:

— Лейтенанте, як довго ви служите в поліції?

— Від 1941 року служив у військовій поліції, а від 1954 в цивільній.

— Якщо хочете стати справжнім добрим поліцаєм, раджу вам нюхати табаку. Дуже добра інстанція на

* німець, роджений поза Німеччиною, в іншій країні.

прочищення нюхового органу. А ваш поліційний нюх до нічого, — сказав жартома. А опісля продовжував уже серйозно: — Пам'ятайте, що як у майбутньому ксли схочете знайти злодіїв, ніколи не шукайте їх серед українців, тим більше жителів цього українського табору, на який ви гострили собі свої зуби. Знайте, що це один з найкращих чужинецьких таборів у моему районі. Це репрезентативний табір. Шукайте злодіїв в таких таборах, як ось цей і матимете завжди успіх. І не гордіть табакою! — додав, накінець, жартома.

ОКУЛЬТУРЕННЯ

Антон Кіндратович вийшов вельми радий із приміщення канцелярії коменданта табору. Йшов бадьоро, похитуючись за своєю звичкою, і підсвистував якусь веселу мелодію. Був немов на сьомому небі. Оце під час перерви викликав його комендант табору зі школи, де він учителює, і повідомив, що управа табору рішила призначити його директором школи на місце Івана Івановича Бумбовського, який рішив переїхати до іншого табору. Ясна справа, що нікому іншому, лише йому належить такий поважний виховно-освітній пост директора табової чотири-класової школи. Він же старий педагог, зуби свої з'їв на тій відповідальній роботі. Немало людського «нарибку» пройшло через його досвідчені руки.

Вернувшись назад до школи, гордо глянув у вестибюлі в дзеркало на свою фізіюномію, усміхнувся, поправив волосся і краватку та попрямував до вчительської кімнати. Перерва ще не скінчилась, і весь учительський персонал був ще там. Присутні вчителі прийняли вістку призначення на директора школи Антона Кіндратовича досить спокійно назовні, але в душі кожний був розчарований таким несподіваним рішенням управи табору.

«І чому якраз оцього безпросвітнього п'яницю іменовано директором школи?» — думали майже всі в унісон. — «Та йому не личить навіть учителем бути, не то що директором!..»

А Антон Кіндратович думав собі: «Го-го! Тепер я шишка в таборі, хоч куди! Тепер і до культурно-освітньої колеґії я маю прямий доступ з поваги до мого становища! І взагалі куди там смертному вчителеві до директора! Тепер і з кантини, і з маґазину куди більше перепадатиме, ну й, samozрозуміло, платня куди со-

лідніша буде, а найголовніше — повага. От гідности діждався! Йі-бо, обов'язково треба сьогодні такий акт самогочкою підмочити з товаришами. . .»

Вечером новоспечений директор підмочував свою номінацію в колі близьких по чарці друзів міцним самогоном, що його вчора вигнав недосяжний самогонний майстер Степан. Ну й самогон виходить з-під його рук! Чистий, як сльоза, міцний, як перець. Трохи присмерджує, але це нічого. Підмочив так, що ледве на чотирьох приліз додому. При тому вимазався, як кабан у болоті. Дружина його, пані Одарка Миколаївна, вилаяла його, як звичайно:

— П'янице нещасний! Свине брудна! Який же тобі дурень великодній учительську посаду дав? Ще й директором назначили! Який же приклад дітям даватимеш? А щоб ти смоли напився!..

Антон Кіндратович у таких небезпечних випадках (Одарка могла доброго стусана дати, а навіть й за поліно вхопити, бо ж була росла й сильна жінка) звичайно мовчав, а люди, особливо сусіди, лише підсміхались. Спочатку такі сцени всіх дуже цікавили, а згодом люди привикли до них. Звичайно, що ніколи вони не обходились без того, щоб люди їх не обговорювали. Всі жінки в таборі були по стороні Одарки Миколаївни, натомість, дехто з чоловіків, особливо ті, які не цурались чарки, обороняли Антона Кіндратовича.

— Подумай, — говорили. — Не стільки вип'є, скільки ота горлата крику наробить! Ну, упився парень, то й що? Переспиться і завтра буде все в порядку. І на чорта такі крики розводити?..

Витверезившись через ніч, Антон Кіндратович устав раненько. Голова поболювала, а в роті наче собаки ночували. Він випив дві аспірини і, не снідавши, подався до школи.

Десь біля десятої зайшов до нього розсильний таборової управи, Дмитро, і повідомив, що культурно-освітній референт скликає засідання культурно-освітньої колегії на другу годину по обіді.

Культурно-освітня колегія — це було дорадче тіло управи табору в культурно-освітніх справах. До неї

входили обидва священики — православний настоятель і католицький парох, директор таборової гімназії, директор народної школи і директор театру.

На засіданні Антон Кіндратович довідався, що в найближчу суботу приїжджає Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка і дасть в таборі два концерти — один в суботу вечером, а другий в неділю. Присутні з неприхованою радістю прийняли цю вістку. Слава про Капелю Бандуристів, як про один з найкращих наших мистецьких ансамблів на чужині, лунала по всіх закутинах нашої еміграції. Її виступ в таборі кожний сприймав як небувалу досі культурну імпрезу. То ж не диво, що присутні на засіданні члени культурно-освітньої колегії позитивно зареагували на цю вістку. Зразу виринула проблема, де капелян примістити на два дні і як прохарчувати. Всі забирали слово, обговорюючи справу й кожний подавав пропозиції та поради. Один лише Антон Кіндратович сидів мовчки й покурюючи цигарку за цигаркою, байдуже дивився десь у куточок кімнати. Так і впадало зразу в очі, що вістка ця не справила на нього особливого враження.

Вістка блискавкою рознеслась по всьому таборі:

— Капеля Бандуристів приїжджає до нашого табору з концертом! — говорили по всіх усядах.

Незабаром й афіші появились.

В суботу, за годину перед початком концерту, всі сидячі місця були розпродані. Люди купували квитки на стоячі місця, але і їх незабаром забракло. За пів години до концерту заля була вщерть набита народом. Багато, які прийшли запізно, стояли надворі, бо заля не могла вмістити всіх, тож стояли попід стінами таборового театру. Ніхто не йшов додому, хоч кожний мав шанс піти на концерт завтра. Кожний хотів бодай через дощані стіни театру почути рідну пісню в неперевершеному виконанні славної капелі. Щоб уже скоріше починали!

Вказівка на великому стінному годинникові волом посувалася уперед. Ще п'ять хвилин, ще три, ще одна, ще пів, ще кілька секунд. . .

На залі затихло, хоч мак сій.

Нараз третій дзвінок прорізав тишу. Куртина поволі розсувається, і... на сцені в три ряди тридцять сім капелян в кольористих козацьких строях — жовтих жупанах і синіх шараварах. Встали. Бандуристи презентують бандури. Вся зала вибухає, як вулкан, оваціями. Пристрасними оплесками зустрічає публіка рідних кобзарів.

Починається концерт. На ледве помітний знак мистецького керівника капелі Григорія Китастого дзвінко залунали бандури, а вслід за ними громом понісся бадьорий запорізький марш:

«Нумо, хлопці, до зброї,
На герць погуляти!..»

Чи ви коли мали змогу спостерігати, як публіка реагує на концерт капелі перший раз? Встає механічно, не помітивши того навіть, і стоячи, в екстазі мистецької насолоди, слухає виконання. Я був присутній на концерті Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка в 1965 році в одному більшому американському місті на заході Америки, над Пацифіком. Щонайменше вісімдесят відсотків публіки становили чужинці, в першу чергу американці й росіяни. Коли залунала перша пісня, вся публіка механічно встала на ноги, неначе якась магічна сила примусила її до того. Ця магічна сила — це чудова українська мелодія в неперевершеному мистецькому виконанні колективу Капелі.

Після запорізького маршу бадьоро залунало «Ой, на горі там женці жнуть». А далі «Пісня про Нечая», про «Максима Залізняка», про «Козака Супруна», про «Гамалію» й інші.

Дзвенять струни бандур. Лунає пісня за піснею, то тихо-притишено, то вибуха бурею. І перед очима, немов живі, встають грандіозні картини з історії України. Ось виїжджає з табору на баскому коні запорізький герцівник. Розтібнута сорочка, заковані рукави, голова без шапки, лише оселедець довгий з неї набік звисає, зачепившись за вухо, в сильних жменях крива шабля блищить на сонці. Піднявся на сідлі і визиває на герць ворога. Ану, нарвись на нього! Ось ви-

скочив зухвалий ляшок, чи дикий татарин. Та куди ж вам до нього! Ось ізчепились, завирували кіньми навколо, заблищали і задзвеніли блискучі клинки. Кілька вмілих сильних ударів, і летить тіло ворога козакові до ніг, а душа — чортам у руки.

Бренять дзвінко струни бандур. Лунає пісня могутня, як степовий вітер. І бачиш: їдуть козаки. Чвірка за чвіркою на сильних бахматах. Розвинулось війсьсько довжелезним вужем, кінець якого губиться десь далеко в степу, в сизому тумані. Переливаються кольори строїв: червоний, зелений, синій, жовтий. Над чвірками коливаються довгі списи, повівають прапори. Попереду на баскому білому коні козак їде довговусий, довгобородий, закутаний в кирею. В руці лискуча золота булава. Їде, покурює люльку.

«...А позаду Сагайдачний,
Що проміняв жінку на тютюн і люльку
Необачний...»

Дзвенять бандури. Лунає могутньо пісня про батька Максима, як могутній був Гайдамацький зрив. І перед очима, немов з'ява, заворушилось у балках, загомніло в лісах. Чорним шляхом їде невмирущий батько Максим з гайдамаками карати паразитів українського народу. Народ заворушився, повстає, спішить у повстанські ряди. Святять ножі. Страшна кара їде на всіх паразитів, які живуть працею і кров'ю українського поневоленого народу. Залізник еднається з Гонтою. Ворог платить кроваву данину в Умані.

Бренять бандури. Лунає пісня могутня, як шум Дніпрових порогів, як сам Ненаситець, як бурхливе Чорне море. І зривається пісня рокотом самопалів, вибухом гаківниць:

«Наш отаман Гамалія,
Отаман завзятий...»

І немов бачите турецьку галеру на повному морі, яку оточила хмара козацьких чайок. Козаки штурмують галеру, вдираються на неї, кипить страшний рукопашний бій. Козаки перемагають, вибивають воро-

га, забирають дорогі речі, а галеру затоплюють. Тремтить Трапезунт, припишк зі страху Синоп, перелякався на смерть Царгород-Істамбул — козаки палять передмістя, визволяють невільників. . .

Кінчається перша частина. Бурхливими оплесками й оваціями народ нагороджує кобзарів. Публіка в екстазі захоплення. В багатьох сльози на очах. Ось старий ветеран Армії УНР хустинкою обтирає очі. Плаче старий козак. . .

В другому ряді зліва сидить пані директорова, чи пак, Одарка Миколаївна сама. Одно крісло біля неї порожнє. Сусід з лівої сторони, старий ветеран Панас, питає:

— Пані директорова! А що ж це пана директора немає? Чи не хворий?

— Ох, і не питайте. . . — і махнула зрезигновано рукою.

Друга частина концерту, в програму якої ввійшли побутові народні пісні, не уступає першій. Дзвенять струни бандур, зливаються з витонченими голосами капелян в один акорд. І вчувається в ньому рідні солон'їні співи-переливи і жайворонні веселі трелі під блакиттю українського неба, і ніжне дівоче кохання, і парубочий спів бадьорий, і молодість безжурна й весела, як українська вдача, і сум, як безмежне українське національне горе.

Кінець концерту. Зривається знову буря оплесків, крики «Славно!» Овації не вгавають. Публіка не хоче розставатись з кобзарями, хоче наддаток. Бандуристи щедрі, не відмовляються. І залунала пісня про отамана Юрка Тютюнника, який маршем скорим на Київ іде.

І знову овації бурхливі, довгі. Дівчина підносить букет червоних троянд. Голова таборової ради виступає на сцену і в імені всіх мешканців табору дякує капелі за таку небувалу ще в таборі мистецьку насолоду.

Народ розходитьсь по бараках та обговорює таку милу й небувалу подію та ділиться враженнями. Всі горді капелянами. Лише одна москвинка, стара Бовтушева, призирливо кинула репліку:

— Я віділа в Москві ещо не такіе концерти. . .

Ясна справа, що «віділа» не такі, але такого напевно ні.

В той час, коли в театрі відбувався концерт, в кімнаті в одному крайньому бараці пан директор Антон Кіндратович з трьома своїми товаришами «одушевлялись» іншою насолодою. Сиділи за столом за пляшкою самогону та «окультурувались» по-своєму. Коли закінчився концерт і люди розходились по бараках, двоє вже так успіли налігатись самогону, що вже лежали на підлозі, третій ще щось там по-п'яному говорив до порожньої пляшки, а пан директор, чи пак Антон Кіндратович, ледве волочачи ногами, поплентався надвір, і, обпершись об таборову огорожу, дивувався, з якої то нагоди довкола нього гуляють всі бараки.

«ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ»

(Світлій пам'яті Григорія Манька-Ярошевича
і Михайла та Анни Тагаєвих).

Заля таборового театру вже вщерть набита хрещеним людом, а народ прибуває й прибуває. Доводиться публіці розміщатись в проходах між кріслами й лавками. Сміливіші хлопчачи знайшли вихід з критичного положення: повилазили аж на бальки попід стелею і там порозміщувались, наче кури на бантах. Практично, хоч невідно й небезпечно, бож при необережності можна гепнути комусь на голову, зате звідтам куди краще обсервувати сцену, навіть ніж з перших рядів крісел, де розмістилась таборова знать з комендантом на чолі та гості з УНРР-и. Керівник УНРРА, капітан Бил, сидить на почесному місці, біля коменданта табору і його дружини. Сидить й безустанку жує гуму, нагадуючи бичка, який, наситившись, жує жвачку.

Таборовий театр ставить прем'єру «Запорожця за Дунаєм», а виступатимуть наші театральні корифеї Григорій Манько-Ярошевич в ролі Карася, Михайло Тагаїв в ролі Андрія і Анна Малієва-Тагаєва в ролі Одарки. Не диво, що заля тріщить набита народом, наче оселедцями в бочці.

Публіка нетерпелива. Не розуміє, що вистава не може початись і на хвилину раніше визначеного часу. Їй, оце, бери й зразу відслоняй куртину. Кілька разів уже зривались бурхливі оплески, мовляв, а скоріше там, бо тут нас вже нетерплячка бере!

Нарешті, куртина піднеслась. Почалась вистава.

Хто не бачив на сцені покійних Григорія Манька-Ярошевича, Михайла Тагаєва і Анни Малієвої-Тагаїв,

до такого треба б звернутись словами Карася: «І чо ж ти на світі Божому живеш, що такого славного козака, як покійний Петро Очерет, не знаєш?»

Тільки не про Петра Очерета тут ідеться, а про славне тріо наших незабутніх театральних мистців-корифеїв.

Ну й Одарка! Мабуть, краще Анни Тагаєвої ніхто не виконає ролі Одарки. Спостерігаю оком високомистецьку, аж до тонкощів, гру артистки, а вухом ловлю репліки публіки.

— Ну й Одарка! Ну й козачка, матері його ковінка! — каже якийсь сивовусий козарлюга. — Оце й чосу завдала козарлюзі! Та їй лише коня і шаблюку! Їй-бо, не одного козака за пояс заткула б!

— А я оце не дозволив би собі, — кидас визовно якийсь дідок, — щоб баба так мною коверзувала!

— Заткнись! — перебиває йому краща половина, беззуба бабуся. — Оце спершу мені раду дай, а тоді щойно наміряйся Одарку приборкати, халява ти стара!

Покійний Григорій Ярошевич-Манько, за словами деякого із знавців театального мистецтва, неперевершений був Карась у «Запорожці за Дунаєм». Навіть, нібито, й покійний Паторжинський йому не дорівнював. Я не буду підтримувати цю тезу, ні суперечити їй, бо знавець театального мистецтва з мене нікудишній. У моєму житті бачив ролі Карася у виконанні інших акторів, але після моєї нефахової оцінки, таки ні один з них не міг рівнятись з Григорієм Маньком-Ярошевичем. Своєю величною поставою, чудовою українською літературною мовою, багатою витонченою грою й мімікою, типовим українським гумором, сильним баритоном він давав максимум того, чоґо вимагає роля Карася. Кожною своєю появою на сцені, супроводженою бурхливими оплесками й оваціями публіки, він створював живу картину історичного запорожця, втілену в безсмертному Карасеві.

Про третього корифея нашого театру, Михайла Тагаєва, який виступав в ролі Андрія, говорити багато не буду. Про нього є написана і вміщена в цій книжці згадка в гуморесці «Пригода на сцені». Скажу лише,

що він, хоч віком уже й не надавався для ролі Андрія, але ж грою й голосом його заступити в таборі ніхто не міг.

З молодих акторів слід відмітити Володимира Довганюка в ролі султана. Цей вродливий, поставний молодець усією душею був вже тоді відданий театральній Музі, промощуючи собі важкий шлях на вершини українського театального мистецтва.

Дивишся ото з ретроспективи трьох десятків років і пригадуєш собі, наче це було вчора, як типічний, ім-позантний запорожець, втілений у безсмертному Карасеві, у виконанні неповторного Григорія Манька-Ярошевича, безстрашний у бою, витривалий при чарці, а «шараварами трусить» на згадку про жінку Одарку, від якої напевно попаде йому на горішки за проступок:

«...Буде мене жінка бити,
За чуприну волочити!..»

Гай-гай! Завзяті жінки водились і по сьогодні не перевелись серед нашого народу. І сьогодні не один з нащадків славних козаків трусить штанами перед своєю жіночкою.

Вистава закінчилась. Люди розходяться по бараках, діляться враженням, обговорюють прослухане й бачене. А дівора на спортовому майданчику «продовжує» «Запорожця за Дунаєм». Ось малий Аркадзя, синок білоруски Павліни, на весь голос виводить:

«...Будзе мене жінка біці,
За чуприну валачиці!..»

Діти по-своєму захоплені «Запорожцем».

ПЕРЕМОГА ДІДА МИКОЛИ

Він не був ще дідом у повному розумінні цього слова. Був ще досить молодий, так десь за п'ятдесятку. Фізично зберігся він ще досить добре, був рухливий і завжди бадьорий. Дітей у нього, а тим більше внуків, без яких неможливо стати справжнім дідом, не було. Жив собі зі своєю дружиною Наталкою, яку люди називали бабою Наталкою, в невеличкій кімнатці в одному з дерев'яних бараків в українському таборі для переміщених осіб. «Дідом» він став тому, що в його брата, Прокопа, який жив зараз у сусідньому бараці, було п'ятеро дітей, які чомусь Миколу, замість дядьком, кликали дідом. Отак і привикли всі ближчі йому співтаборяни — приятелі та сусіди — кликати його дідом. Тому й я буду його тут так називати.

З дідом Миколою я познайомився ще за гітлерівської Німеччини. Мене вразила його велика національна свідомість і начитаність. Він походив родом з нашої славної Полтавщини, але його околицю при новому адміністративному розподілі України після закріплення большевицької влади прилучено до Харківської області. Ненавидів він страшно москвинів. Причиною тої ненависти, як довідався я пізніше, було те, що денікінці фізично знищили його рідного дядька, який у тому часі був свідомим українцем і брав активну участь у визвольних змаганнях.

Не раз у вільні хвилини вечорами, неділями, чи святами він розповідав про життя під софитами. А мав великий дар розповідати. Слухаючи його розповідей, наче у великому мажорному фільмі проходили все нові й нові жахливі картини переживання нашого народу під большевицькою займанщиною. Коли ж приходилось йому вимовляти слово «москалі», він спльо-

вував сердито і крізь зуби проціджував з ненавистю:
— Лаптьошники брудні! Пошехонія проклята! Бан-
дити!..

Лице його в той момент мінилось — блідло.

Дивуватись йому тоді могла лише людина, яка й найменшої уяви не мала про всі «блага», які накинув нашому народові займанець москаль.

Яшка Некрасова прийняли до українського табору разом із групою наших людей, яка прибула з міста Гюслару. Він по національності був москвин, а походив десь з Вороніжчини. Був одружений з українкою-харків'янкою. Він завжди вперто доводив, що він «тоже українець», хоч по-українському не знав ні в зуб. Був середнього росту, сильної будови і з лицем, що зраджувало в ньому велику нахабність і хамуватість. Хамуватість свою виявляв тим, що завжди при кожній нагоді любив собі покрити з своїх однородців-москвинів, яких у таборі жило кільканадцять осіб, називаючи їх «кацапами», «лаптьошниками» і т. д. Не раз аж гидко робилось, слухаючи його вульгарних епітетів на адресу своїх земляків.

Яшка був нервово хворою людиною. Чи був він дійсно хворий, чи лише вдавав, Бог його знає, але мав лікарську посвідку в чотирьох мовах: німецькій, англійській, французькій і московській, яка доводила, що він є нервово хворий настільки, що в випадку сварки може бути непогамованим і небезпечним, тому за наслідки не відповідатиме. Тою посвідкою він усюди хвалився, надуживав нею і часто був напастливим, особливо тоді, коли був на підпитку. Кому доводилось мати з ним інцидент, той, звичайно, уступав йому з дороги. Це його ще більше роззухвалювало.

Яшка по спеціальності був електриком і тому скоро влаштувався на роботу в таборі.

Діда Миколу дуже хвилювало, що Яшка дістав роботу в господарському відділі як електрик. Дід Микола не любив його. Він кожному таборовому функціонерів при кожній нагоді дорікав:

— І не могли своєму чоловікові дати цю роботу! Багато ж є наших електриків. Ні, знайшли москаля!..

Подібне дорікання висловив він раз заступникові господарського референта Козловичу, який був родом з Галичини, а той, не розваживши як слід справи, сказав Яшці. Той обурився на діда Миколу і, використовуючи свій нервовий «іmunітет», почав погрожувати йому пімстою і ждав лише відповідної нагоди, щоб свої погрози зреалізувати.

Дід Микола, дізнавшись, що Козлович розказав усе Яшці, страшно розгнівався, і завжди повторював із зневірою:

— А я й не сподівався, щоб галичанин міг так зробити. . .

А Яшка ждав нагоди, і вона скоро прийшла.

Була неділя. Перший день Великодніх свят. Чудовий весняний ранок. Я встав, зібрався і вийшов надвір, перед барак. Там зустрів я вже зібраного посвяченому діда Миколу. Привітались з Великоднем, почолонкались за українською традицією і завели розмову. За якусь хвилину надійшов Яшка, вже добре підхмелений. Завжди червоне його лице сьогодні аж посиніло від алькоголю. Видно, «розговлявся» порядно. Зупинився і хвилинку дивився на нас своїми маленькими, почервонілими від похмілля очима. Розхристаний, руки в кишнях, штани опали, а з-під дашка шапки, що задерся догори вище, як звичайно, звисала кучма скуйовдженого сіро-русявого волосся.

Підійшов ближче і привітався лише до мене:

— Здравстуй!

А тоді до діда Миколи:

— Ну что, хахол, випіл уж чарку?

— А тобі яке діло? — відрубав йому дід Микола.

— Ну, что же, не знаєш? Сегодня пасха, а ти ещо водки не кушал? Что, жлоктал воду?

— Або я що, свиня, чи що, щоб так рано вже нахлептатись браги?

— Сматрі, какой умний! Ха!

— Мудріший від тебе.

І пішло. Кажуть, що що в тверезого в голові, те

в п'яного на язиці. Слово по слову, і Яшка надобре присікся до діда Миколи. Давай його лаяти за те, що дорікав підреферентові Козловичу.

— Ти сволоч! — крикнув накінець. — Я тебе на-учу... твою мати!!!

Коли дід Микола почув масного московського ма-тюка на адресу своєї мами, побілів, як стіна. Хвили-ночку стояв як укопаний, вп'явши зір в п'яного Яшку. Далі, почав скидати піджака, а після закотив рукави сорочки.

— Господи, прости! — промовив. — Прости, що в таке велике свято мушу провчити цього нехриста. Та він честь моєї покійної матері нарушив!

А до Яшки:

— Ти, московська заволоко! Лаптьошнику рязан-ський! Пошехоне вошивий!

І кинувся на Яшку з кулаками. Зчепились, немов два півні.

Яшка наліг всією силою на діда Миколу, думаючи, очевидно, його зразу повалити на землю, але перера-хувався. Дід Микола, на диво, показався вельми кріп-ким. Кілька ударів руки Яшки його не звалили, лише ще більше роздратували. Він схопив його за ковнір розхристаної сорочки і кулаком вчідив йому в облич-чя. З носа Яшки цюрком потекла кров.

Побачивши свою кров, Яшка заревів, як ранений ведмідь, і силувався звалити діда Миколу, але дарем-но. Дід Микола показався не абияким майстром в ру-копашному бою. Бив, аж лоскіт розносився навкруги: в ніс, у вухо, в потилицю, під ребро, чоботом у живіт. Окривавлений Яшка не витримав, дід звалив його на землю. Клячав у поросі й силкувався встати, але да-ремно. Дід схватив його міцно за кучму волосся і бив, бив, бив. Нарешті, ще один добрий удар, і Яшка, як побитий у поединку півень, лежав об'юшений кров'ю на землі, в поросі. З його сорочки лишились лише ган-чірки, а шапка валялася в поросі на стежці.

Яшка силкувався встати. Хтось з публіки, що ви-бігла з бараків і дивилась на поединок як на цирк, по-

магав йому встати. Нарешті, він підвівся і, звернувшись у сторону діда Миколи, прорипів хрипко:

— ...твою мат'! Попадьош ещо мене в руки!

— Що? — дід Микола скочив знову і, доповши до Яшки, вцідив йому знову кулаком по обличчі раз, другий, третій. . .

Яшка, немов лантух борошна, що ненароком зсунувшись з воза, упав на землю, простягнувся знову в порохах на стежці.

— Вб'ю, каналію, як собаку! — кричав люто дід Микола. Ледве його відтягнули на бік і вгамували.

Як звичайно, люди після довго обговорювали цю подію. Багато з них жалували діда:

— Вб'є його Яшка, — говорили, — коли десь піймає його на самоті. . .

Але даремно журились.

Одного разу стояли ми з одним співтаборянином і розмовляли. Надійшов Яшка. Очевидно, йшов з роботи додому. Йшов дорогою, якою завжди повсякденно ходив. Раптом скрутив наліво і пішов попід огорожею табору.

— А це чому Яшка, замість прямо дорогою йти, пішов тудою? — спитав я.

— Не знаєте, чому? — сміючись, відповів мій співбесідник. — Не бачите? Дід Микола йде. . .

Яшка зійшов йому з дороги. Від того часу сходить йому завжди. Не наважувався віддавати дідові Миколі «позичене». Навіть його посвідка в чотирьох мовах не помогла. Він боявся діда, як вогню.

А легкодушникам, що його прийняли на роботу в таборі, він згодом віддячився. Він записався до Англії, і коли прийшла його черга від'їзду, він з вантажного авта крикнув на все горло своїм хрипким голосом до публіки, яка прощала від'їжджаючих:

— А Україна тогдa повстанет, когдa мене здесь волос вирастьот!

І тикнув пальцем у свою долоню.

ТАБОРОВЕ ПАНСТВО Й ТИТУЛОМАНІЯ

Ну й усякого панства в таборі завелось! Дипломованого з правдивими дипломами, уявно дипломованого й недипломованого взагалі. Де не ступиш, куди не зайдеш, всюди його повно. Тільки й чуєш:

- Добрий день, пане докторе!
- Доброго здоров'ячка, пане інженере!
- Цілую руці, пані директорова!
- Мос поважання, пані інспекторова!
- Як ся маєте, пане магістре!
- До побачення, пане професоре!
- Гречно дякую, пане раднику!
- На здоров'я (це при чарці), пане полковнику!
- Що новенького, пане сотнику!
- Як справи, пане поручнику!
- Сервус, пане хорунжий!

І так далі.

Але дивно, чому титуломанія оминає менші професійні калібри і колишні військові чини? Ніхто не каже, наприклад:

- Добрий день, пане бухгалтере!
- З повагою, пане санітаре!
- З поважанням, пане десятнику, чи вістуне! І т. д.

Хоч правда, трудно й знайти їх, бо часто, як бухгалтер, то інженером самозванно став, як санітар, то доктором зробився, як десятник, то хорунжим себе найменував, а то й сотником. А ось виховательку дитячого садка, пані професоровою возвеличають, а звичайного дописувача до газети редактором.

Одного разу такий саморобний «сотник» у суперечці з правдивим хорунжим вискочив, як Пикип з конопель, і заверещав, наче він не в таборі, а на «воєн-ном обученії» в армії «його імператорського велічества»:

— Єсть! Стуліть копита! Я, вам, не який будь незамітний хорунжий, а сотник генерального штабу!..

Пано-титуломанія сильно розвинені між так званими «західняками», особливо між галичанами. Слабенько приймаються вони між так званими «східняками». Професор ви, доктор, редактор чи директор — все в них під один аршин — по батькові: Іване Петровичу, чи Петре Івановичу і крапка. Біда лише в тому, коли, наприклад, трапиться тип, який не знає, не лише він, але й його мати, хто був його батько. А трапляються такі безбатченки. От тоді й заковика!

Але і між «східняками» є вийнятки. Ось, наприклад, бабуся Варвара, йдучи до кухні по провіянт, зустріла подорозі пані Миршавку, яка йшла якраз із кухні з порцією харчового приділу. Ось і питає її баба Варвара:

— А скажіть, будь ласка, пані Миршавчихо, що там дають сьогодні?..

Старенька бабуся Горпина, волинячка, якось одного разу стрінулась зі знайомою галичанкою, пані Гусак:

— А, добрий день, пані Гуско! — привіталась чемно. — А як там ваша родина: муж, діточки?

Пані Гусак страшенно образилась. Почервоніла на обличчі від гніву, як черешня, спалахнула як іскра, і відрубала:

— Я не є жодна, вам, пані Гуска, а пані Гусак!

І пішла скорою ходою геть, віддувши губи, сердита, не відповівши на привітання баби Горпини.

Бабу ж Горпину це страшенно здивувало. Вона, здвигнувши раменами, сказала до принагідних свідків:

— І що ж я злого їй сказала, що так розсердила цю паню? Ну, людоньки добрі, хто відав де, щоб Гуска кликали панею? Хіба ж я неправильно сказала, що коли її чоловік пан Гусак, то вона, samozрозуміло, пані Гуска? Дивні люди тепер стали. Дуються, чорт зна за що!

КЛОПОТИ ПАНА КОМЕНДАНТА

Ніхто, мабуть, в таборі не має стільки клопотів на голові, стільки справ усяких трудних до розв'язання, як комендант табору. Лише скрайньо зла людина чи скрайній невіглас можуть твердити, що, мовляв, нікому так не живеться добре в таборі, як комендантові, бо й мешкання має окреме й найкраще і всякий лах, що потрапляє до таборового магазину з ласки «тітки ПРИ», спершу крізь його пальці пролізе, і з панством усяким та начальством має до діла, і почестей усяких, і, врешті, сидить собі в канцелярії й нічого не робить, а грошики добрі задармо гребе та й харчевий приділ порядний одержує, і так далі. Чого лише той короткий людський розум не вигідає, а довгий язик не скаже. Але, хай би спробував перший-ліпший таборовий «хлопський філософ», філістер, спекулянт, брагогон, нероба і всякий інший даромхлібоз'дач піти й поспробувати цих повсякденних розкошів коменданта, напевно зразу іншої заспівав би. Хто зна, чи день-два всидів би в м'якому комендантовому фотелі. Утікав би звідтам, аж би курилось за ним.

Дійсно, треба мати відвагу лева, впертість осла, смиренність овечки, волячі нерви і лисячий розум, щоб подолати всі клопоти, порозв'язувати не раз поплутані справи, бути рішучим, справедливим і добрим.

Ось, спробуйте, наприклад, розділити сто п'ять суєнок приділу між тисячу вісімсот жінок; або забезпечити сорокома подвійними вікнами трьом сотень потрібуючих; або розділіть двадцять коців на сто тридцять п'ять осіб, які їх конечно потребують! Спробуйте приневолити людей, щоб виходили з табору і входили туди назад через браму, а не лазили дірами в огорожі! Спробуйте вдержати нерви на місці, коли дві завзяті

суперниці, Марина і Катерина, починають лаятись прилюдно! Такі погані й гидкі слова їм з їх гарних ротів вилітають, що, здається, нічим уже вимити їхніх ротів.

Якось під час такої страхітливої лайки, насиченої щедрть нецензурними словами, розсердився навіть сам добрага комендант.

— Замкнути їх до холодної! — наказав комендантові таборової поліції. А той відповів:

— Та ж це неможливо!

— Чому?

— Поперше, ніхто тоді в приміщенні поліції не видержить, а коли б хто й видержав, то його ці баби геть можуть здеморалізувати. А окремих, віддалених одна від одної комірок в нас немає. . .

Ось з ІРО доставили на кухню харчі, але, замість м'яса, навезли гороху, фасолі та бобу, мовляв, ці продукти щодо протеїни ніяк не уступають м'ясу. Спробуйте в'яснити таку справу кільком тисячам мешканців табору!

Помилиться книговод у звіті про стан мешканців табору (звіт щоденний!), розбитий на безліч категорій, що міняється кожного дня, і хто відповідатиме за найменший навіть недогляд? Звісно, комендант табору. Впаде, вам, несподівано на голову коменданта контролю з ІРО чи військової влади, помітить денебудь непорядок в таборі, і кліпай, пане коменданте, очима перед владою.

Кажуть, що сам Бог не годен догодити всім людям, а що ж може тоді зробити в цьому випадку смертна і не позбавлена людських помилок людина, також і комендант табору?

Минулого тижня на засіданні таборової ради кілька членів цієї ради виступило проти того, що кількох бешкетників поліція придержала пару годин, а вони були, бач, прихильники їхнього політичного угруповання. Не помогли жодні в'яснення. Покинули демонстративно засідання ради і більше до неї не повернулись, бо, бач, рада потурає поліції, члени якої в більшості є, на їх думку, прихильниками або членами «тоталітарної політичної організації», а вони — «демокра-

ти» чистої води й тому не хочуть більше працювати в такій раді.

Різних прерізних клопотів завжди міхами каменюк тяжить на голові пана коменданта.

Ось сьогодні новий клопіт прибавився. Не такий то вже й великий, маленький і дурненький, але комендант, поки його збувся, півгодини дорогого часу, наче корова язиком злизала. Прийшла баба Явдоха з мертвим півнем у руках, сердита така, що хорони вас, Господи, попастись їй на язик, і почала лаятись з порога:

— А це що у вас за порядки? Який чорт таких мерзотників держить в поліції? Це ж, сучі сини, прaxвости, шантрапня, брехуни, жуліки. . .

Ледве бабу вколошкали. Тоді почала розповідати, що трапилось, схлипуючи при цьому, підшморгуючи носом та обтираючи раз-у-раз довгополою запаскою очі й носа:

— Оце, маю шість курок і мала цього ось півня, що держу його мертвого. Такий гарний півень був, за чужими курми не бігав, а піяв так чудово! Прийшла рано до курника, дивлюсь, а мій півень опустив крила, посоловів, заточується, як п'яний. «Хворий!» — думаю собі. Взяла його на руки та й потьопала чимскоріш до пана інженера Гонсьоровича, щоб подивився, що йому є, та й порадив, що робити. Так і не дійшла до нього. По дорозі стрінула поліциста, оцього кушлатого Дмитра. Зупинив мене й питає:

— А куди ж ви, бабо, з півнем?

Я розказала йому все, куди йду і за чим, а він, гаспидський син, слуха так уважно і дивиться вроді з великим співчуттям, а тоді й каже:

— Та навіщо вам аж до інженера Гонсьоровича йти? Я знаю добрий лік, зразу pomoже. Моя дружина теж держить кури і ми передучора мали такий самий випадок з нашим півнем. Це пошесть така впала на курей. Я вляв півневі в дзьоб трохи самогонки і зразу видужав. . .

Я й повірила. Вернулась додому, дістала в сусіда трохи самогону, вляла з наперсток, не більше, півневі в дзьоб і пустила на землю. А він лише крилами за-

тріпав, впав і по ньому!.. Здох відразу. А щоб ти, шибенику, так сконав, як мій Сірий (так називала баба Явдоха свого півня).

Комендант табору, заступник коменданта, комендант поліції та ще дехто з членів управи душили в собі сміх, щоб уголос не розреготатись. Комендант обіцяв бабі Явдосі, що покарає капосного поліцая Дмитра і цим, врешті, спекались її. Коли пішла геть, дали волю сміхові. Реготали, як рідко коли.

Коли вже насміялись доволі, каже комендант табору до коменданта поліції:

— А тепер, друже, підіть, визвіть цього поліцая Дмитра і бодай про око прочитайте йому формально «отченаш» та висловіть догану.

— А хіба це pomoже мертвому півневі? — відповів скептично комендант поліції.

— Поможє, як мертвому кадило, але порядок мусить бути, і цьому Дмитрові треба довести до відома, що поліція в таборі є на те, щоб держати порядок і помагати мешканцям, а не витворювати подібних дурних вибриків, як оце трапилось з півнем баби Явдохи.

ПРИГОДА НА СЦЕНІ

(Світлій пам'яті артиста Михайла Тагаєва).

Таборовий театр під мистецьким керівництвом корифея української сцени й видатного тенора Михайла Тагаєва ставить сьогодні в таборі популярну комедію Марка Кропивницького «Пошились в дурні». Сам мистецький керівник виступає в ролі Кукси, багатого міщанина, мірошника, а даліше заангажовані актори Григорій Іванюк, Остап Черкас, Раїса Улянова й інші.

Щойно відзвонив другий дзвінок, а зала таборового театру вже вщерть набита, як оселедцями в бочці. На передніх місцях сидить вся таборова «сметанка»: комендант табору з дружиною, оба пан-отці, православний і католицький, члени управи і таборової ради, директори шкіл, вчителі та керівники різних інституцій та організацій та інші таборові «батьки народу». На почесному місці, біля коменданта табору і його дружини, представники ІРО та англійської військової влади.

Виступ Михайла Тагаєва в ролі Кукси викликає величезне зацікавлення публіки. В гумористичних ролях він, безумовно, неперевершений. Таборовий глядач вже знає його добре з виступів у ролі Каленика в «Майській ночі», Стецька у «Сватанні на Гончарівці», возного в «Наталці Полтавці» й інших комедіях та оперетах. Кожного, хто не минув нагоди спостерігати його високомистецьку гру коміка, напевно кілька днів щоби боліли від реготу. Напевно ніхто з них у своєму житті не насміявся так, як на театральних виставах-комедіях, де виступав Михайло Тагаїв.

Постановка комедії проходить з величезним успіхом. Зала гремить від бурхливих оплесків, тупотіння

ніг об підлогу та гомеричного реготу більше, як тисячі гортанок публіки.

Аж раптом: катастрофа!

Під час сценічної суперечки між Куксою і ковалем Дранком, ролю якого грає актор Григорій Іванюк, в останнього раптом злетіли шаравари додолу і він лишився на сцені, на очах тисячної публіки, лише в сорочці й коротких підштанцях. Очевидно, в шараварах урвався очкур і легкі шовкові шаравари усунулись додолу. Сам актор у розгарі гри навіть не почув і не помітив, що лишився на сцені перед публікою без штанів.

Публіка заревіла від сміху, вдарила в долоні, затупотіла ногами. Михайло Тагаїв, побачивши, що трапилось, крикнув до свого опонента:

— А ви, коли хочете сперечатись зі мною, то перше підтягніть собі штани!

Григорій Іванюк щойно тоді побачив, що трапилось з ним, не поспішаючи, почав підтягувати шаравари.

— Вибачте! — сказав до свого ворога, Кукси. — Подождіть трошки, хай підтягну штани.

Хто не знав комедії, думав, що так і мало бути, а хто знав, із признанням висловлювався про великого майстра сцени, який знайшов вихід з катастрофічної ситуації.

ТАБОРОВА ДЕМОКРАТІЯ

Оригінальна демократія появилася у таборі: не така, як існує в Америці, Канаді, Франції, Англії чи в будь-якій іншій західній демократичній країні; не така, як у «найдемократичнішій країні» — Есесерії, де краще держати язик за зубами та мовчки притакувати, але трошечки до неї подібна. Це так звана сьогоднішня українська демократія, яка відрізняється в багатьох випадках від традиційної української історичної демократії, бо є витвором довгого національного поневолення народу, з сильною домішкою елементів, породжених таборовим життям.

Визнавці й носії цієї своерідної демократії в таборі декларативно визнають себе демократами «чистої води» нарівні з західньо-європейськими чи американськими демократами. При кожній okazji, потрібно це, чи ні, вони залюбки декларують себе перед УНРР-ою чи американською військовою владою:

— Ми за таку демократію, як у вас, яка гарантує людині всі чотири свободи. . .

Але на практиці виходить щось інше.

Сотник Федір Микишко очолює в таборі Товариство Прихильників УНРади.

Полковник Гаврило Курченко є лідером Союзу Гетьманців Державників у таборі.

Звести їх обох до купи хоч би навіть у громадських справах — все одно, що поєднати вогонь з водою. Політична зрізничкованість витворила в них взаїмну ворожнечу, якої не прогнати навіть свяченою водою.

— Він гетьманець, монархіст! Він і йому подібні — це чорна реакція; фєвдали, які й до сьогодні по-

турають своєму гетьманові за його тенденції федерації з Москвою! Такі, як він, нагаями й шомполами били наш народ та силою встановляли панську владу і федерацію з Москвою. Вони й сьогодні проповідують анахронічний монархістичний устрій в майбутній Україні, хоч там він не має й не матиме ніколи реального ґрунту. А, зрештою, який він до біса, полковник? Та цей примітив навіть степені десятника не вартує!.. — отак часто висловлюється сотник Микишко про полковника Курченка.

Полковник Курченко ніколи не остається в боргу перед паном сотником Микишком і віддає йому з наддатком:

— Вся уенерівщина з її УНРадою — це кубло партачів, соціалістичних прихвостнів! Вони такі демократи, як я магометанин. Елементарного поняття не мають про демократію, а відважуються себе деклярувати демократами! Та ж чи це не сором, не компромітація — визнавати себе найчистішими демократами і в той же час найогидніше паплюжити нас і націоналістів? І ще це кодрло про соборність меле язиками, а Польщі, он, четвертину соборної України відписали з легкої руки. А хіба Микишко сотник? Він ніколи й не служив в українській регулярній армії. Він самозванець-отаманчик! Анархію творив, а не державу!..

Отаке лише чуєте від них.

Страшно революційного по вживанню алькоголю і чиненні бешкетів «демократа» Миколу придержала поліція, коли, напившись самогону, почав бешкетувати. Як рушилась таборова «революційна демократія», то правдиву «ліворуцію» вчинила. Підняли крик, що поліція, в якій «самі хвашисти, тоталісти і бандьори» сидять, безпідставно придержали невинного чоловіка. Не помогли ні вговорювання їх, ні вияснювання, ні погрози коменданта поліції, що покличе поліцію, щоб силою їх розігнала.

— Подумай! Від чужої поліції ми не мали спокою, а він ще буде тут, сякий-такий «бандерівський горло-різ», українською поліцією нас страшити. . .

Але коли комендант поліції загрозив, що викличе

польських «мацьків», тобто, військову польську поліцію з англійської військової команди, тоді наша «ліворуція», спустивши вуха, взяла хвіст під себе та тигенько розійшлась у свояси.

Але на тому не скінчилось. Член таборової ради, інженер Кабаненко, гостро запротестував на найближчому засіданні ради. Також не помогли вияснювання і спростовування коменданта табору й коменданта поліції. Він демонстративно залишив засідання і пішов теть страшно обурений. За його логікою, очевидно, його політичний одностудець правильно вчинив, що поп'яному бешкетував, а коли його поліція законно придержала, це вже було «насилля» над людиною. Демократія хоч куди!

Роздають рано пошту. Пащекувата Вірка влізла в кльомби між квіти, щоб бути якнайближче до вікна відділу суспільної опіки, куди приносять повсякденно пошту. Побачив це службовий поліцист Олекса, підійшов до неї й каже:

— Пані! Не топчіть квіток. Будь ласка, станьте собі ось тут, як усі люди. Не на те садив хтось тут квітки, щоб їх стоптати, знищити.

Вірку наче хто до живого задер. Почервоніла, вичричала на Олексу люто очі й кинулась розлюченою кішкою:

— І ти ще будеш мені вказувати, де я маю стояти? Ти? А пішов ти к'такій матері, дурню один! Подумай мені! Мазепинку надів, то думає, що мене настрашить, а я злякаюсь. А дзуськи! Зачепа лише, так по морді зараз заїду!..

Не договорила. Олексу наче хто голкою шпигонув. Кинувся, вхопив у руки Вірку, підніс блискавично та кинув її на травник. Упала, аж ноги догори задерла.

Не обійшлося це Олексі сухо. За півгодини комендант табору викинув його з поліції.

Гетьманці з уенерівцями не лише політичні противники, але й персональні вороги. Яка ж це може бути демократія, щоб не визнавати гетьмана, чи, навпаки, президента УНР? Як завелися — Матінко Свята! Хоч утікай з табору. Попалось уенерівцям, як старце-

ві в торбу. Почалось з політичних причин, а скінчилось на особистих. Уенерівці не видержали (українські нерви послабіли до демократичних практик), зібрали порядний гурт молодих людей і вечером пішли до мешкань видніших гетьманських діячів, починаючи від керівника:

— Ти сякий-такий сину! Ти будеш тут киринити й порядних людей непристойними словами очорнювати? Заткни своє рило, бо як ще раз щось подібне почувемо, так поб'ємо його на хамуз! Рочехвостимо тебе, як глисту!..

Росте й цвіте будяками українська таборова демократія...

ЯК ПАН ІНЖЕНЕР ПРОДУКУВАВ ТЮТЮН

Заступник начальника ДПАКС-у, капітан Вінц, щодня раненько робить собі прогульку, джіпом до українського табору. Не є це офіційна візита з метою інспекції, контролі чи якогось важливого розпорядку. Його майже щоденна ранішня візита є суто приватного характеру. І не до коменданта табору чи його заступника він їде, а лише і виключно до коменданта таборової поліції, друга Степана. Капітан Вінц любить щоранку вихилити собі добру склянку, і не англійської віски чи німецького шнапсу, а таборової самогонки, продукції знаменитого брагогона, волиняка Якимюка. Якимюк, коли пережене два рази, така горілчана продукція виходить, що хай поступляться англійці з їх віски чи німаки зі своїм шнапсом. Чиста, вам, як сльоза, а міцна, що коли потягнеш лиш раз, то дух та і запре відразу, а очі на лоб вилазять. Бррр! Дуже ця горілка-саморобка смакує капітанові Вінцові, і він, не дивлячись на своє походження з гордого Альбіону, тягне її, наче справжній українець, любитель цього «штофу». Вип'є душком склянку, іноді й дві тої Якимюкової продукції, закусить чорним комісником з цибулею чи часником прямо з малого Степанового огороджика, скік у джіпа і гонить назад до свого бюро, віддаленого за сім кілометрів від табору.

Не лише смачна, міцна самогонка приваблює капітана Вінца, але й ще запашний тютюнець, що його з бакуну-самосаду виробляє домашнім способом пан інженер Гонсьорович, агроном по фаху. Інженером в таборі його величають всі «західняки». Так і ми будемо його називати далше в нашому оповіданні.

Ну й тютюнець виходить з-під його золотих рук! До сьогодні, напевно, кожний з курців, що їх ще Все-

вишній зберіг при житті на цьому світі, згадує не раз покійного пана інженера Гонсьоровича та його неперевершену тютюнову продукцію. Не один, напевно, закуривши сигарету чи люльочку, подумає, а то й скаже:

— Ніхто й ніде на світі Божому не випroduce такого тютюню, як колись в таборі, бувало, покійний інженер Гонсьорович, царство йому небесне!

Дійсно й тютюн був! Жовтий-жовтий аж золотий, порізаний на машинці дрібненько в ниточки довгі-довгі! Коли понюхаєте його, аж на душі стає приємніше, а коли хто закурить — правдивий, вам, аромат. За квартал почувете його за вітерцем. Тому й не диво, що капітан Вінц в тютюнець пана інженера Гонсьоровича закоханий не менше, як і в самогон пана Якимюка.

Одного ранку капітан Вінц зробив значно пізніше, як досі бувало, візиту до друга Степана. Випивши наоспіх скляночку самогону та закусивши окрайцем чорного хліба з маргариною й зеленою цибулею, подався до канцелярії в якійсь урядовій справі.

В канцелярії вже був комендант табору і дехто з управи, бо за пів-години мало розпочатись засідання управи. Дехто, дождаючи початку засідання, сидів у кріслі та покурював сигарки, скручені з тютюну роботи пана інженера Гонсьоровича. Сизий, запашний дим розносився по кімнаті, приємно лоскочучи ніздрі кожного курця.

Капітан Вінц також не був виняток в цьому випадку. Привітавшись з комендантом табору й присутніми, втягнув вдоволено глибоко повітря ніздрями і промовив:

— Гарно пахне тютюн! Як довго живу, де вже не бував, а такого чудового тютюнового аромату, як у вашому таборі, не доводилось ніде нюхати.

Хтось із присутніх почаствував його. Він набив тугу свою коротку, задерту догори люльочку, прикурив та затягнувся, мляскаючи вдоволено язиком:

— Хороший тютюнець! Цікаво мені, хто і яким способом його produce, що так знаменито пахне?

У вікні якраз майнула постать інженера Гонсьоровича. Йшов, не поспішаючись, попри канцелярію.

Комендант табору, побачивши його, звернувся до господарського підреферента Мащука:

— Пане Мащук! Будь ласка, скотче і приведіть сюди інженера Гонсьоровича. Він щойно пройшов мимо канцелярії. Скажіть йому, що пильна справа!

Мащук миттю кинувся до дверей. За хвилину вернувся з інженером Гонсьоровичем.

Інженер Гонсьорович середніх літ людина, середнього росту, сильної будови, відзначався в таборі тим, що був майстер на всі руки, був дуже сильний фізично і ходив завжди нечесаний.

Капітан Вінц пильно дивився на нього, а той трохи почувався ніяково. Комендант табору представив їх один одному, а потім звернувся до інженера:

— Будь ласка, сідайте, пане інженере, і розкажіть нам, як ви приготовляєте самосад, що він так чудово пахне і такий притягаючий на вигляд? Пан капітан радо хоче про це довідатись.

Інженер Гонсьорович ніяково дивився хвилинку, опісля, пошкрябавшись рукою по нечесаній голові, почав:

— Оце, купую зелений бакун-самосад, опісля на-низую на шнурочки і вішаю сушити в тіні. Борони, Боже, вішати на сонці, бо пересохне, а тоді вже до нічого. Коли вже висохне, складаю його в пампушки, поцукрую трохи, але не багато, та скроплюю кольонською водою. Тоді несу до знайомого бавера і закопую його на два тижні в перегнилий, теплий кінський гній...

— В кінський гній? — зірвався здивований капітан Вінц. — Пощо?

— Бо, бачите, кінський гній, що лежить довго звалений на купі, має якраз цю потрібну температуру й вологість, щоб тютюн добре вдався. Це найкращий спосіб для виготовлення доморобного тютюну.

Від того часу ніхто не бачив більше, щоб капітан Вінц набивав свою коротеньку, задерту догори люльочку доморобним тютюнцем золотисто-жовтого кольору, з чудовим запашним ароматом продукції пана інженера Гонсьоровича. Попивав лише, як і досі, самогонку марки «Якимюк» аж до його відкликання до Англії.

ПЕРЕД ВИБОРАМИ

(Пам'яті д-ра Фотія Мелешка)

З покійним письменником д-ром Фотієм Миновичем Мелешком я познайомився в українському таборі в Галлендорфі восени 1945 р., коротко після його приїзду з родиною до табору. Ми з дружиною вже від червня перебували в цьому таборі, і коли д-р Фотій Мелешко прибув до табору, я працював тоді в культурно-освітньому відділі управи табору. Культурно-освітній відділ управи табору взяв на себе зобов'язання розповсюджувати серед жителів табору нашу пресу і постійно кольпортував різні наші газети й журнали в такій кількості, скільки даний пресовий орган мав читачів. Найбільше в таборі розходились «Українська Трибуна» і «Час», далі йшли «Українські Вісті» з Нового Ульму і журнали «Пу-гу» й «Лис Микита», після них тижневик «Неділя», а найменше, бо не більше десяти примірників, розходилося соціалістичного «Нашого Життя», що виходило в Авґсбурзі.

Моя перша зустріч із письменником Мелешком не була фортуна. Ми обмінялись тоді досить гострими словами. Якось він зайшов до канцелярії культурно-освітнього відділу і спитав за газетою «Неділя». Побачивши на столі стоси «Української Трибуни» й «Часу» та незначну кількість інших часописів, звернув гостро мою увагу на те, що, мовляв, чи, часом, я не бандерівець і чи не бандерівська це, часом, робота, що так мало є «демократичної» преси в таборі. Я відповів йому, що ми замовляємо стільки, скільки до нас зголошується читачів даного пресового органу. Ніхто нікого не агітує, яку пресу читати. В цьому випадку воля за

широкими колами читачів. Коли ж йому не подобається, що мало приходить «демократичної» преси до табору, то хай іде між таборян і шукає для неї читачів і хай не боїться, що бандерівці можуть йому в цьому перешкоджувати.

Десь незабаром після того неприємного випадку, він, довідавшись, що я родом з Холмщини, з Грубешівського повіту, змінив наставлення до мене і весь час на протязі нашого побуту в таборі ми оба жили в добрих взаємовідносинах.

Дружина д-ра Ф. Мелешка, Марія, родом з самого Грубешова, а він сам був членом Українського Допомогового Комітету в Грубешові за німецької влади під час Другої світової війни.

У 1949 році, пізньої осені ми виїхали з табору до Аргентини, а родина Мелешків виїхала пізніше до Америки, поселяючись в Нью-Йорку. Коли ми в кінці 1956 року виїхали з Аргентини до ЗСА, то під час нашої триденної зупинки в Нью-Йорку ми відвідали й родину Мелешків.

Заїхали ми до них ввечері без попередження, що зробило їм велику несподіванку. Доктора Мелешка не було тоді вдома, десь вийшов. Була лише пані Марія з дітьми. Їх дітей, Наталі й Аскольда, яких ми знали малими дітьми в таборі, ми й не впізнали, повиростали великі. Наталя вже ростом маму здоганяла, Аскольд виріс також, а по підлозі лазив рачки найменший їхній синок, Борис, народжений вже в Америці. Пані Марія, привітавшись, сказала, що «старий» десь вийшов і що має незабаром вернутись та щоб ми подождали на нього. Дійсно, за півгодини, приблизно, він вернувся.

Коли ми почули його повільні кроки по сходах нагору, пані Марія нас заховала в куточку, прикривши дверми, і, коли він увійшов до середини, вона й питає:

— А вгадай, старий, хто до нас приїхав?

Доктор Мелешко якийсь час стояв, гладив за звичкою себе рукою по обличчі і все повторював:

— І хто ж би це міг приїхати?

Нарешті через щілину між дверми й задвірками

він угледів нас і кинувся туди. Тоді щойно ми вийшли і почали вітатись. Це був великий сюрприз для нього.

Дванадцять літ пізніше я знов зустрівся з ним та з його дружиною, цим разом в місцевості нашого постійного побуту в ЗСА. Тут живе заможем їх донька Наталя, і вони приїхали до неї на двотижневі вакації. Це було в кінці серпня 1968 року. Ми тоді зустрічались майже щоденно. Одинадцятого вересня д-р Мелешко і його дружина відлетіли назад до Нью-Йорку. Ми відпровалили їх на лєтєвищє. Прощаючись, він промовив:

— Дай, Боже, щєб ми щє зустрїлись!

Алє нє судилось бїльщє з ним зустрїтись. Черєз два роки, в грудні 1970 р, письменник д-р Фотїй Мєлєщко помер у шпиталї пїсля важкої операциї.

Покїйний письменник д-р Фотїй Мєлєщко був вєльми прямолїнійною лєдиною. Нє любив, як то кажуть, завивати справи в паперцї, рубав правду в очї, подобалось цє кому, чи нї. Кого нє долєблював — нє скривав. Тому багато лєдєй в таборї його нє любилї. Алє був він нє лишє видатним письменником і драматургом, а також вєльми рєтєльним громадським дїячєм, особливо на культурному полї. Бєз його промов, доповїдєй і рєфератїв нє обїйщлась майжє нї одна академїя, конференцїя чи з'їзд. Виконував він також рїзнї функцїї в правлїннї табору, як голова таборового суду. Викладав також лїтературу в таборовї гїмназїї.

Багато лєдєй вважали його за великого протївника нацїоналїзму, алє я згодом переконався, щє лєди часто рєбїльщували цє його наставлєння просто тому, щє його нєдолєблювали. Доказом його постави до нацїоналїзму можє послужити факт, щє коли з рамени АБН пїдготовлялась протїбольщєвїцька демонстрацїя в мїстї Бравншвайг, в англїйськїй зонї Нїмєччини, його запрошено взяти в нїй учась. Він нє вїдмовився і брав активну учась, як головний промєвєць вїд української, найчислєннїшої групи.

Письменник Фотій Мелешко мав також великі акторські здібності. Пригадується, як учора, прем'єра в таборі його драми «Трьома шляхами», що її поставив таборовий театр під мистецьким керівництвом відомого артиста сцени Михайла Тагаєва. Сам автор п'єси з великим успіхом виступав у ролі батька. З неменшим успіхом поставлено її також в українському таборі «Розарескасерне» в Бравншвайгу.

Завтра неділя, вельми замітний день, не звичайний день для таборян. Завтра відбудуться вибори до таорової ради, законодавчого органу табору. Виборча комісія вже тиждень тому перебрала свої компетенції, і списки кандидатів вже від кількох днів порозвішувано по всіх публічних місцях у таборі. Список є один, в списку сорок два кандидати, з яких двадцять п'ять будуть обрані до таорової ради тайним голосуванням. Кандидатів виставили всі діючі в таборі громадські організації та інституції: Союз Українських Ветеранів, Спілка Української Молоді, церковні громади, Об'єднання Українських Жінок, Пласт, Ліга Українських Політв'язнів, школи, театр, хор, спортові команди і т.д. З-поза організацій та інституцій громадянство має право зголошувати кандидатів, на що потрібно найменше десять підписів.

Письменник д-р Фотій Мелешко, доцьогочасний голова таорової ради, є кандидатом поновно в її члени з рамени Союзу Українських Ветеранів, якого він є головою. Ім'я його і прізвище пишеться під числом 1 на спискові кандидатів.

Хто в таборі не знає юридивого Юрка? Не знайдете ви в таборі напевно такої особи, хоч би ви її в білий день та ще й зі свічкою в руках шукали. Всі його знають. Приїхав він до табору в Галлендорфі з іншого табору разом з батьками і старшим братом. Батько й мати Юрка цілком нормальні люди, брат доволі осві-

чена, інтелігентна й активна в громадському житті табору людина, а ось доля відмовила Юркові цих людських благ, скривдила його тяжко: Юрко ненормальна людина, така, як то кажуть, що їй одної клепки бракує в голові. Ходить собі по таборі, співає побожних пісень, наслідує священика і «править» Богослужбу, співа, як дяк, і т. д. Але інколи скаже щось так дотепно, що часто й нормальна людина не втяла б такого.

Якось одного разу, в присутності сторонніх людей, він зробив скандальне зауваження пан-отцеві, в якого ковнірець був не зовсім чистий:

— Просу пан-отця, а що ви за піп, со у вас ковнірець такий брудний?

Суботами в таборі цілий день відкрита лазня: для жінок перед обідом, а для чоловіків після обіду. Як звичайно, відкрита вона й сьогодні.

Письменник Мелешко вибрався також, щоб скупатись — взяти гарячий душ. Коли прийшов, в лазні вже було кільканадцять осіб, які дискутували між собою на тему завтрішніх виборів. Одні збирались виходити, інші купатись, а інші ждали своєї черги. Між тими, які ждали, був також юродивий Юрко. Коли прийшла черга, Мелешко розібрався і пішов по мокрому дерев'яному помості, щоб зайняти місце під душем. На нещастя, посковзнувся і гепнувся на мокрий поміст.

— А, взе один кандидат провалився! — крикнув Юрко під загальний регіт присутніх.

І дійсно, під час виборів, кандидатура д-ра Фотія Мелешка перепала.

«ГАЛИЧАНКА» З ТВЕРІ

Ксеня була по національності москвинка і походила з Тверщини. Під час війни попала на роботу до Німеччини, а після війни вийшла заміж за галичанина Андрія. Разом рішили не вертатись на «родіну» і згодом переїхали жити до новоствореного українського табору для переміщених осіб. Ксеня завжди подавала себе за українку і страшенно не любила, коли її хтось називав кацапкою чи навіть росіянкою. Своєї правдивої національності однак ніяк не могла скрити через мову. Їй вельми тяжко було вивчити українську мову, тим більше галицький діалект, яким говорив Андрій, її чоловік. Особливо не могла дати собі ради з українською мовою, коли була сердита й поденервована під час суперечок чи сварок. У таких випадках давала повну волю своєму мовленню й переходила строчити московською скороговіркою. З природи була страшенно задиркувата і часто сварилась з іншими жінками, особливо з галичанкою Паранею, відомою на увесь табір язикатою і сварливою бабою. Паранька, коли приходилось їй устрявати з кимсь у лайку, завжди тратила панування над собою і вживала такий лексикон та фізичні прийоми, яких жодна цензура в світі не пропустила б на сторінки книжки.

Ксеня й Параня жили в одному бараці. Страшенно себе ненавиділи взаємно і лаялись за будь-що на втіху сусідам та принагідним свідкам. Не уступали одна одній. Одним словом, як кажуть, «попала коса на камінь». Їхні сутички стягували не раз і не два публіку, яка радо вислуховувала їхні часто непристойні слова й оглядала такі ж непристойні прийоми. Для неї це був своєрідний безплатний цирк і кожний його сеанс кінчався завжди, коли вмішувалась поліція, намага-

ючись приборкати їхні розбурхані інстинкти адміністративними заходами. Але ні упімнення коменданта табору, ні погрози коменданта поліції не увінчувались ніколи успіхом. Тому, на прохання сусідів, яким уже надокучила така часта жіноча баталія, їх адміністративним порядком розселено подальше одну від одної.

Одного разу зчепились лаятись у черзі за харчами на кухні та завелись так, що почали взаємно порушувати спокій не лише мамів, але й бабунь і прабабунь. Параньці цим разом не дуже везло, бо захрипла. Але все одно не поступалась Ксені. Чимала юрба цікавих глядачів оточила їх з усіх сторін. Цим разом чути було лише строчіння Ксені, бо Паранька, через охриплення не могла їй як слід відреванжуватись. Нараз почувся десь із задніх рядів публіки чоловічий голос:

— А гей, Паранько! А сварись но голосніше, бо нам сюди не чути!

Паранька зібрала всю силу свого голосу і захрип-ло крикнула до Ксені:

— Ах ти, задріпана, довгопола кацапка!

Ксеня спалахнула вогнем:

— Кто кацапка! Кто? Я? Я? Нет! Ти сама вонючая кацапка! Сто у вас вдома самі кацапи, а не в нас, дура ти! У нас, у Твері, самі настоящіе українци, чистокровние галічане!!

Юрба реготала, заливалась сміхом, гуділа більше, ніж при постановці комедії на сцені таборового театру.

СКРИНІНГОВІ ІСТОРІЙКИ

Одного дня табору ідилію сколихнула немила й тривожна вістка: буде в таборі скринінг! Вістка ця миттю рознеслась по всіх бльоках і бараках, насторожила таборян. Цікавість і журба, впарі обнявшись, оволоділи умами й серцями всіх людей. Найбільше журились ті, котрі змінили своє місце народження і приписались до іншого. В основному це були українці з центральних і східних земель України, з Кубані, а також люди приналежні до інших національностей, включно з росіянами.

Отаким «припищиком» був і Яшка Папкін, росіянин родом десь з-під Рязані, який задовго ще перед війною, порядком урядового зміцнювання московської біологічної субстанції в Україні, перекочував в Україну і поселився в Одесі. В зовнішньому вигляді Яшки чітко відзеркалювався московсько-монгольський гібрид: невеликий ростом, косолапий, із трохи скісними очима й випнутими вилицями обличчя, рудоволосий. Одягнений ходив завжди по «пролетарськи»: рубаха на випуск, у чоботях, у кашкеті з піддертим догори дашком та з гудзиком-пупцем наверху. Хоч жив він в українському таборі і був одружений на українці, ніяк не міг опанувати української мови, говорив скороговіркою рязанським діалектом, що годі його було зрозуміти навіть і тим, хто знав літературну московську мову.

Яшка, як й інші колишні советські громадяни, за якими полювали тайні й явні советські агенти, також приписався і став «галічанін». Дістав посвідчення, що він родом з Отинії, Станиславівського воевідства і що був колись громадянином Польщі.

Бльокові й баракові вже дістали наказ від комен-

данта табору, щоб повідомили своїх людей, що завтра починається в таборі скринінг і що кожний мешканець табору мусить обов'язково той скринінг пройти. Кожний мусить пред'явити особисті документи, які має: метрику народження, шлюб, шкільні свідоцтва, покликання до війська і т. д., що свідчили б про їхнє польське громадянство, чи румунське, чеське або інше.

Другого дня рано, ще перед восьмою годиною, приїхав американський полковник зі своїм почтом у складі майора, капітана, двох лейтенантів і старшого сержанта, який був одночасно й водієм джипа, в якому прибув полковник Вілліамс. Незабаром прибули й члени советської репатріаційної місії на чолі з полковником Назаровим. В складі советської комісії, крім полковника Назарова, був майор, капітан і старший лейтенант. Полковник Вілліамс привіз із собою перекладача, поляка з походження, який добре відносився до всіх «діпів» без огляду на їхню національну приналежність.

Народ почав сходитись і ставати в черги перед канцеляріями таборової управи. Спершу треба виповнити відповідні формуляри-запитники з кількома десятками питань, а тоді явитись з ними перед скринінговою комісією. На час скринінгу бюро управи припинили нормальну щоденну роботу, включно з книговодом, а всіх урядовців заангажовано до виповнювання скринінгових формулярів.

Перша година скринінгу пройшла спокійно. Ні одна особа не звернула особливої уваги советської комісії. Переходили люди переважно із західних українських земель та зі старої еміграції. Пройшли легко й кільканадцять осіб родом зі східних українських земель, які зуміли добре замаскувати свою колишню підсоветську ідентичність. Дехто був послизнувся, але в такому критичному моменті йшов на підмогу поляк-перекладач і виручав, як міг, а рішучий полковник Вілліамс не давав советчикам надто довго придиратись з питаннями.

Аж ось прийшла черга й на Яшку. Поява його перед комісією зразу збурила атмосферу. Увійшов з дружиною певним кроком, дашок кашкета догори, рубашка на випуск, ще й крайкою підперезана. Заскалив свої косі очі більше, чим будьколи, навіть вилиці йому, здається, більше випнулися. В добавок ще й привітався своїм сильним хрипким баритоном:

— Здрастуйте!

Советчики вмить насторожились. Полковник Назаров, дивлячись пильно йому в очі, спитав:

— Как ваше ім'я, отчество і фамілія?

— Яков Нікітіч Папкін, — відповів рязанською скоромовкою.

— Значить, ви руский? — спитав Назаров.

— Нет! — відповів самовпевнено Яшка. — Я українець, настоящий галічанін.

Американці мовчки спостерігали. Полковник Вілліамс флегматично жував гуму. Поляк, усміхаючись на відповіді Яшки, старався перекладати якнайкраще.

— Ваше место рожденія? — питає знову полковник Назаров.

Тут Яшка спотикнувся. Забув, сердега, назву Отинія. Не довго думаючи, відрубав:

— Адеса, Станіславського воеводства.

— Так, значіт, ви советский громаданін!

— Хулі, советський! — відрубав знову Яшка. — Польский громаданін!

— Ну, як же ні! — присікався Назаров. — Та ж ви сказали, що ви з Одеси.

— Да, з Адеси, — підтвердив Яшка.

— Та ж Одес більше нема в Советському Союзі, лише одна. А в Польщі ні одної немає.

— Нет! Я з Адеси, Станіславського воеводства.

— Ви родом з города чи деревні? — спитав раптом советський капітан.

— З города.

— Та ж такого города немає в Станіславовському воевідстві. А ви навіть правильно не вимовляєте за польською транскрипцією — Станіславовське, а кажете — Станіславське.

— А я вам кажу, що є, — запевняв Папкін комісію. Поляк перекладав, здержуючись від сміху.

— Гаспадін Папкін! — крикнув почервонілий від поденервування полковник Назаров. — Ви врьоте! Ви советской громадянин! Ви рускій! Ви даже не можете разгаварівать по-українські, ні по-польські! Ви повинні схать на родину!

— Пашол ти к'такой матері с твоей родіной!

Всі члени комісії зірвались з місць. Інцидент висів на волосочку. Але ситуацію вмить опанував полковник Вілліамс. Він устав повільно і, перестаючи жувати гуму, флегматично звернувся до полковника Назарова:

— Полковнику! Чого ви чіпляєтесь цього чоловіка?

— Він советський громадянин, — відповів почервонілий від злоти советський полковник. — Він бреше, подаючись за українця із Західньої України і польського громадянина. Нема ніде міста Одеси не лише в Станіславівському воевідстві, але також в цілій Польщі. Він навіть не вмє говорити ні по-українськи, ні по-польськи. Він. . .

— Полковнику! — перебив советчика рішучим іпритованим голосом полковник Вілліамс. — Та ж чоловік, коли доказує, де він народився, значить, брехати не може. А, зрештою, хто краще може знати, де він народився, ви, чи він? Лишіть його в спокої!

Звернувся до одного зі своїх старшин, який відбивав печатки на анкетах щасливців, які пройшли скринінг, і сказав:

— Капітане! Прошу відбити печатку! О'кей!

І підписав анкету Яшці.

Поцастило Яшці пролізти небезпечну скринінгову трубу.

★

Я сидів біля одного стола в таборівій канцелярії і виповнював скринінгові анкети. Переді мною простяглась доволі довга черга людей. Нараз появилсь біля мене знайомий гуцул Дмитро і, привітавшись, лукаво підсміхнувся:

— Як ся маєте, пане дохтір!

— Дмитре! — відповів я. — Я вже вам кілька разів звертав увагу, щоб не величали мене жодним доктором, бо я ним не є і ніколи не буду.

Дмитро був цілком неграмотним, але зате природо-мати обдарувала його талантом розповідати. Як почне бувало розказувати про життя гуцулів, а особливо про їхнє повір'я, про різних чугайстрів, мавок, водяників і т. д., то не можна було наслухатись. Був дуже забобонним і доказував всім, коли йому не вірили, що сам бачив Чугайстра, а водяника бачив кілька разів, коли той приходив вночі грітись до вогню. Дмитро мав лише одну прикру вдачу: був так званим «хлопським філософом», його не можна було переконати жодним доказом, був впертий і влізливий.

— Добре, пане магістер!

— Дмитре! — відізався я сердито, бо, очевидно, він почав собі робити з мене насмішки публічно і перошкоджати в роботі. — Ідіть геть звідси і не перошкоджайте або стійте, як інші, й мовчіть,

— Добре. Перепрошею.

За хвилину він знову опинився біля мене і, дивлячись як я рукодруком виповнюю анкету одній жінці, сказав підхлібно:

— Пане старший! Але ви файно вмієте писати!

Хвилинку дивився, а потім додав:

— Але в нас удома наш егомосць ще гарніше писали від вас.

Присутні зареготались. А начальник канцелярії, сміючись, сказав до мене:

— Віда та й годі з цими нашими мудрагелями. Ні читати, ні писати, а критикувати беруться. Часто буває, що учити беруться інших, хоч самі нічого не знають. Одне треба признати: щоб таким, як оцей Дмитро, дати відповідну освіту, ми мали б з них велику користь. Це природні філософи.

Дмитро сміявся з іншими, аж заливався від сміху. Сміявся сам із себе.

У четвертому бараці жила вдова Павліна з п'яте-

рома дітьми. Павліна по національності білоруска, походила десь з Могилевської області. Чоловік її пішов в армію ген. Власова, і слід за ним загинув. Павліна розшукувала його, але безуспішно. Після закінчення війни найшла притулок в українському таборі. До речі, крім Павліни з її дріб'язком, жило кілька родин та самотніх білорусів.

Павліну пізнав я ще під час війни. Вона жила в тій самій околиці, що й я. Тому вона вважала мене за щось більше, ніж звичайний знайомий. До табору вона приїхала разом з нашою групою і поселилась разом з нами в одному бараці.

Щоб затерти її підсоветське походження, хтось найшов їй якесь село недалеко Баранович. Так вона з тими даними і своєю черідкою явилась до скринінгу. Дізнавшись, біля якого столу я працюю, зайняла чергу і ждала. Нарешті прийшла черга до неї. Павліна підійшла до столу й тицьнула мені папірець — «документ». Я почав виповнювати анкету. Спочатку йшло все добре, але коли прийшлося виповнити рубрику дати народження, справа застрягла, наче віз у болоті.

— Павліно, — кажу, — подайте день вашого народження.

— Та вам, дорогій сярбо, — відповіла заклопотано, — не магу сказаць. Убійце мене, повешце, но я не знаю.

— Та менше-більше подайте пору року, коли ви народились. Може пам'ятаєте, як вам мати або хтось з родини говорив.

— Та от, — відповіла Павліна, — пам'ятаю, що мати моя казала нераз (Павліна за довший побут в українському оточенню мішала українські слова в білоруській мові), що я радзілась, когдa коноплі кіпалі.

Довелось розпитувати між старшими жінками, коли то в нас «кіпали» коноплі, бо це було поза моїм знанням.

З бідою я виповнив їй анкету і четвером дітям — Міші, Валодзі, Аркадзі і Ядзі, але коли прийшло до найменшої, Мані, мало що не скінчилось інцидентом.

— Коли Маня народилась? — питаю.

— Первого дня, калі пошлі картоплю копаць.

Павліна, як кажуть, замучила мене в дошку, бо довелось кожному підтасовувати дату народжэння, выбіраючы «кругле» число, щоб легше могла запам'ятати. Тому ёй відповіць трохи мене поденервувала.

— Мене не цікавить, — кажу, — коли перцого дня йшли тоді копати картоплю, лише котрого дня народилась Маня.

Павліна, взявшись визываючы пад боки, сказала паднесеным голасом:

— А што в цебе за голова? Столькі лет до школы хадзіць і не знаць, калі картоплю людзе йдуць копаць? Чо цебе в школе учілі?..

Начальнік канцелярыі, вся абслуга та всі прынагідні свідкі смяілись, мало стіны прыміщення не розсунулись.

І дійсно Павліна мала рацію. Дванадцять літ у школе відтарабаніты й не знаты, калі хрысціяны йдуць картоплю копати, це вже факт справді ніжчэ крытыкі. Так, очевідно, думала вона, не переймаючыся тым, што не завжды в один день пачынаецца сезон копання картоплі.

ПІЗНІЙ МИХАЙЛО

Серед української спільноти з давен-давна є вельми популярний тип, якого народня мудрість охрестила без хрестин «пізнім Іваном». Так у нас називали, називають і називатимуть вічно всіх з Адамового й Евиного колін без різниці статі, хто завжди звик спізнатись.

«Пізній Іван» не конечно мусить носити ім'я Іван. Може ним бути Панас, Гриць, Охрім, Юрко, Микита, Хівря, Горпина, і так далі.

У цьому оповіданні буде розповідь про одного з таких «пізніх Іванів», Михайла, мого колишнього доброго друга, дуже приємну й витриману людину, освічену й інтелігентну.

До табору наспіла вістка, що в найближчу неділю відбудеться в Ганновері протибольшевицька демонстрація, яку підготовляє АБН, і наказ згори місцевому націоналістичному активові подбати, щоб якнайбільше жителів табору прибули і взяли участь у демонстрації.

Друг Михайло, друг Степан і я умовились ще в п'ятницю, що поїдемо з недалекого Ватенштедту автобусом до Бравншвайгу, а звідтам поїздом до Ганноверу. Автобус відходить о 8,30 рано, а поїзд з Бравншвайгу до Ганноверу о 10-ій годині. Півтори години проміжутку аж забагато, бо автобус за півгодини легко заїде на залізничну станцію в Бравншвайгу. Умовились, що о сьомій тридцять хвилин Степан і я зайдемо до Михайла, а звідтам поволі підемо до Ватенштедту. Це недалеко, не більше два кілометри дороги. Часу матимемо доволі й не спішитимемо, бо друг Михайло інвалід на ногу і йти йому скоро тяжко.

У неділю рано, в точно умовлений час, ми вже були перед дверми Михайлової кімнати. Яке ж було на-

ше здивування й розчарування, коли Михайло відкрив нам двері заспаний, неголений і неодягнений.

— Чоловіче добрий! — накинувся на нього зразу гарячковий Степан. — За годину відходить автобус, а ти ще не зібраний? Ще, мабуть, спав би, як би ми не збудили тебе! Ну й «офяра Боска» ти! Як ще такого типа земля носить? Гони й скоріше збирайся, бо не встигнемо на автобус! Чого шкіриш свій «циферблат»? Рухайся!

Михайло, добродушно дивлячись на Степана й по-стійно усміхаючись, відповів:

— Ну й чого нервуєшся? Ще встигнемо з козою на торг! Заходьте до середини і сідайте, де попало. Я зараз зберуся. Чого насупився, як сова?

Степан злісно відрубав:

— Заткни свою хлібоїдку і гони збиратися!

Михайло пошкандибав збиратись.

Голення й миття забрало добрих півгодини часу. Друг Степан вертівся, наче в окропі. Ходив сюди й туди, часто споглядав на свій ручний годинник, тряс нервово головою й тихо ляяв Михайла, на чому світ. Таким способом він приборкував трохи свої нерви, щоб не вибухнути повною силою. Дійсно, спостерігати таке збирання, та ще й тоді, коли муляє думка, що прийдеться втратити автобус, треба мати нерви, як посторонки. У Степана, помимо його кремезної фізіномії, нерви були слабенькі. Він їх таки не вдержав, і вони вибухнули:

— Чи ти там збираєшся, до ста лисих чортів, чи ще дримаєш? — крикнув до Михайла. — Скоріше, «офермо батальйонова», бо прогавимо автобус! І як ти у війську служив та ще й поручником? Який тобі ідіот дав цей старшинський степень? Але ж бегемот повільний, мамо рідна!

— Сиди там тихо, я зараз буду готовий! — спокійно відгризся Михайло.

Це «зараз» тривало більш п'ятнадцяти хвилин.

— І де ж ти за п'ятнадцять хвилин зайдеш до автобусної станції? Здоровими ногами не дійшов би. Чи ти думаєш своєю маківкою реально, чи маєш в ній

«куку на муню»? Пропала наша подорож, як цуцик на ярмарці, і то через тебе, слимаку, черепахо повільна! І пощо було домовлятися? Коли б знав, що так підведеш, їй-бо, не заходив би навіть до тебе. Самі поїхали б на маніфестацію.

— Заїдеш ще, заїдеш! Не нарікай! — флегматично потішав його Михайло. — Будь завжди оптимістом.

— Перестань уже, до чорта, зі своїм оптимізмом, бо християнина може шляк трафити від твоїх слів!

— Не трафить, не журись!

Коли врешті вийшли надвір, Михайло завернув у бік, і почав іти до канцелярії таборової управи.

— Ти куди? — злісно питає Степан.

— До канцелярії. Подзвоню, коли буде наступний автобус.

— Йолопе один! І без твого телефону всім відомо, що наступний автобус відходить одев'ятій тридцять. Не встигнемо доїхати і застати ще поїзд.

— Встигнемо, встигнемо! — флегматично відповів Михайло і покульгав до канцелярії.

Степан бісився і лаяв Михайла, вишукуючи найбільш «перчані» епітети на нього з того лексикону, що ніяка цензура не пропускає.

За п'ять хвилин Михайло вийшов із канцелярії. Вийшов якраз тоді, коли Степан, виладувавши всі найгірші епітети на нього, махнув безнадійно рукою і рушив додому.

— Ти куди? — спитав його Михайло.

— Додому! — відповів той злісно.

— Ось, не злосься. Вернись! Зараз приїде таксі й завезе нас аж на залізничну станцію до Бравншвайгу.

Справді, за кілька хвилин приїхала таксі, і по дорозі, випередивши автобус, яким ми мали їхати, почала по асфальтовій шосе. За п'ятнадцять хвилин ми вже були на місці. Але Степан ще не міг присадити своїх розбурханих до краю нервів.

— Ну й «оферма батальйонова»! — лаяв Михайла.

— Заткнись! — відгризся той. — Їхав автом, як панисько, як міністер, і ще не вдоволений? Я ж тобі казав, що ще встигнеш з козою на торг. . .

БРАГОГОНИ

Наближався український Великдень, день Пасхи, день Весни, українське свято-свят. Люди в таборі жвавіше заметушилися, повеселішали, почали готуватись до свят. Чоловіки різали й рубали дрова, жінки наварювали й напікали, таборові спекулянти метушилися туди й сюди, забезпечуючи жителів табору такими харчовими артикулами, що їх тяжко було після війни дістати, в першу чергу м'ясом, салом, маслом, смальцем; таборові брагогони на повну пару гнали самогон, щоб наш брат мав чим підхмелитись та розвеселити душу на свята; хто мав речі, що їх не потребував, як, наприклад, американські сигарети, каву, шоколяду — ішов між німців та вимінював на сало, масло чи муку.

Два сусіди, а одноразово односельчани ще й куми, Прокіп Гаврилович і Матвій Харлампівич ще далеко раніш умовились, що будуть гнати самогон. Не підуть купувати його у славного на весь табір брагогона Степана Якимюка, бо грошей стільки немає, щоб ще й на самогонку викидати. Він, Степан, хоч виганяє самогон, що хай перед ним поступиться німецька шнапсуня, але й дере за нього, як за рідну маму. Невже ж не можна тут обійтись без Степана й самому спробувати такої штучки? Не святі ж горшки ліплять! Зрештою, гонили колись удома не раз і дещо практики в тому ремеслі набрались.

Прокіп Гаврилович, який потроху спекулював, дістав десь по знайомстві на фабриці цукру мелясу, а Матвій Харлампівич, який працював на німецькому металургійному заводі, потягнув звідтам металеву бочочку, ручочку та всі потрібні «причандали» для гонення горілки.

У Великодню суботу рано, в буді за бараком, де

Прокіп і Матвій держали дрова, стояв уже готовий апарат, а оба земляки-куми заводились над перегонюванням первака.

Первачок вийшов досить добрий. Присмерджував трохи, бо несло від нього бензиною, собакою, вітром і чорт-зна чим, але зате був міцний. Куми вже, очевидно, встигли його добре напробуватись, бо очі їм посоловіли, лиця почервоніли, а їхні язики наче хто взяв і попутав — верзли вже не до ладу.

— Оце, к-к-ку-у-ме Прро-к-копе, — говорив Матвій Харлампіївич, — я-як ще р-раз пе-ррегонимо, б-буде як ппправдива. Д-давайте ще ч-чарочку!

Прокіп Гаврилович наливав кумові в чарку й себе також не забував.

Несподівано вийшла з бараку Евфрозина Яківна, дружина Прокопа, і, побачивши їх експертизу, накинулась на обох з докором:

— Та майте міру, п'яниці нещасні, хоч у Великодню суботу! Бога боялися б! Чи ж не можна вже видержати ще один день? Розговілися б перше, а тоді вже собі заливали б пельку, брагосмоктуні непоправні!

— М-м-ми н-не п'ємо, л-лише е-е-експер-туємо, — пробував оправдуватись Прокіп Гаврилович. — П-правда к-куме?

Кум Матвій нічого вже не відповідав, лише дивився посоловілими очима, не розуміючи вже, про що мова. Очевидно, вже його добре розібрав первачок.

— Добре ви вже оба наекспертизувались! Ось-ось і рачки полізете! — вона махнула безнадійно рукою й подалась до бараку.

Тим часом Прокіп Гаврилович, впіймавши пляшку з перваком, вів далі до кума Матвія Харлампіївича:

— З п-п-празн-ником, ку-куме, з В-велик-коднем! Ви вип'ємо. . . Г-гик!

Але кум Матвій не відповів. Перехилившись на бік на старих мішках, захропів на всі заставки.

Прокіп Гаврилович сам приголублювався до напсвненої пляшки.

Було темно, коли Прокіп Гаврилович пробудився.

Спочатку не міг ніяк розкумекати, що з ним і де він є. Згодом свідомість опанувала ним вповні. Боліла дуже голова і, здавалось йому, все тіло також. В роті було гірко й страшно нудило. Нарешті, усвідомив собі, що він лежить у їхній кімнаті на ліжку. Десять з-за стіни долітали чийсь слова. Як він опинився тут на ліжку? Та ж він пригадує собі добре, як з кумом Матвієм прогнали первака й смакували ним. Щось там, здається, стара дорікала їм, а даліше... не пам'ятає нічого. Палила страшно спрага.

— Води! — хотів крикнути, але, замість слова, вилетів з горла якийсь хропівливий звук, і він закашлявся.

За дверима почулися кроки, і за кілька секунд увійшла його дружина Евфрозина Яківна.

— Що тобі? — спитала гостро.

— Води! — ледве вистогнав.

— Пожди трохи, зараз принесу, лише перше за свічу лямпу, бо вже геть темно, а електрики немає, виключили — напевне лінію направляють.

Засвітила нафтову лямпу й подала йому склянку холодної води. Випив за одним духом.

— Ну, що краще смакує як брага? — спитала.

— Лиши про неї говорити, цур їй та пек! Яка година?

— За двадцять п'ять одинадцята.

— О, то пора збиратись до церкви!

І хотів устати.

— До якої церкви?

— Ну, та на Всеношну.

— Було та загуло! Вчора вночі правилась Всеношна. Ой, як гарно було! А людей стільки, що й не пропхались! Сьогодні цілий день празник Великодня святого. Люди святкують, веселяться святом, а ти ось пролежав колодою гнилою більш доби. Лежав без пам'яті, думала, що дуба вріжеш, так нахлявся з своїм кумом прекрасним, таким, як і ти! Оце таке мені свято з нещасним п'яницею!

— А де Матвій?

— Де? В шпиталі он. Думали, що брага загорить-

ся в ньому, так нахлявся. Щастя, що лікар ще був у таборі, не поїхав додому, а то без нього і не врятували б. Лежить тепер у шпиталі й ледве язиком рухає. І казала я вам, п'яниці непоправні, здержатись від пиття хоч у Великодню суботу. Ні, не послухали, профани, спрофанували свято. Оце й Бог покарав вас обох, грішники окаянні. Оце лежить тепер і вилизуйте. Великдень треба стрічати як люди, а не як п'янюги!

КИСЛОГО ХОЧУ ...

Ваня й Маша — бездітне подружжя — прибули до села Гарслебену з групою «остовців». Обоє походили з глибокої Московії, з Тверщини, чи пак, Калінінщини. Обоє були типові кацапи: Ваня невеличкого росту, підстрижений по-рекрутськи, завжди з відростаючою щетиною на голові. Ходив завжди в чорних штанах і чоботях, у «рубашці» навипуск, підперезаний крайкою. На голові завжди в нього пишалась московська «фуражка», зсунена аж на шию. А Маша, у своєму широкому квітистому сарафані і великій квітчастій хустці на голові схожа була на циганку.

Обоє мали не абияке щастя, бо попали до добрих людей, бавера Рішарда Кедді і його дружини Катерин. Вони були заможними господарями, але бездітні. Обоє були добрі, приємні й любили поговорити. Господарили на своїх вісімдесяти німецьких моргах. Мали одного наймита і дві наймички. І ось ще дві голови добавилось: Ваня й Маша. Добавились наслідком війни. Німці зайняли Україну, Білорусію і частину Московії й почали насильно вивозити звідтам людей на роботи в Німеччину. В такий спосіб Ваня і Маня опинились у Німеччині, в селі Гарслебен, в Нідерсахсен.

Обоє не знали німецької мови, за винятком хіба лише кількох слів, як, наприклад, «нікс ферштейн», чи «гут», а господарі знали лише по-московському, і то на свій лад, сказати «нікс паніма». Порозумівались здебільша на міги, на пальцях, а коли була справа поважніша, тоді «гер» чи «фрау» Кедді кликали до помочі мене.

Після прибуття Вані й Маші до панства Кедді, від першого дня не обходилось без моєї помочі, як пере-

кладача. Господарі були дуже вдоволені з моєї допомоги й часто нагороджували мене тютюном чи сигаретами. А Ваня й Маня з першого дня попали «на сьоме небо», коли довідались, що я українець і розумію по-московському.

— Господі, слава тебе! — казали. — Вот харашо, что попалі до свого человека, а то пропалі б здесь!

Господарі трактували їх добре, давали добре їсти, дали їм непогане мешкання, не на горищі над кіньми чи коровами, як це робили інші, а в своєму домі, на другому поверсі. Ваня й Маша були добрими робітниками, старались, як могли, і господарі часто їх винагороджували: Ваню сигаретами й тютюном, а Маші часто перепадало щось з господиненої гардероби.

Перші дні проминули в гаразді. Ваня й Маша були вдоволені з господарів, а ці також були вдоволені ними. Але, як не може бути завжди гарна, соняшна погода, так у житті людини не може бути лише саме вдоволення. Згодом Ваня й Маша почали бути щораз більше невдоволеними, що стало наслідком іншого способу життя й навиків.

Одного полудня несподівано зайшли до нас гер і фрау Кедді з Ванею й Машею. Я глянув й оторопів: Маша плакала, схлипуючи та обтираючи сльози довгою запаскою, а Вані також сльози горохом котились по обличчі, хоч він старався себе стримувати від плачу.

«Ого, — думаю, — вже й непорозуміння почалось!»

Гер Кедді вмить роз'яснив справу. Сказав, що Ваня й Маша, не зважаючи на те, що вони трактують їх людяно і дають добре їсти, чомусь не вдоволені вже кілька днів. Не маючи змоги з ними порозумітись, рішили з жінкою прийти до мене і привести Ваню з другою, щоб роз'яснити причини їхнього невдоволення.

— Що трапилось? — питаю Вані. — Чому ви плачете обоє?

— Та вот, — відповів Ваня крізь сльози, — погібать наведено прийдуться здесь. Я не протів хазяїв, оні хорошіе люде, но кушать дают нам только солодкое ежедневно, а ми хочем острого, кислого. . .

Гер і фрау Кедді допитливо дивились то на мене, то на Ваню й Машу.

— Гер унд фрау Кедді! — кажу до них. — Нічого серйозного не трапилось. Вони лиш не можуть привикнути до німецьких харчів. Росіяни люблять вживати гострі приправи до страв, і ви мусите їм час до часу давати гостріше меню.

— А що ж їм давати? — питає фрау Кедді.

— Купіть їм пляшку оцту, справа зразу покращає. Давайте їм більше перцю, цибулі, часнику, паприки, тоді матимете спокій. . .

Через два дні стрінув я на вулиці Ваню. Йшов, покурював собі «юно рунд» і був розсміяний, як літнє сонце.

Привітавшись з ним, питаю:

— Ну, як, Ваня? Як справи?

— Харашо! Очень харашо! Спасіба, дружок, за помоц! Хазяйка купіла бутилку уксусу зразу, как ми вишлі тогда од вас. Я сразу полбутилки витрубіл. Сразу харашо стало на душе — как снова народілся! Спасіба, друг мой! Как харашо, что ти здесь живйош. Пропалі б самі здесь, как миші! До свіданія, бо должен ехась з хазяїном в поле!

І пішов скороходкою, підсвистуючи собі «калінку».

НЕПРОШЕНІ ГОСТІ

Від того часу, коли до Ватенштедту і Бравшвайгу прибула советська місія по розмонтажуванні могутніх фабрик «Герман Герінг Верке», серед населення таборів для переміщених осіб розпочався не лише неспокій, але й страх, що не раз переходив у справжню паніку. Советська місія начисляла утворює більше персоналу, ніж було потрібно. Звичайно, що серед нього більшу половину становили агенти КГБ, і вони мали завдання вишукувати серед переміщених осіб людей, яких вони боялися оскаржувати їх у воєнних злочинах перед англійською військовою владою і вимагати їх видачі. Часто траплялися випадки, що советські агенти схоплювали людей, яких самотньою провинною перед ними був факт, що вони не хотіли вертатись на «родіну». Також часто советські представники в супроводі членів англійської військової влади відвідували табори для переміщених осіб з метою агітації на поворот на «родіну».

Ось один чоловік їхав ровером із Бравшвайгу до табору і по дорозі, в чистому полі, напало на нього троє советчиків і хотіли схопити. Але це їм не вдалось, бо той чоловік зіскочив з ровера і дав ногам знати по розмоклій від стопленого снігу ріллі. Мав велике щастя, що вдалось йому вирватись з їхніх рук. Тільки замість того чоловіка, залишений ровер «добровільно» поїхав з советами на «родіну»...

Один росіянин, старий емігрант, на превелику собі біду, почав з советчиками розмову в самому центрі міста Бравшвайгу. Вхопили його й на очах публіки кинули в автомашину і скоро кудись від'їхали. Не змогли після ні розшуки німецької поліції, ні англійської військової жандармерії. Пропає, бідачесько, на-

че вітер в полі. Напевно повезли схопленого на советську зону, а з Бравншвайгу було туди недалечко.

Одної неділі, коли наш таборний театр під мистецьким проводом Михайла Тагаєва мав ставити «Святання на Гончарівці» в білоруському таборі у Ватенштедті, недалеко табору троє советчиків з демонтажної місії, що містилась напроти табору, напали на двох литовських дівчат з недалекого литовського табору і силою намагались їх зтягнути до автомашини. Дівчата нарobili крику, їх почули в білоруському таборі й два десятка українських і білоруських хлопців миттю побігли дівчатам на поміч і дали советчикам доброго прочухана. Одному побили голову, що мусіли його чимскоріш відставити до шпиталю. Як свого роду «трофей» хлопці принесли з собою шапку советчика, яка, коли він дістав дрючком по голові, злетіла на землю і котрийсь із хлопців підхопив її.

З повноваження управи табору я мав поїхати в одній важливій справі до колишнього посла Варшавського союму і чільного діяча УНДО, д-ра Павла Лисяка, який тоді жив у місті Госляр, що було віддалене від нашого табору приблизно на тридцять кілометрів.

Одної погідної травневої неділі вибрався я ровером в дорогу.

Ідучи по шосе з місцевости Барум до міста Зальцгіттер, я здалеку за примітив перед собою гурток людей біля автомашини, що стояла з боку шосе. Згодом я побачив зелені уніформи й червоні околошники на шапках советчиків. Довкруги чисте поле й ніде живої душі. Вертатись назад було вже пізно, і я, зібравши в собі всю силу волі, зупинився за яких пару сот метрів перед ними і, вдаючи німецького бавера, почав оглядати пшеницю. Потім сів на ровер і поїхав в напрямку советчиків, насилу поборюючи страх.

Біля автомашини «Опельн» стояло їх п'ять: майор, капітан, два лейтенанти і шофер. Середнього росту огрядний капітан, вийшов мені назустріч і підніс праву руку догори на знак, щоб я зупинився.

В серці мійому похололо, але я, вдаючи байдужого, зупинився і зліз з роверу.

Капітан почав дуже ломаною німецькою мовою говорити, що їм попусувалася машина і питав, чи я знаю, де б її можна направити.

Страх попустив трохи.

«Ну, слава Богу, — подумав я, — що капітан не знає німецької мови, а то я попав би, як муха в павутиння». Я також не говорив перфектно німецькою мовою, але все ж таки краще від капітана.

— Звідси на схід, за яких три кілометри, — кажу йому, — в селі Барум є гараж, де направляють автомашины, лише не знаю, чи вам сьогодні направлять, бо в неділю гараж закритий.

— Гм, що ж його робити? — бідкався безрадно капітан.

— Пождіть, — кажу, — трохи. Між Барум і Зальцгіттер їздять часто англійські військові автомашины. Зупиніть їх, думаю, що допоможуть вам.

— Прийдеться так і зробити, — відповів капітан.

Інші мовчали, очевидно, не знали мови, лише дивились то на мене, то на капітана.

Капітан миттю по-московськи вияснив їм, про що ми говорили. Вони погодились.

— Дякую! — сказав капітан до мене й почастував сигаркою.

Прикуривши і сказавши їм «авф відерзеген», я без поспіху сів на ровер і, не поспішаючи, поїхав далі. Коли вже був приблизно за півкілометра від них, тоді щойно натиснув педалі і помчав по кам'янистій дорозі, наче за мною сто чортів гналось.

**

Один лише кульгавий Ісак не чув ніколи страху перед советчиками. Навпаки, вони від нього втікали, як чорти від свяченої води.

Ісак був родом з Волині. Як дістався він на еміграцію, мені не відомо. Знаю лише, що, живучи в таборі, налягав на ногу, займався трохи спекуляцією і з тою метою дальші рейди відбував на своєму лискучому мотоциклі. Був дуже відважний і не минав най-

меншої нагоди, щоб не завітати в Бравншвайгу під будинок, в якому містилась советська місія, на «дискусію», як він казав. Спочатку вони через вікна відгризались, але Ісак так десь знаменито засвоїв собі московський вуличний лексикон, що після кількох таких конфронтацій, советчики, коли він появлявся, закривали вікна, і ніхто не показувався йому на очі.

Дехто звертав йому увагу, що це дуже ризикозна забава, але Ісак, витягаючи свого «Кольта», відповідав:

— Хай спробує котрий мене зачепити, так пішло його без пересядки прямо Люциперові в лапи!

Але не було випадку, щоб на нього коли напали советчики. Очевидно, почули добре нюхом, що з Ісаком краще не заводитись.

Одного літнього ранку з англійської військової команди подзвонили, щоб табір сподівався непрошених гостей: приїдуть представники советської репатріаційної місії й хочуть говорити з людьми.

За несповна одну годину приїхало четверо советських військових: полковник, майор, капітан і молоденький лейтенант в супроводі двох англійських воєнків. «Доблесні» большевицькі офіцери побоялись робити мирну візиту в таборі без англійської охорони.

Непрошені гості, в супроводі англійських старшин і коменданта табору, почали оглядини табору, починаючи з православної церкви.

Настоятель церкви, о. Юрій спочатку не хотів погодитись, щоб офіційні советські представники заходили до храму Господнього, але, на прохання англійського майора, погодився врешті й наказав церковному старості Омелянові відкрити церкву.

Українську православну церкву Святої Покрови побудовано в таборі в 1945 році. Архітект Петро Ботух виконав мініатюрний макет церкви, і управа табору цей макет представила УНРР-і й американській військовій владі, які оглядали його з подивом і захопленням. Військова влада погодилась доставити буді-

вельний матеріал, і незабаром військові вантажники навезли готових стін, з яких складались бараки, і архітект Ботух почав реалізувати свій задум. Перед початком будівельних робіт прибув до табору митрополит УАПЦ Полікарп і урочисто посвятив місце під будову храму.

П'ятибанна церква, яка могла вмістити більше п'ятисот осіб, з чудово різьбленим іконостасом, оформленим орнаментами, що представляли золотисті колоски на блакитному тлі, з гарними іконами, продуктом таборових мистців-малярів й різьбарів, мальовилами на стінах, що представляли фрагменти з біблії, та блакитна копула з золотими зорями створювали разом імпазантну композицію. З архітектурного й мистецького боку це був величавий твір, великий релігійно-культурний здобуток українського табору, що його з подивом оглядали чужинці й свої. Таку церкву розібрати й перевезти б — коли б можна було — в Україну й подарувати будь-якій оселі, де безбожні зайти зруйнували церкву, то це був би неоцінимий дарунок величезної ваги.

Церковний староста Омелян відкрив вхідні двері, і советські й англійські старшини в супроводі коменданта табору і настоятеля церкви ввійшли до середини. В притворі, при вході до церкви, висів образ Христового Розп'яття. Англійські старшини познімали шапки. Советський полковник, вдаючи перед англійцями побожного, зняв також шапку. Бачучи це, чимскоріш познімали свої шапки майор і капітан, а молодий лейтенант, розгубившись, лишився в шапці й дивився навколо з зачудуванням, роззявивши рота. Побачив це майор, миттю підійшов до нього, штовхнув під бік і дав знак, щоб той зняв шапку, що лейтенант зразу й виконав.

Полковник підійшов до ікони, три рази перехрестився і поцілував її, в ногу Розп'ятого. За ним, як манекени, виконали це майор, капітан і лейтенант. Отець Юрій моргнув до коменданта й похитав головою. На устах англійського майора появилась ледве помітна усмішка.

Як відомо, большевики вперто держаться, як осінній реп'ях штанив, засади, що для досягнення мети всі засоби є добрі. Чому ж би советчикам у цьому випадку, при наявності англійських військових старшин, не заграти комедії з пошануванням культу Розп'ятого Христа. Але англійські старшини, а особливо майор, не були такими наївними, як уявляв собі советський полковник. Опісля дивувались безличній брехні советських представників, а населення табору потім мало про що говорити та коментувати.

— Хороший у вас храм Господній, — похвалив перед комендантом табору і настоятелем церкви полковник. — А хто так харашо расокрасіл его?

— Наші таборові мистці, — пояснив йому комендант табору.

— Очень хороша іскусственная работа, — похвалив полковник.

— Да, очень красиво! — ніби з захопленням сказали, як на команду, в один голос майор і капітан. А лейтенант дивився розсіяно навкруги своїми широко відкритими чорними очима, нагадуючи барана.

Із церкви повели непрошених гостей до таборової гімназії, яку їм відкрив директор. Він і давав вичерпні пояснення на всі запити. В гімназії вже не було навчання, бо почались літні вакації.

Зупинившись біля портрету Головного Отамана Симона Петлюри, полковник спитав:

— Кто будет етот военний?

— Це голова Української Народньої Республіки і Головний Отаман її збройних сил, Симон Петлюра.

— Ето Петлюра? Какой хороший человек! А я думал, что он ужасний, — сказав ніби заінтересований полковник.

— Так. Хороший був чоловік, — відповів комендант табору, — лише вороги жити йому не дали. Замордували, прокляті.

— Кто? Где? Как? — цікавився полковник.

Комендант табору пояснив йому дальше:

— Большевицький агент застрілив його в Парижі

двадцять шостого травня тисяча дев'ятсот шостого року.

— О, то ви здорово шутіте! — відповів полковник. — Советська власть не делает так. Советская власть падерживает свободу для всево человечества!

Відвідали народню школу, а потім дитячий садок. Дитячий садок був ще відкритий. Побачивши більше сотні малечі, що бавилась на площі біля садка під наглядом виховниці, обличчя полковника засяло, як літнє сонце. Звертаючись до коменданта табору, він показав пальцем на дітей:

— Это нашеє будущее! — сказав патетично.

— Помиляєтесь! — заперечив комендант табору. — Не ваше, а наше будуче!

— Пробачте, — намагався виправдатись полковник, — я не говорю, що моє, особисте, а тільки загальне, всіх.

За той, коли тривали оглядини табору, бараківі повідомили жителів табору, щоб, з огляду на приязність представників англійської військової влади, всі, хто може, явились на спортовому майдані біля таборового театру. Приїхав також перекладач, поляк по національності, який знав добре російську й англійську мови, щоб англійським старшинам перекладати промову до народу советського полковника.

На площі вже назбиралась велика юрба людей, біля тисячі осіб, коли члени советської репатріаційної місії на чолі зі своїм присадкуватим, низького росту, полковником прибули на місце в супроводі двох англійських старшин, коменданта табору і чоти англійських вояків, що приїхали на двох вантажних машинах.

Першим коротко промовив англійський майор, з'ясував мету візиту советської місії, зазначивши при тому, що хто бажає вертатись до ССРСР, може зголошуватись, а хто не хоче, той не мусить вертатись. Репатріація є на вільній базі, і нікого не можна примушувати вертатись додому чи залишитись на чужині. Потім представив зібраним советських гостей і дав слово советському полковникові.

Полковник, як й усі його супутники, в зап'ятому

на всі гудзики зі стоячим ковніром, з широкими золотими пагонами, піджаку, обтираючи хустинкою рясний піт з почервонілого лица (на дворі почало припікати сонце), посапуючи, як ковальський міх, з трудом вийшов на підвищення, обвів своїми маленькими підпухлими очима зібраних, відкашлявся і почав говорити.

Не був красномовним, говорив без належної підготовки, часто повторював речення і говорив взагалі без переконливості. Повторював трафаретні пропагандивні слова про «родіну», яка, мовляв, «ждьот вас». Вона, знищена «фашисткімі захватчиками», потребує вашої помочі — ваших рук для відбудови. «Серцеципательно» згадав про батьків, матерів, братів і сестер, які, мовляв, з тугою ждуть на вас, не можуть діждатись. Після такого ліричного вступу перейшов на політичну тему. Сказав з притиском, що після війни в ССРСР життя покращало під оглядом чотирьох свобод, державна система значно злібералізувалась і громадяни ССРСР втішаються свободою і демократією. Обіцяв, що всім поворотцям «правітельство» ССРСР поспішать із всесторонньою допомогою в поворотному процесі додому, безплатний транспорт, без обмеження багаж і т. д. Вдома кожний буде працювати за своєю професією, а хто забажає, може перекваліфікуватись. Наобіцяв і грушок на вербах, і печеного льоду, і пташиного молока, і всякої іншої соціалістичної благодаті. На кінець крикнув з уявним ентузіазмом: «Да здравствует наша любімая родіна!» і «Да здравствует наш вождь і учитель, товарищ Сталін!» — і на цьому закінчив своє ораторство.

Він зійшов повільно з підвищення, сопучи та обтираючи з лица піт, що котився рясно по його гарбузовому обличчі. Не видержуючи далі спеки, розстебнув два верхні гудзики свого військового піджака. Як на команду, виконали те саме його супутники. Потім піднесли йому склянку холодної води, яку він випив за одним духом.

Англійські старшини, а особливо майор, весь час уважно слухали, що їм перекладав перекладач. Майор з особливою увагою обсервував советського полковни-

ка і коли той зійшов з підвищення та напився води, почастував його і його колеґ запашними англійськими цигарками.

За той час увійшов на підвищення комендант тaborу і запитав, чи є охочі вертатись на «родіну» і чи хто хоче ставити питання полковникові.

Деякий час на площі між народом панувала гробова мовчанка. Ні одна особа не зголосилась за поворот додому, не було, очевидно, й охочих ставити питання. Кожний був тої думки, щоб ці непрошені гості забирались собі чимскоріше із тaborу й не турбували їх своєю агітацією. Аж на повторний заклик коменданта виступив дядько Павло, високий, пристійний чоловік, років під п'ятдесятку, родом з Харківщини, і сказав:

— Коли вже стало так, що треба щось сказати товаришу полковникові, щоб він не вертався порожньо в свояси, то я рішив поставити йому кілька питань. — І звертаючись до полковника, сказав: — А скажіть нам, будь ласка, товаришу полковнику, чи може вовк перекинутись у барана?

Юрба заревіла сміхом. Полковника, очевидно, таке питання й реакція на нього зібраних, та ще й в присутності англійських старшин і вояків, сильно збили з пантелику, бо ще більш почервонів на лиці, але старався себе опанувати. Він відповів, силуючись на усмішку:

— Нет, гаспадін. З волка барана нікто не зделает.

— Ото ж, товаришу полковнику, — вів далі дядько Павло, — комуністів нікто не перетворить на демократів також. А доки в ССРСР не буде правдивої, не советської демократії, то якої свободи там можна сподіватись? Єжовської, беріївської чи, взагалі, сталінської? Дякуємо вам за них, але ми без них прекрасно обходимось і будемо обходитись далі.

Кажете, що «родіна» нас потребує? Віримо. Лише не нас, а наших дарових рук та нашої шкіри. Але ми такої дряхлої вашої «родіни» не потребуємо й ніколи не потребуватимемо. У нас своя батьківщина, Україна, поневолена червоними московськими п'явками. Хай

вона лише звільниться від вашого, тисячу раз проклятого, «іґа», то нас і непотрібно буде агітувати за поворот — самі полетимо туди чимскорше.

Полковник то червонів, то білів, очевидно, з образи й страху за свою шкіру, а члени його місії неспокійно вертілись та нервово крутили головами на всі боки. Напевно думали всі гуртом: ану ж кинеться ця розгукана юрба на них, пірве їх, як сильний вир води поліна, кине собі під ноги, стопче, знівечить. Але юрба таких агресивних намірів не виявляла.

Полковник, отетерівши від страху, механічно посунувся аж за спину англійського майора. А тим часом приявні оплескували слова дядька Павла. Англійський майор, безустанку покурюючи свою коротеньку люльочку, флегматично сприймав це видовище та уважно слухав, що йому перекладав перекладач. А невгомний дядько Павло розоратився і щораз дошкульніше бив словами советського полковника і його товаришів.

— Кажете, що безплатно повезете нас на «родіну»? Віримо. Але не додому, в нашу рідну Україну, а у віддалені холодні краї вашої «необнятой родіни» в товарових вагонах, як худобу. Пробувало вже нас тут немало цих ваших соціалістичних «гараздів», яких навіть ворогам нашим не бажаємо. Спасибі за вашу ласку! Можете підводити таких, які вас ще не розкусили як слід, але не нас.

Дядько Павло не минув нагоди, щоб не пригадати страшного «тридцять проклятого» року, колективізації, переслідування церкви і знищення її ієрархів та священства, переслідування, арешти й фізичне нищення українських патріотів, переслідування й нищення української культури та її передових діячів. Далі, згадав про «чорних воронів» про рабську працю на засланнях, в копальнях Сибіру, про кулі в потилицю, про Вінницю, Луцьк і Львів.

Публіка часто переривала виступ дядька Павла, нагороджувала його бурхливими оплесками. Не бракувало й заохочуючих окликів.

Перекладач, кожне речення миттю перекладав ан-

глійським старшинам. Майор спокійно слухав, покурюючи свою люльочку. Час до часу на його устах з'являлась ледве помітна усмішка.

Дядько Павло закінчив свою промову такими словами:

— Вибачте, товаришу полковнику, за правду. Що вона в очі коле, ні я, ні ми всі, що не хочемо вертатись до вас, не винні. Винні ваш проклятий Джуґашвілі і вся його бандитська шайка. Якщо у вас ще є крихітка людської совісти, то забирайтесь чимскорше звідси, більше не позичайте в Сірка очей і не показуйте тут у ролі офіційних представників ССРСР. А коли б ви вибрали наш шлях, ми вас приймемо з відкритими раменами. На тому бувайте!

Юрба вчинила таку овацію дядькові Павлові, що аж відгомонам відбилась по дубовому лісі, що зразу починався біля таборової площі за дорогою.

Советський полковник зі своєю свитою дременули чимскоріш до своїх автомашин, щоб під охороною англійських вояків забратись з соромом і дулею у жмені. А англійський майор, стискаючи на прощання руку коменданта табору, усміхнувся і сказав:

— Вел! Обійшлося о'кей, а могло б бути гірше.

ДРУГА ЧАСТИНА

НАШІ В АМЕРИЦІ

1

1
1

ЕМІГРАЦІЙНІ РОДЗИНКИ

Наша славна-преславна еміграція славиться дуже своєю громадсько-політичною кулінарією. Куди б ви не заїхали, куди не ступили б, куди б не заглянули, всюди натрапите на різноманітний кулінарний продукт, що їж і ще й розперізує. Як не каша, то кваша; як не кваша, то саламаха; як не саламаха, то кутя, якій передали меду і т. д. І все це, як не персахариноване, то пересолене; як не переперчене, то переквашене; як не переборщене, то перекапушене.

Побіч вичислених угорі кулінарних продукцій, славляться не менш від них наші славні повсякчасні еміграційні родзинки. Є вони різних гатунків: політичні, громадсько-суспільні, культурні, наукові, загально-соборницькі, загумінкові, церковно-релігійні, партикулярні, приватні і т. д.

Ось, наприклад, для реклями політичні:

Хтось десь там з наших розполітикованих журналістів написав був, що контроверсійний Леонід Плющ за рік побуту на чужині зробив більше для України від, наприклад, Ярослава Стецька і його дружини. Феноменальна, неповторна своєю абсурдальною величиною родзинка.

Колись, ще в період нашої діпівщини, один популярний наш політик і літератор висловився був про большевицьку жовтневу революцію, мовляв, вона принесла здобутки для українського народу. Та ще й чимало є таких сьогодні, які вірують і ісповідують таке дивовижне кредо. Родзинка хоч куди! Ні рота, ні руки не дөмієшся після неї.

Не раз доводилось нам читати велемудрі міркування наших так званих «реальних політиків», які закидали Проводові ОУН і АБН брак політичної реаль-

ности. На їх думку, зв'язки з Тайваном і антикомуністичними силами інших народів взагалі не мають жодного значення. Але ні один з них і до сьогодні не спромігся на щось краще від цієї недозрілої зелепухи-родзинки.

Хоч Симон Петлюра є загально визнаною історичною постаттю і героєм-мучеником української нації, але є ще й сьогодні, крім комуністів, антикомуністи, які його вважають мало що не всенаціональним злочинцем.

Це саме відноситься й до гетьмана Павла Скоропадського.

В обох випадках мається до діла з родзинками суто української продукції: пересушеними на камінчики ще й пересоленими, хоч ніхто родзинок не солить, за винятком хіба деяких розполітикованих українців.

А ось громадські родзинки:

Де лише не вдалося б зліпити загально-громадську централю, зразу знаходяться опозиціонери, які й собі ліплять свою «централю», хоч членів її порухнеш на пальцях однієї руки.

Або, щоб застрашити опозицію на загально-громадському конгресі, «владсть-імуці» покликають «для порядку» чужинецьку поліцію;

або нагороджування політика, чужинця, високою відзнакою за те, що в обороні нашої справи і пальцем в черевіку не ворохнув;

або теляче захоплення нашим дисидентом-марксистом;

або готовість співпрацювати з москалями навіть на непередрішенських плятформах.

Не бракує й культурних родзинок, як ось: моральна і матеріальна піддержка мистецьких ансамблів і артистів, висланників московського окупаційного режиму та рекляма їх виступів в нашій пресі; полеміка в обороні культ-обміну з советським режимом; поїздка декого з наших культурних діячів до Есесерії та публічне вихвалювання «здобутків» соврежиму; вживан-

ня до пересадки деякими українськими письменниками української підсоветської термінології з її всякими «вокзалами», «спортсменами», «уроками», «учбовими закладами», «Хельсінками», «Ханоями», «Афінами», «Ромнами», «Ровнами», «канікулами» і т. д.

Не обходиться теж без прицвілих і притухлих наукових родзинок, як твердження, що УССР є правовою пересемницею УНР, або витягнуеною десь родзинкою, залежаною в московському «щі», що періоду Київської княжої держави на слід ураховувати до історії України (і звідки ж то ті українці так масово злетіли на українські землі?).

Не відмолитесь і від церковно-релігійних родзинок, ось таких як невизнання авторитету і зверхництва свого Патріярха, приборкування мирян чужою поліцією, запровадження чужих мов у Богослуженнях, поминання сану Патріярха під час Богослужб та інших кислих і нестраних для українського шлунка родзинок.

Є загально соборницького характеру родзинки перегнили до кісточок: масове ігнорування рідної книжки і рідного друкованого слова взагалі, підмінка рідної преси московською, польською чи іншою, підмінка настільної книжки «Кобзаря» Тараса Шевченка кількома банковими книжечками, «подвиги» по «національних барах», де часто наші патріоти, перехиливши мірку, «душу й тіло кладуть за свободу», але, коли приходить положити й кишеню, то справа прогоряє на місці. Або ще така родзинка, на вид якої й горілки не пивши, можна оп'яніти: це гомінкий лемент про мішані подружжя й нічирк про факти, що скільки то нашого людського «нарибку», від батьків й матерей українців, не знають рідної мови, не говорячи вже про історію й географію України, цураються свого середовища, а часто також і батьків.

Не бракує й загумінкових родзинок кобиляцького, пашківського, гуляйпільського чи копичинецького гатунків — їж доскочу й перехочу, поки тебе «швидка Настя» не пірве в свої обійми.

Продукуються масово і партикулярні родзинки за

рецептою: «або буде така Україна, як я хочу, або ніякої!» Це стара родзинка, яку пліснь переїла включно з кісточками. Називати її й вказувати не будемо, бо де лише є якесь наше політичне середовище, там її й повсякчасно продукують.

На окреме місце заслуговує так звана «прогресистська родзинка», не придатна навіть, щоб її до смітника викидати, від якої дуже легко можна набутись советської червінки.

Є й приватного характеру родзиночки, як от, наприклад, що хоч в хаті повсякденно є ковбаса і чарка, та ніколи не минається сварка; або епідемія розводів, де жінок чи чоловіків міняється, як рукавички, або «бабські» («хлопські» також!) телефонні й позателефонні плітки і т. д.

Родзинок у нас на нашій славній-преславній еміграції завжди повні склади до вжитку і приправлені вони на різні смаки: пересахариновані й пересолені, переперчені й переквашені, переборщені й перекапущені. Їж — розпережись повсякденно і не подолаєш цього всього добра.

Ех, ви земляки мої в діяспорі суцї, продуценти наших еміграційних родзинок! Коли б ви так поменше цього «добра» продукували, може й дійсно жити стало б краще й веселіше всім нашим споживачам цих родзинок під чужим небом суцїх.

ПОМІШАННЯ

В історії людства нераз траплялися і трапляються й тепер різnorodні помішання. Як відомо нам з Біблії, Господь Бог, щоб прикоротити пиху будівничим вавилонської вежі, помішав їм язики.

Під сучасну пору існує велике помішання умів в модерному Вавилоні — Об'єднаних Націях. В міжнародній політиці існує помішання понять. В останніх роках наступило помішання мод особливо серед молоді, і сьогодні часто трудно вгадати, котре з молоді пари є хлопець, а котре дівчина, бо більшість ходить довгопростоволоса, в однакових облізливих штаних «джінсах» з кольоровими латками, хібащо молодець запустив собі вуси та ще й бороду.

З тих помішань лише клопіт та біда для людства. З «вавилонського» помішання язиків найбільшу біду маємо ми, українські емігранти, а в першу чергу ті, які часто міняють країну замешкання, бо ціле життя приходиться вивчати чужі мови і до смерти як слід ні одної не можна вивчити.

З помішання умів в ООН найбільший клопіт має Америка, бо мусить цю установу вдержувати майже своїм коштом, а голосу не має більшого від першої-ліпшої Албанії чи Уганди, та ще й в добавок ООН є тим полем, на якому перший-ліпший політичний аферист пописується оклеветуванням і очорнюванням не кого іншого, а лише Америки.

Від політичних помішань мають подвійний клопіт поневолені червоною Москвою народи, бо вони падають жертвою безсовісних торгів сильних світу цього та ще й у себе в хаті мають повно неполадків і нерозб'єрих.

А від помішання мод може трапитись неприємність кожному індивідуально, як трапилась моему приятелю Олексі, а згодом і мені.

Якось раз Олекса заїхав був у середмістя. На одній вулиці побачив він вільне місце для стаціонування авта.

«Ну й добре, — подумав він, — лишу авто ось тут».

Якраз перед ним заїхав здоровенний хлопчисько з розпущеними по плечах патлами і застационував своє авто так, що вліз трохи в місце, намічене Олексою. Олекса, побачивши, що тяжко буде йому примістити свого великого «Бюїка», відкрив віконце і з пересердя гукнув до неfortunного хлопчиська:

— А гей, «бастер!» Що, не можеш запаркувати машини так, щоб й іншим дати місце? Ану проїдь трохи наперед!

Хлопчисько виліз з машини, повернувся до Олекси і сильним жіночим голосом-альтом крикнув до нього:

— А ти «шарап!» Не подобається тобі тут, так їдь собі до чорта далі! А мене бастером не називай, бо як заїду тобі, то зубів своїх не позбираєш, хирляку нещасний!..

Аж тоді Олекса переконався, що перед ним стоїть не хлопчисько, а здоровенна дівка чи жінка, і то така, що навіть коли б в Америці й не карали за примінення фізичної сили супроти жінки, він все одно «здав би без бою свої позиції», бо чорт-два поборов би такого жіночого «Голіята».

З душею в п'ятках промимрив такому Геркулесові й Венері в одній особі «соррі» й поїхав даліше шукати місця для свого авта.

А мені трапився такий випадок:

Іду я раз собі через місто, дивлюсь, по хіднику з лівої сторони попереду мене йде дівчина висока, струнка, довгонога, в синіх облізлих «джінсах», із золотими латками у формі зірок на задку, боса, в сорочині з оголеними руками й шиєю. Шкіра на тілі осмалена, аж

чорна. Буйне чорне кучеряве волосся хвилями стелиться по плечах. Іде розмашистим, широким кроком, як чоловік.

«А це що за диво, — думаю собі. — У стані скоріше на чоловіка, ніж на жінку походить. Напевне якась африканка, може з племені «масаї», а може якась «маорі» з екзотичних Тихо-океанських островів? А, може, «індіянка»?..

Здоганяю її, коли зирк: «дівчина» повернула голову до мене, і я, на превелике моє здивування, а разом і розчарування, побачив вусате й бородате обличчя молодого чоловіка. Несподіванка була така раптова, що я й не завважив, що попереду мене, на перехресті вулиць засвітилось червоне світло. Я в'їхав на попередню вулицю, і в цей момент наїхала на мене інша автомашина і вдарила моє авто в правий бік. Струснуло моїм авто, закрутило. . . я втратив контроль руля. . . авто моє вдарилося об вуличний стовп з табличкою назви вулиць, і стало. Гепнуло мною об двері, віддало, підкинуло, і я вдарив головою об шибу фронтального вікна. В голові зашуміло, і я на мить утратив притомність. Прийшовши до себе, помацав я рукою лоба, а там шишка нагнала, як куряче яйце. Виліз я з авта, виліз і мій контрагент сердитий, аж ним трясло.

— Не машиною тобі їздити, а ослом таким, як ти! — проскрипів люто.

В його авті не сталась велика шкода — лямпу лише розбив та зігнув трохи «бампер». Але в мене цілий бік зігнуло так, що й дверей не відкриєш, а скло з вікон геть обсипалось на асфальт.

Прийхала поліція, списала протокол. Моя вина. Іншуранс у мене лише на чужу машину, а на свою немає, бо авто старе, і шкода на таке старе барахло іншуранс оплачувати.

Іншуранс покрив шкоду, але не мою. За направу мого авта я заплатив двісті п'ятдесят доларів та ще й двадцять доларів штрафу, що на червоне світло їхав.

Але це ще нічого в порівнянні з тим, що довелось мені пережити вдома від жінки. Коли я розказав їй про ту немилу пригоду, вона мокрим рядом накину-

лась на мене і лаяла, як ніколи, але не за побите авто, а за те, що я на «дівчину» задивився.

— А щоб тобі повискакували твої баньки присліпкуваті! — кричала люто. — Газети без окулярів не прочитає, а дівчат то бачить! Ух, рахло прокляте! Дижавичнику ревматичний! Ледве ногами волоче, задихається, а за чужими жінками й дівчатами ще спогляда!..

Три дні не показувався їй на очі. Отаке то довелося мені пережити, і все це через прокляте помішання мод.

ПАТРІОТИЧНА РЕАКЦІЯ

Один з наших дотепних гумористів сказав був раз, що Україну треба любити не лише серцем і душею, але також і кишенею. Любити кишенею, однак, справа вельми проблематична. Особливо в нас, українців. Багато в нас було вже випадків, що перший-ліпший патріот, потягнувши собі добре в барі, душу й тіло клав за народ і край, але коли прийшлося положити кишеню — справа прогоріла зразу.

Точнісінько так мається справа з Іваном Івановичем Іваненком. Завжди, коли б він не засидівся в барі (а це часто буває), чи на весіллі, хрестинах, гостинах, різних парті, смикнувши собі зверх мірки, розв'язується йому язичок, і він починає політикувати. Розкритикує всіх і вся. Все, що б де не діялось — не по його: — УККА робить лише самі помилки, а скоро то й помилок перестане робити — засне зовсім. Добрянського вже давно пора післати на «громадську пенсію», бо він взагалі не надається на голову УККА. Якого чорта Стецько товчеться по світі? Що воно pomoже нам? Нічого! Сидів би маком, як інші — краще було б. А то лише громадські гроші проїжджає. Краще було б, коли б ті прерізні збірки на визвольні фонди передати для УВУ, УВАН, НТШ чи для Українських Студій у Гарварді, то з того може була б якась користь. Лівичького обов'язково треба замінити кимсь іншим, бо УНРада під ним скапцаніє на ніщо дорешти. Що ті петиції, маніфестації і демонстрації в об'єднанні нескорених нам помагають? Нічогісінько. Хто нас слухає? Ніхто. От як би, наприклад, знайшовся серед нас такий діяч, як у жидів Кагане, оце я розумію! Порахувати кісточки першому-ліпшому дипломатові за переслідування українців советським режимом — оце

політика! А москалі лише силу кулака розуміють і шанують. І розголос така справа зробила б у світі і т. д.

Одного суботнього вечора, як звичайно, Іван Іванович сидів у товаристві свого близького земляка Сидора Потаповича Куценка в барі. Випивши кілька «скачів» та подвійну порцію «смірновки», солодко запивали холодним пивцем. В барі сиділо кільканадцять чоловіків, переважно наших. Іван Іванович вже був, очевидно, добре «під мухою», бо говорив піднесеним тоном, а обличчя його почервоніло і посоловіли очі. Мова йшла про свіжу вістку, що радну Марусю Бек висувають у кандидати на голову УККА в противагу проф. Добрянському.

— Вже баба нами накерує! — говорив Іван Іванович. — Це все одно, коли на господарстві нема чоловіка, то й нічого путнього немає. Невже на таку велику громаду не можна найти чоловіка, що бабу хочуть вибрати? Переведеться дорешти на ніщо УККА! Будемо лише панахиди й академії справляти та попхненькувати, що нас б'ють, хто лише хоче. Нам треба революційного голову! Твердого й відважного, як отой Кагане! Щоб не оглядався ні на кого. Ми повинні більшовикам так показати, як араби жидам на Олімпіаді в Мюнхені. По більшовицьких дипломатах треба так ударити, щоб брєжневим у Кремлі аж у носі завертіло! Чейже на таку велику еміграцію найшовся б не один охотник виконати відплатний акт! Я сам пішов би! Зараз! — кричав грізно і грюкав кулаком об стіл.

Нараз до середини увійшов Гриць Козоріз, інтелігентний і вельми поважний чоловік, відомий з його великої активності в громадському і церковному житті. Іван Іванович миттю замовк та, очевидно, невдоволений присутністю Гриця, бо мусів перервати свою балаканину, так би мовити, на самій кульмінаційній точці, сидів мовчки, похнюпившись. Тим часом Гриць, замовивши собі склянку пива, сів біля столика. Хвилину сидів мовчки, а тоді промовив:

— Панове! Звертаюсь до вас з одною справою. Тепер якраз в країні нашого поселення та й по всій дія-

спорі проходить кампанія фінансової допомоги для Українського Вільного Університету в Мюнхені. Про цей університет не буду вам багато говорити, бо вірю, що кожний з вас знає про нього. Також вірю, що розумієте добре, яке значіння для нашої нації має така висока наукова інституція. Фінансову кампанію проводиться в той спосіб, що буде розіграна лотерія на картини наших найвидатніших мистців на еміграції, які пожертвували на цю ціль свої картини. Отже, учасники лотерії матимуть змогу, у кого буде щастя, виграти цінну картину. Прошу ласкаво зразу замовляти квитки. Пане Кривенький! — звернувся він до одного. — Маєте охоту поспробувати щастя і взяти пару квитків?

— Дуже радо, — відповів той. — Прошу десять квитків.

Сидор Потапович Куценко слухав уважно Гриця, а коли пан Кривенький замовив стільки квитків, він звернувся до свого близького земляка Івана Івановича, але, на превелике здивування, побачив, що замість його лишилось лише порожнє місце. Зник, наче камфора, немов його корова язиком злизала та так тихо, що Куценко навіть і не заперимітив.

БІДА З ТЕХНІКОЮ

Дід Макар, коли б лише «недописував» йому його старенький «Форд» (випуску ще 1958 року), завжди спільвує сердито і лається:

— Тьху! Чорти вже тебе нарешті вхопили б! На «джанк» тобі вже пора, облізлобокий діду! Тьху, ну й техніка! В могилу тебе загонить скоріше, ніж належиться. Знову до гаражу, до направи? А дзуськи! Витратився я вже добре на тебе, барахло непотрібне!..

Тоді розстеляє старий мішок під мотор, постогнуючи, лягає горілиць і щось там направляє. У таких випадках, хто лише не спитав би діда, чого він там ввтузиться під машиною, він відповість:

— Та ось, це старе барахло «фіксую», щоб його вже раз зфіксувало на автовому кладовищі!

А тоді, покректуючи, вилізе з-під машини, обітре оливу з рук полем старого заяложеного піджака і продовжує говорити далі:

— А хіба ж може видержати моя кишеня возитись з ним по гаражах? Ех, часи разпроневірні! Не було то, як колись удома конякою їздити. Дістане, бувало, січки і везе, аж мило. Навіть коли б заснув на возі — додому привезе. Щоб я був його і самим вівсом годував, то й четвертини, мабуть, не витратив би того, що на цього хворовитого «Форда»...

Йй-бо, правду каже дід Макар. Добре їздити оцими «фордами», «шевролетами», «кадиляками», але й, нівроку, проїжджуєш ними. Дві пари коней прогдував би сміло. Та ще мало того, бо й на той світ легко ними заїхати до прабатька Авраама в гості без пашпорту й афідевіту.

Колись давно, ще перед Другою світовою війною, у сусідньому селі жив собі один дядько на ім'я Петро. На всю околицю він славився тим, що був великим во-

рогом горілки і нищив її на кожному кроці, а коли вертався з міста додому, ніодної корчми не минав по дорозі. Коні привикли до того так, що часто п'яний Петро, їдучи додому, засинав на возі сном блаженних і хропів на всі застави, а вони йшли собі поволі, тягнучи воза, строго дотримуючись правил дорожнього руху, правою стороною дороги, а коли під'їжджали до першої-ліпшої корчми — скручували на подвір'я і ставали. Не раз і не два бувало п'яного Петра й додому привозили. Ану, чи встругнув би вам таку штуку перший-ліпший «Форд» чи «Шевролет»? На той світ завіз би вас, не до корчми чи додому.

Я, правда, клопотів великих не маю з моїм «Мустангом». Норовистий не є, газоліни багато не їсть, оливи також, і по шапах покищо не вожуся з ним. Але до великої техніки все одно маю велике застереження й ані найменшого довір'я. А знаєте чому? І не повірили б! Через тричі проклятий, дурний «зипер». Отака, здається, маловажна, непомітна річ, а скільки мені крові напсувала вже! І додумався хтось замість гудзиків «зипера» знайти? Мав я через нього пригоду мало що не таку, як один із старих дідів у нашому селі ще перед Другою світовою війною.

Було це, не пригадую добре, в 1935 чи 36 році. Появились тоді в Польщі шкіряні пояси з модерними на той час «французькими» пряжками, що затягувались на валку. Старий дід Іван Бусько, якому вже давно перевалило за вісімдесятку, з давен-давна підперезував свої портяні штани старим російським військовим поясом, який за свій довгий вік обліз геть та попроривався в кількох місцях. Він його привіз ще з царської армії, в якій відслужив дванадцять літ на російсько-перській границі. Син діда Івана, Ілько, будучи в місті на ярмарці, купив батькові обновку — новий пояс з французькою пряжкою. Це діялось якраз осінню, коли саме дозрівають грушки-гнилки, тобто, дрібні дикі грушки, і коли весь хрещений і нехрещений мир в селі об'їдається ними до несчочу. Дід Іван приперезав штани новим поясом і взявся за роботу — затесувати кілки під загату. Нараз заболів його живіт

і він чимскорше побіг за клуню. Вхопив за пояса, потягнув — не відкривається, потягнув другий раз — те саме, ще більше пояс затягнувся. Третій раз — не помага. У вельми критичну хвилину дід Іван кличе сина Ілька:

— Ільку! А гей, Ільку! А ходи но сюди!

Ілько якраз давав коням їсти і не міг зразу прибігти.

— А що вам, тату? — відіззався з-за стіни, із стайні.

— Та ходи скоріше, трясця твоїй мамі! Пояса не зніму!

— Зараз біжу, тату! Лише он коням сіна кину!

Кинувши сіна коням за драбину, Ілько побіг за клуню, але вже було запізно.

— Ого, вже, — знесиленим посоловілим голосом проказав дід Іван. — Запізно... Тьху з твоєю французькою технікою! Он в яку халепу через неї попав!..

Від того часу дід Іван ніколи й дивитись не хотів на модерні пояси. Підперезував штани старим царським поясом, який його ніколи в житті не завів.

Подібна пригода мало що не трапилась зі мною, але не через пряжку в поясі, а через «зипер».

Купив я раз собі робочі штани, звісно, із зипером, бо де ж тепер знайти штани з гудзиками? Ніде немає. Минулась безповоротно гудзикова ера, а на її місце прийшла зиперова. Виходив я в них більше півроку і радий був та вдоволений з зипера. Хочеш скинути штани, не мусиш розстрібати кожний гудзик зокрема — лише потягнув за язичок, і зипер уже відкритий на всю довжину. От що значить техніка! Скільки то мороки не раз з гудзиками було: то не на ту, що треба, петельку застібнеш, то гудзика згубиш — завжди щось трапиться. А тепер — лише дззззз! І готов. Одна секунда. Американці страшно практичний і винахідливий народ.

Отак ходив я у штанях, як вище сказано, більше півроку та вдоволений був ними і американську техніку хвалив. Аж одного дня на роботі завважив я, що жінки-робітниці щось часто поглядають у мою сторо-

ну, перешіптуються та підсміхаються. Це мене заінтригувало. «Невже ж — думаю собі, — і на старість жінота цікавиться мною?» І бадьоріше я підняв голову. Але ось підходить до мене товариш по праці, американець, і каже півголосом:

— Панчо (так вони вимовляють мое ім'я, Панько). Застібни собі штани, бо всі он як зглядаються, особливо жінки!

Я зирк і... отетерів. Зипер в штанях відкритий на всю довжину.

«А хай йому чортяка! — думаю. — Невже забув затягнути?.. Але ні, здається... і не лише здається, але пригадую собі добре, що затягнув, коли надівав штани. Ще й затявся зипер трохи, бо нитка попала в нього».

Іншим разом знову повторилась така історія. Зипер відкривається сам. Почав я вважати та для безпеки кожного разу приколював штани шпилькою.

Десь за якийсь час побіг я, як то кажуть, за своєю потребою, вхопив за язичок зипера, потягнув — не відкривається. Потягнув другий раз — без сподіваного результату. Потягнув третій, четвертий, п'ятий — шкода труду! Наче нечиста сила залізла туди й тримає зипер. В критичну хвилину рвонув я з усієї сили й обірвав зипера. Не було іншого способу.

Приніс я штани додому й кажу до дружини:

— Гей, стара! А візьми но мені зараз та відпори оце модерне барахло геть і приший гудзики.

І розказав їй про свою пригоду.

Дружина сміялась, а висміявшись досхочу, каже:

— Ну й відсталий ти чоловік! А може б тобі ще очкура до штанів? В дев'ятнадцятому столітті тобі жити, а не в двадцятому.

— Не філософствуй! — кажу. — Пришивай гудзики!

Від того часу я вельми критично ставлюсь до всякого роду зиперів. Коли лише куплю нові штани, зразу дружина відпорює зипер і пришиває гудзики, щоб знову не трапилась пригода.

Біда з технікою та й годі.

ОРИГІНАЛЬНИЙ ДАРУНОК

Надходив день уродин мого приятеля Семена. Довший час сушив я собі голову, що йому купити в подарунок. Сорочку? Ні. В нього в шафі сорочок щонайменше три десятка висить — не справить більшого вражіння на нього такий дарунок. Краватку? Це ще гірше, бо хоч в нього краваток більше, мабуть, півсотні, але ніколи їх не зав'язує. Черевики? Та хіба добереш їх на око? Я навіть й не знаю, яке число він носить та яка нога в нього — плоска чи висока. Питати, знов, не випадає, бо ж дарунок повинен бути несподіванкою. А може б коробочку на сигарети? Це абсолютно не на місці. Я ж завжди агітую приятеля, щоб не курив. А може б. . . Та нарешті чорт його знає, що купити! Був я вже кілька разів у місті, по всяких крамницях находився, нашукався, нанишпорився і в результаті — нічого підходящого не найшов. Всякою всячиною крамниці завалені, але коли прийдеться щось вибрати, чорт-два вибереш.

Розв'язка цієї проблеми прийшла сама, несподівано, упала, неначе тим біблійним ізраїльтянам манна з неба. Одного дня дістаю наш часопис. Перегортаю сторінки спершу, дивлюся, що за читабельний матеріал є в ньому і ось — натрапляю на оголошення, що одне наше видавництво випродує по зниженій на половину ціні книжку Юрія Горліс-Горського «Холодний Яр».

Я аж підскачив на radoщах, наче мені не шістдесятка за плечима, а шістнадцятка. От дарунок буде для приятеля Семена в день його народження! Оригінальний! Знаю, що Семен любить страшенно пригоди і всякого роду баталії, бо на ковбойські й кримінальні фільми страх як любить дивитись, що й за вуха не від-

тягнеш його від телевізора, та й пригодницькі книжки залюбки читає. Якраз, — думаю собі, — для нього найкраще підходить такий дарунок. Кращого й не шукати, а головне — цікаве поєднати з корисним, бо книжка вельми цікава, а цінна тимбільше, бо сюжетом своїм відбиває малий епізод наших героїчних Визвольних змагань 1917-21 рр.

Я зразу й листа написав до видавництва, замовив книжку і чека вложив разом в конверту. Жду її, не можу діждатись та все уявляю собі, яку то реакцію вона викличе, коли я її піднесу приятелю в його день народження.

Книжка прийшла впору — два дні перед днем народження Семена. Я опакував її гарненько, перев'язав стрічкою з букетом, вложив карточку з поздоровленням і чекаю. І день народження приятеля прийшов, волом приволікся. Вечером «запрягаю» сірого «Форда» і — вїю до приятеля на «бирсдей парті»!

Там я вже застав чимало гостей. Як велить наш старий звичай, випили ми по чарці, по парці, а далі по три, по чотири. Запили холодним пивом. Закусили шинкою, ковбасою, голубцями, варениками, холодцем. Посмакували тортом, напились доброї міцної кави. Добра і щедра господиня пані Юстина, Семенова дружина. Опісля черга на презентацію дарунків. Підносять дарунки за чергою, хто перший прийшов. Моя черга на самому кінці, що мене страшно вдовило.

«От, думаю собі, оригінальний дарунок мусить, самозрозуміло, йти на самому кінці, бо він, даю свою голову, найбільшу сенсацію викличе. Неначе сам Господь хотів, щоб я прийшов останнім».

Перша підносить дарунок пані Настя Язичинська, яка на всю нашу колонію (та й поза нею) славиться своїм панським походженням та й язичком, неначе вітрячок. Так і бережись, щоб не попасти під той її вітрячок — до кісточок обреше вас. Як годиться дамі шляхетського роду, гордо кладе перед Семеном пакунок і врочисто проказує:

— Поздоровляю вас, містер Семене, з вашим бирсдейом і бажаю вам з землі, з повітря, з води ол де бест,

гуд філ лаци моні, ну і . . . багатq успіхів в житті. Многая літа! Геппі бирсдей!

Вся компанія, як на команду, встала і прокричала, прорипіла, прогугнявіла, як хто міг:

«Геппі бирсдей ту ю . . .»

Семен розкрив пакунок. Із звоїв паперу показався годинник-будильник (до речі, в Семена їх щось п'ять чи шість потикує в хаті).

— Ой, який же гарний годинник! — здивувались усі присутні.

— Але пані Язичинська знає, що купити! Вгадали ви, пані, наче знали, що моєму старому треба! — підхлібно сказала пані Юстина.

Пані Язичинська ще вище задерла свою горду, шляхетську голову, вдекоровану наймоднішою зачіскою, подібною до копиці сіна.

Далі черга на Микиту й Гандзю Бовтонюків, найбільших багатіїв в нашій колонії. Вийшли обое статечно, поздоровили Семена, а компанія загула знов на всі лади:

«Геппі бирсдей ту ю . . .»

Семен розкрив пакунок, і на світ Божий показала картина, на якій виднів горбок, на горбку зламана вітром чи громом сосна, а під сосною мисливець нахилився над вбитою серною. Картина зовсім нікудишня, хіба лише для фанатичних мисливців, які йдуть на полювання не з потреби роздобуття харчів, а з приємности вбивати звірину, та й мистецьке виконання третьюрядне і то в репродукції.

— Що за чудова картина! — загуло ніби захоплено товариство, а пані Юстина, господиня дому, підхлібно каже до панства Бовтонюків:

— Але й ви ж знали, що купити! А нам якраз і цього потрібно. Але й картина, як жива! Я не раз уже говорила, що ніхто так на картинах не розуміється, як панство Бовтонюки . . .

Бовтонюків наче хто маслом помазав.

Далі пішли своєю чергою: електричне залізко (їх в Семена є з півтузина), сорочка, коробка сигаретів, рушники, хусточки до носа, ковбойський пояс густо

набитий бляшками, два квитки до цирку, букет квітів, пляшка «Смирнівки», панчохи, піжама, навіть великий гребінець до чесання волосся, хоч Семен лисий, голомозий, неначе буддійський монах. За кожним разом товариство охало, ахало, йойкало з дива, хвалило, а пані Юстина всім в подяку складала підхлібні репліки.

Нарешті, прийшла черга й на мене. Я, як годиться, поздоровив Семена, йому ще раз «відкалатали» «геппі бирсдей» і він відкрив пакунок. В його руках показалаась книжка.

Семен трохи нижчим тоном, ніж усім, сказав мені «дякую», а товариство мовчало, наче йому хто роти позамуровував. Ніхто не охав, не ахав, не йойкав, лише якось дивно дехто переглянувся між собою. Пані Юстині наче хто рота закрив також, не промовила й слова. Лише Гапка Воробчиха півголосм (я почув) запитала її:

— А що він приніс?

— Та... якусь книжку.

Хтось скерував розмову на один подарунок, і все товариство знову заохало, заохало й зайойкало. Згодом жінки між собою завели розмову про розвід якоїсь Марини Борсукової, а чоловіки перейшли на тему найновішого випуску моделей автомашин.

Отаке враження викликав мій оригінальний дарунок для мого приятеля Семена, в день його народження, серед нашого товариства, своїх людей, колишніх політичних емігрантів, а сьогодні смиренних американських ситизенів.

ДО ЧОГО БИК ПРИВИК

До чого людина привикне, дуже тяжко її від того відучити. Наприклад: курця тяжко відучити курити сигарети, п'яницю — пити алкоголь, наркомана — заживати наркотики, бабія — ганятись за чужими жінками, злодія — красти і так далі. Подібно мається справа і з уживанням страв. Наприклад: китайця не відучиш повсякденно їсти риж, італійця — макарони, румуна — мамалигу, а українця — борщ і вареники.

Я, як і більшість українців, привик до борщу і без нього не уявляю собі обіду. Дуже люблю борщ, люблю в усіх його видах: великоукраїнський з капустою, галицький — лише з буряками, зелений з щавлем, з фасолею, горохом чи бобом, з квашеною чи свіжою капустою, з квашеними чи свіжими буряками, з воловиною, свищиною, курятиною, рибою чи пісний — на олії і так далі.

Як бачите, в доборі мого щоденного обіднього меню я строгий український консерватист. Натомість моя дружина у цьому випадку є цілком протилежного погляду і смаку. Вона, так би мовити, більш прогресивна. Звичайно, жінки більш податливі на всякого рода емансипації від чоловіків. Дружина в свою кулінарну програму любить часто втикати чужі зразки, наприклад, південно-американське «пучеро», італійські «спагеті», американське «чілі», китайське «чау мей», і т. д.

Дружина моя має звичку, перед тим, коли братись варити обід, питатись мене, що варити, хоч моя децизія в таких випадках рідко коли береться під увагу. От, спитає мене, що варити, а я, як правило, відповідаю їй, щоб варила борщ, але вона варить те, що їй подобається.

Одного дня, як звичайно, перед варенням, вона питає мене:

— Гей, батьку! А що варити сьогодні на обід?

— Борщику звари, голубко! — відповідаю. — Два дні ти не варила його, і мені так хочеться борщу, що, їй-бо, голову свою віддав би за одну миску.

— Та кому твоя дурна голова потрібна? І не виплатиться за неї морочитись над борщем. А, зрештою, що ти за креатура, що нічого більше, крім борщу, не хочеш знати? Господи! Стільки літ перетинялись на еміграції й не набратися прогресу? І як тобі не обрид-не щодня борщ? Я сама не проти борщу, і я люблю його, але вистачає, коли його зварити раз на тиждень. Треба щось інше також їсти.

— Ти не мусиш завжди ваш, полтавський, борщ варити, — не здаюся я. — В понеділок можеш варити полтавський, у вівторок галицький, в середу — зелений із щавлем, в четвер...

— Дурні твої забаганки! — перебила мене. — Борщ який не був би, все борщем буде!

Тяжко прогресистові зрозуміти консерватиста. Ось пригадую на роботі такий випадок:

Наставник мій на роботі є італієць, доволі приємна й товариська людина. Але у відношенні до щоденного меню він не менший консерватист від мене. Якось одного разу один американець пожартував собі з нього і сказав, що італійці, крім спагеті, не знають більше нічого їсти. Його це сильно вколало. Він прийшов до мене і почав з обуренням скаржитись:

— Ті дурні американці і справді думають, що ми, крім спагеті, нічого більше не їмо. Та це ж брехня! Ось у мене вдома, наприклад: в понеділок, коли є спагеті, то у вівторок — макарони, в середу — равіоли, в четвер — лозаня і т. д. Щодня в нас є що інше на обід, а вони думають, що ми лише спагеті їмо! Ке ступідо, американо! О, мама мія!..

Одного дня, а було це в п'ятницю, дружина захопилась готувати обід. Мала в пляні, очевидно, щось нове, бо раз-у-раз заглядала в куховарську книжку.

— Що вариш сьогодні? — питаю.

— А ось побачиш і знатимеш! — відповіла руба. Не питай, старий будеш!

Почала вичисляти щось ложкою, виміряти склянкою. Бачу: фасолька дрібна, темна, паприка, червоний перець, пшеничні паростки, мелене м'ясо. «Ого, — думаю собі, — чи не китайський або індійський обід готує жіночка?»

Ждати довелось довгенько. Вже голод почав дошкуляти, коли вона покликала мене:

— Батьку! Дінер вреді! Ком енд гет іт!

Я метнувся в кухню. На столі вже стояв горщик, а біля нього сковорода. З обох посудин нісся своєрідний, не дуже приємний для мого носа, не знайомий мені запах.

— Що крутиш носом? Не догодила?

— Почекай! — відповідаю. — Не скачи поперед батька в пекло. Побачимо. Ти спершу скажи, що це за чудасію ти зварила?

— Еге! Щоб ти думав і передумав, так не вгадав би ніколи.

— І не збираюсь угадувати. Ти скажи, що це таке?

— Оце в сковороді — мексиканське «тако», а до нього італійська підливка з червоного перцю, а ось, в горшку — китайське «чау мей».

Я присів до столу. Попробував — на смак не вельми апетитне, але їсти можна.

— Ну, як? — питає дружина.

— Їсти можна, — відповідаю.

— Дякую, — відповіла, усміхаючись, але з очей видно, що моя оцінка не вдовoliла її.

Я споживав обід, немов покутував після вельми важкого гріха. Вражіння, немов їв сиру кропиву начиняну бодячками. В роті пекло, наче вогнем, а язик став поліном. Домучивши порцію, допався я до води та напився так, що й дихнути було тяжко. Поїхав я на ніч до роботи й пережив там справжнє пекло, бо в добавок там ще й висока температура. Щохвилини довелось бігати до крану з водою, а коли вода не могла — гасив спрагу кока-колею. Нарешті напився кави і мало дуба не врзав. Надуло мене, як бальон. Думав, що пропаду, але якось перебув.

Приїхавши вдосвіда додому, побачив, що дружи-

нина миска стоїть на столі, майже повна. З учорашнього обіду в горшку та на сковороді лишилось ще, як у нас колись удома говорили, добре на двох молодітльників. Подивився — аж струсило мною.

Почав я нишпорити по шафах та в холодильнику. Знайшов ковбасу, шинку, сир, масло. Сів до столу й думаю собі:

— Шкода викидати стільки китайсько-італійсько-мексиканської страви у смітник. Хоч вона й дивна якась на смак і язик від неї ще й досі наче кілок в роті стирчить, але ж коштує, мабуть, за два наші борщі, як не більше. Порядком економії треба додати, немає ради.

Для «відваги» випив подвійну порцію вина і взявся за ложку. Мучився, мордувався щось з півгодини, але таки все виїв. Тільки скінчив, аж тут дружина моя, пробудившись, гукає із спальні:

— Гей, батьку! Ти вже приїхав? Там на плитці в алюмінієвому горшку є борщ. Після того, коли ти поїхав на роботу, я зварила. Бери й їж.

Довелося китайсько-італійсько-мексиканські залишки заїдати нашим рідним полтавським борщем, бо паприка немилосердно палила мені рот. Щастя, що це було в суботу, у вихідний день, тому легше було вдома «видихати» з'їджене, ніж на роботі.

ДЕМОКРАТИЧНІ СОБАКИ

Ніде, мабуть, собакам не водилось, не водиться і не буде водитись, як на американському континенті. Не життя тут для собак, а правдивий рай. Не спить собака тут у буді, як бувало колись у нас, у старому краю, в холоді, а не раз і голоді; не бігає прив'язана на дроті, чи цілий Божий день сидить, вертиться на шнурку. А попробуй вдарити собаку, то й до «Іванової хати» можеш потрапити, а суд може присудити тебе до найтяжчої кари.

В Америці й Канаді то навіть спеціальні консерви для собак фабрики виробляють. Кинь тут собаці кістку, то не так вона реагуватиме, як колись у нас вдома, що вхопить у зуби і миттю пропаде з нею, наче її й не було. Ні, тут собака навіть і не понюхає кістки, коли їй кинете, лише подивиться на вас згіржливо, мовляв, диви, що за відсталість! Котлетика йому дай-те чи біфстейка шматочок, так, може, і з'їсть тоді з бідую.

В мене собаки немає, бо й де ж його примістити? Того «лату» не більше триста квадратних ярдів, що й самому немає де повернутись. А от сусід, американець, аж трьох їх тримає: два таких маленьких пудлі, що в кишені сміло можуть спати, а третій здоровенний, як телиця, британ. От, бачите, що край то й звичай. На городах у наших людей квіти різнокольорові, кущі, дерева, городина, а в американців дві-три «кари», моторовий човен, купи сміття навколо хати, стадо дітей та тічня собак і котів.

Кажу раз до дружини:

— Гей, стара! Не викидай кісток та товщу в «гарбіч». Сусідському собаці дамо. Він здоровенний, як телиця, багато потребує, щоб наїстись, а хіба сусід може задовільнити його шлунок, коли в нього копиця дітей?

А може й задовольняє, бо мимо того, що він і дружина худі, хоч гак на них вішай, а дітиська брудні та смаркаті бігають та виблискують голими пупенятами, але собака аж виблискує шерстю, гладкий, немов кабан, хоч бери його зараз під ніж.

Отож почав я кидати йому недогризки з нашої кухні. Кину, а він підійде не кваплячись, понюхає, а тоді гляне підозріло на мене та давай нехотя скубати кістку з того боку, де більше м'яса зістало. Скубнувши кілька разів, піде собі геть, подивившись при тому зневажливо на мене.

Так повторялось кілька разів, аж врешті побачив сусід, підійшов до мене та й каже:

— Сусіде! Не кидайте, прошу, нашому Рокки костей і товщу, бо лікар-ветеринар приписав йому строгу дієту, а ви її ото перекапуєте!

— Соррі! — виправдувався я. — Я й не знав, що Рокки на діті. А в душі думаю: «Направду в тих американців поняття всі «апсайдавні».

Коли ми ще жили в Аргентині, то пригадую собі не раз, як то після дощу йдеш собі боком дороги втоптанною сухою стежкою, і от на тій стежці лежить здоровенний собайло й ані думає вам дати дорогу, щоб ви пройшли собі, а не лізли в болото. Ви до нього з вигуком: — Андате, поркерія! — а він ліниво повернеться до вас, вишкірить зуби ще й гаркне, немов би казав: — Казяте, грінго! Ке льоко! Що, не можеш оминути?..

В таких випадках що робити? Сплюнеш з персердя, вилаєшся і оминаєш, залізаючи не раз по кістки, а то й більше, в болото. Не підете на нього, бо може вам не лише стермозити штани, але й шкіру також.

Кум мій Демко тримає собаку також. Подарував його дочці Ірці «бойфренд» на день уродин. Але що Ірка вдома не живе, а по-американському звичаю в апартаменті, то й собаку мусить доглядати мати, тобто Демкова краща половина, а моя кума Настя. Назвали його Тобі. Ми з кумом Демком кличемо його по нашому, просто, Тобко.

Маленький, манюсінський був Тобко, коли Ірка

принесла його до батьків. Отакий завбільшки був, що в кишеню міг вміститись легко.

Маленький Тобко цілу зиму перебув у хаті, спав у спеціальній собачій колісці або на канапці, а на сторону привчили його ходити в куточок кухні на розстелену на підлозі газету.

Тобко ріс, як на дріжджах, бавився в хаті черевиками й пантофлями, деручи їх на хамуз, гриз меблі, а в хаті, особливо в кухні, смерділо, немов у правдивій псярні.

— Куме Демку! — сказав я раз. — А не примістив би ти свого Тобка надворі, в буді?

— Та треба буде, — відповів кум, — бо вже вся хата собакою пропахла.

Куму Настю такі слова, очевидно, припекли, бо аж підскочила.

— Та бійтеся Бога, бездушні! — крикнула. — Таку малеч виганяти на сніг, мороз і стужу? Безсердешні!

Отак Тобко ріс і під кінець зими виріс завбільшки барана: чорний, пухнастий, як правдивий баран, а грубий такий, як і довгий.

Нарешті, дець в травні, кум Демко склеїв сяку-таку буду ззаду гаражу, протягнув дріт, купив ланцюг та нашийник, і одного ранку Тобка «перемуфували» (як кум каже) на нову «квартиру».

Але справа не пішла так легко, як нам видавалось. Тобко привик ходити в кухні у куточок на простелену на підлозі газету. Кум і кума цілий день були на роботі, і коли кум увечері вернувся додому, то побачив, що бідна собачка вертється, наче попала в окріп, та жалісно скавулить. Кум мерщій спустив його з прив'язі, а він чимскоріш до кухні, у свій куточок. Щастя, що там валявся шматочок газети.

Отак Тобко й до сьогодні цілий день терпить, а ввечером, коли його звільнять з ланцюга, зразу біжить до кухні у свій куточок, на газету. Мабуть, тяжко буде його привчити ходити на сторону поза буду. . .

Ну, що ж зробиш? Демократичні собаки та й годі! Треба й до них пристосуватись. Як демократія, то демократія!

ЕРЗАЦ - ПАТРІОТ

Коли б ви в розмові з Василем Горобцем кого не згадали з наших місцевих людей, він завжди є невдоволений з них, завжди якийсь поважний мінус мусить знайти в кожного.

Ось зайдіть з ним у розмову і згадайте хоч би Федя Клепку, зразу Василь губи свої віддує і процідить зневажливо крізь зуби:

— Клепка він, правдива клепка. Коли б йому так п'яту клепку в голову дати, може був би й людиною.

Попробуйте йому заперечити і скажете:

— Ніби я його повинен уже добре пізнати за такий довгий час. Мені здається, що він, як українець і як людина взагалі, бездоганний.

Тоді Василь витріщить на вас.

— Слухай, — скаже, — вже мені й не згадуй за його українство! Батько його вдома, за Польщі, був лісничим, а доброму українцеві такої посади не дали б. Та й він до сьогодні ніколи ще про поляків нічого поганого не писнув. Навіть газету польську, кажуть, купує, читає. . .

Або згадайте йому про Онуфрія Іваненка і висловіться про нього позитивно, зразу невігласом станете в очах Василя.

— Ти що, з бика впав? — іронічно скаже. — Онуфрій такий українець, як я австріяк! Підшивається, падло, під українця тут, а вдома, кажуть, комнезамом був, розкуркулював братів рідних, хліб від них забирав. Та й сексотом був, до НКВД доносив на людей. Розповідала так про нього Гапка Брехуненко, ота, що торік була здорово пересварилась з ним.

Іншим разом ви якось ненароком згадали тепло нана магістра Скоромислинського і лише вимовили

його ім'я, то Василь мало з кулаками на вас не вискочив.

— Хто? — аж запінився. — Той коляборант? Та він гітлерівцям служив і своїх людей на контингент до Райху вислав і контингенти з народу гірше крайсгавптмана стягав. Фольксдойч він, а не українець! Є люди з його околиць, які його добре знають...

Коли ж прийшла черга вибирати нову управу місцевої організації й на нового голову більшість виявила бажання обрати професора Гната Розуменка, Василь, як правило, зразу став в гострій опозиції:

— Та хіба ж нема в нас кращої кандидатури? Я під таким головою не хочу взагалі показуватись у громаді! Та він вдає із себе більшого американця, як справжній американець! Ще й московську мову в кледжі викладає! Ні до одної нашої партії ніколи не належав, але до американських демократів потьопав зразу, як лише ситизеншіп дістав. Встид і ганьба, щоб він очолював нас!

Отак Василь завжди реагує.

Якось одного разу дійшла до мене вістка, що Василь у шпиталі. Проїшов якусь там не дуже складну операцію. Відвідав я його в суботу пополудні й обіцяв, що в понеділок знову приїду.

В понеділок пополудні я знову поїхав відвідати Василя, але його вже там я не застав.

— А де ж Василь? — питаю хворих; двоє їх було в кімнаті.

— Хто? Який Василь? — здивовано відповів один.

— Ну, той українець, що я його передучора тут відвідував.

— О, Вальтер! Та ж він не українець, а німець.

— Німець? — здивувався я.

— Так. Він сам мені говорив. Казав, що він німець з Галіції. Я також німець, родом з Мадярщини.

Я з дива аж рота роззявив.

«МОВОНЬКО МОЯ...»

Казали в нас колись, у старому краю, люди: «Людина до смерті вчиться і дурною вмирає». Отак мається тепер на чужині справа вивчення бодай на достачно чужої мови. Поки її вивчиш, то й життя пропливе, а є й багато таких, що їм і життя мало, щоб вивчити чужу мову так, щоб без перекладача обійтись.

Ще хто живе постійно в одній країні і має весь час до діла з одною мовою, то ще проблема не така тяжка, але такі, як я, що часто міняють країни замешкання — то ціла заковика. Підучишся трошки чужої мови і гайда дальше, щоб іншу починати від початку. І в результаті ніякої не знаєш. Калічиш тими мовами, що хай Господь милує. Не раз таке впориш, що потім хоч і не показуйся людям на очі.

Пригадую собі одну комічну подію з Аргентини. Земляк мій, Іван, не знав еспанської мови ні в зуб. Коли ж приходилось йому щось сказати, а нікого не було з наших, що знали мову, він починав говорити на міги. З природи він був страшний скупар, і вирвати з його кишені зайвий гріш було неможливо.

Одного разу, а було це на Великодньому тижні, його жінці треба було, хоч умри, дістати одне яйце для печення паски. Ось вона кличе чоловіка:

— Іване! А біжи но до «меркадерії» та купи яєць. Потрібно мені зараз одне яйце до паски. А не барись!

Іван митко одягнувся і пішов. У крамниці питає його продавець:

— Ке к'єре устед, сеньйор? По-нашому це означає: Що хочете, пане?

Іванові хоч голову відрубай, а він не знає, як яйце буде по-еспанському. Тож хочав руками виводити овальну форму.

«Ага, — думає продавець. — Напевно «ґрінго» кавуна хоче». Пішов і за хвилину виносить здорового кавуна.

— Но! Но! — крикнув Іван ще й заперечливо покрутив головою, а руками далі виводить круглу форму.

Побіг крамар і за хвилину виносить круглу польську ковбасу.

— Но, но! — кричить Іван.

За той час находилося чимало людей, спостерігають комедію й сміються.

Приносив крамар цибулю — ні! Яблуко — ні! Приніс навіть круглу шинку — ні. . .

Бачить бідний Іван, що не порозумітись йому з продавцем, присів і давай наслідувати курку:

— Ко-ко-ко! Куд-ку-дак!

Присутні аж заходились від сміху.

Крамар витріщив очі, а опісля стукнув себе пальцем в чоло, а лице йому аж засяло. Мерщій кинувся до другої кімнати й за хвилину виніс споряджену готу до печення курку.

— Но, но! — аж затупотів ногами Іван і далі своє: — Ко-ко-ко! Куд-ку-дак!

— Гей, мосо! — крикнув до крамаря один весельчак. — Мені здається, чи цей ґрінго не хоче яець.

Крамар метнувся знову й за хвилину приніс цілий кошик яець. Іван аж засяв на radoщах, аж підскочив.

— Сі, сі! — вигукнув він радісно, підбіг до кошика і взяв одне яйце.

Присутні знову вибухнули сміхом.

— І хотілось йому за одне яйце такий цирк робити? — сказав хтось із присутніх. — Ну й скупий, ґрінго!..

Коли я прибув з Аргентини до Америки за старанням мого приятеля Семена, то він, тобто, Семен, відсвяткував уже сьому річницю свого побуту в Америці. Мені треба було йти шукати за роботою, а я поанглійському ні слова, хоч і голову відріж! Дружина Семенова, Юстина, каже до чоловіка:

— Семене! Завтра маєш вихідний день, то піди з кумом Паньком і допоможи йому знайти роботу, бо він сам не порозуміється.

— О'кей! — відповів Семен, і наступного дня ми й пішли. Зупинились ми перед одним бюро, на дверях якого ззовні виднів напис: «Шит Метал Воркс».

— Що, заїдемо туди? — питає Семен.

— Та добре, заїдемо.

Зайшли. В бюрі чотири жінки за столами, три молоді, а одна старша. Оця старша підходить до нас і питає:

— Чим можу вам послужити?

Семен почав їй розказувати каліченою англійською мовою, що я новий, приїхав недавно з Аргентини, шукаю роботи, але не знаю мови, тому він мені помагає знайти якусь роботу.

— А яку професію він має? — питає жінка, вказавши головою на мене.

— Шет воркер! — випалив Семен.

Присутні уряднички переглянулись здивовано між собою, а тоді вибухнули гомеричним сміхом.

— Ходи! — каже Семен і потягнув мене за рукав. Ми вискочили надвір.

Коли вернулись додому, на порозі зустріла нас Юстина.

— Ну, як?, — питає Семена. — Знайшли що?

— Та де знайшли, — відповів Семен. — Хіба з теми «ступидами» американцями до чогось договоришся? Говори до них по-англійському, а вони не розуміють. Дурні!

— А як ти їх питав? — недовірливо питає Юстина.

— Ну, як мав питати? Питалися якого він фаху, а я відповів, що шет воркер.

Юстина аж качалась зі сміху на канапі.

— Ой, мовонько моя! Йй-бо, умру зі сміху!.. Ха-ха-ха! Ну й телепень!.. Ха-ха-ха!

— А як же я мав казати? — поденеровано питає Семен.

— Шит воркер, йолопе, а не шет! Хіба ж ти не розбираєшся, яка є різниця між тими словами?

— А чорт їх знає!..

—**—

Одного погідного літнього вечора вертались ми, тобто, Семен, Юстина, я і моя дружина, з озера, а тому, що вже було досить пізно, рішили ми десь по дорозі підкріпитися «гамбургерами».

Зупинились біля одної будки.

— Старий! — каже Юстина до Семена. — Іди й замов по два гамбургери, чотири порції смаженої цибулі, «потейто чіпс» і каву.

Семен пішов. За десять хвилин вертається з підвечірком.

— А де ж потейто чіпс? Ти не брав?

— Нема.

— Як нема. Ти напевно забув? Що в тебе за голова?

— То йди сама, як така мудра! — відрубав.

Юстина пішла. За хвилину вернулась, заливаючись сміхом.

— Ну й мудрагель! Ха-ха-ха! Люди добрі, ви знаєте, що мені сказала продавщиця? «Прийшов, каже, той грубенький, лисий містер і питає мене: — А маєте «чіп потейтос»? Я, не догадуючись в чому справа, кажу йому: — Ні, в нас на картоплю одна ціна. Дешевшої не маємо...» Ха-ха-ха! Скільки ж літ треба тобі тут ще відтубіти, щоб ти взнав різницю між «потейто чіп» і «чіп потейтос»? Мовонько моя! Ну й тупиця!..

Добре посміялись з когось. Але прийшлося так, що і з мене здорово нареготались. Оце недавно зайшов я на пошту купити значків. У віконці урядничка, вже добре в літах підтоптана пані, питає, що я бажаю. Я, діставши однодолярівку, кажу їй, щоб дала мені десять значків по вісім центів. Вона ввірвала з бльоку потрібну кількість значків і хоче видати мені двадцять центів.

— Ні, — кажу, — краще дайте мені значків. При

тому подумав: «Та ж мені потрібні шість-центові значки для відкриток». Я їй кажу: — Ду ю гев секс?

Дама видивилась на мене, але видко з вдачі така, що в кишеню за словом не полізе, відповіла з усмішкою:

— Соррі, бой! Було колись, та минуло!

А позаду мене люди в черзі як зарегочуть. Я їй не питаю більше. Схватив двадцять центів і змився чимскоріш з пошти.

Коли вдома розказав про цей випадок дружині, ой, насміялася вона.

— Мовонько моя дорогая! — говорила, сміючись. — Та чи ти, твердолобий дурню, не можеш хіба відрізнити «секс» від «сикс»? Ну їй макітра ж в тебе! Ну їй телепень!..

ЗАКУКУРІЧЕНІ ПІВНІ

Як відомо, півні відзначаються великою закукуріченістю. Б'ються між собою до крові, а не раз і до смерті без жодних підстав. Такою вже прикметою наділила їх природа-мати. Ще як слід з ячка не вилізе, а вже спинається до бійки.

Півням не приходиться дивуватись, бо ж відомо, що це створіння умово дуже обмежене, розумом не керується, лише інстинктом.

Натомість приходиться дивуватись півням, створених на людську подобу. Між людьми часто трапляється півняча порода, яка кукурічється за будь-що, окукурає опонента найгіршими епітетами і навіть готова за чуба схватити кожної хвилини. Цілком так, як між правдивими півнями водиться, з тою лише різницею, що між тими другими не занотовано ще випадку, щоб молодий-пуцьвірінок напастував старого півня, а навпаки — кожний молодий півень завжди уступає з дороги старому. Натомість між людьми півнячої породи, а особливо серед нас, українців, ви часто зустрінетесь з фактом, що сякий-такий жовтодзюбенко, який ще як слід і на ноги не зіпнеться, а вже на старшого починає дивитись згори, мовляв, «роздайся море, це я пливу!», з нахилом не поважати й ігнорувати його, критикувати безпідставно, при тому обзивати всякими непристойними епітетами.

Яскравим прикладом такої півнячої закукуріченої поведінки є пасквіль в одному студентському журналіку на голову Проводу ОУН Ярослава Стецька. Вискочив собі на денне світло закукурічений жовтодзюб і, тримаючись приповідки, що «яйця сьогодні мудріші від курок», давай кукурікати-критикувати і вчити розуму старого, популярного й досвідченого політика,

який усе своє ество віддав на службу своєму народові, зазнаючи переслідувань і цькувань ворогів, поневірянь по тюрмах і концтаборах. При тому ще й іронічно, у вельми простацький спосіб, намагався насміятись і з його прізвища.

Оце так наші доморослі демократичні півники шанують старших людей і ще до того політичних діячів. А вони ж самі дурні-дурненькі навіть і не знають української народньої мудрости, яка вчить, що «не ім'я прикрашує людину, а навпаки — людина своє ім'я».

Такі явища не унікальні в ліберальній системі, бо, очевидно, такого роду виступи є під смак всюди всяким жовтодзюбим курійкам. А зрештою й їхні духові батьки не інакші. Провести велику частину, а то й усе життя, в демократичній системі і не навчитись до сьогодні елементарних демократичних засад — явище в нас також не унікальне. Очевидно, що молоденькі наші курійки розкукурикалися в тому випадку за їх благословенням. Провести паралелю між тими молодими і старими людьми півнячої породи — відхилень не буде. Яблуко від яблуні падає недалеко. . .

НЕМАЄ ЗЛА, ЩОБ НА ДОБРО НЕ ВИЙШЛО

Місцевий український клуб ще як слід і на ноги не спявся, а вже немов рахитником став. Щось бракує йому, не розвивається як слід. Так буває, звичайно, з немовлям, якого мати не встигла нормально доносити у своєму лоні — ні живе, ні вмирає. З клубом то справа цілком протилежна, бо «мама» його не то що «не доносила», але й «переносила», і то з порядним «гаком». Основуючі збори мали відбутись ще в вересні, але як зачали їх відкладати, то й листопад настиг. Перший раз відложили, бо пані Параня Свербиязиченко виїхала на вакації аж на Бермуди, а коли вернулась, то стара Макогониха захворіла, і довелось знову відложити. А коли Макогониха виздоровіла, то дядько Свирид Коцюба задумав дочку видавати заміж і справити гучне весілля. Довелось знову відложити й ждати догідного моменту.

Відбути збори в наміченому реченці не можливо ніяк, бо людей наших в місті й околиці мало. Присутність кожної одиниці важлива. В добавок люди є різних поглядів відносно створення клубу: є двох-трьох прихильників, стільки ж, які критично дивляться на цю справу, мовляв, нас замало, а насправді були проти тому, що їм клубом заколючувано їх блаженний спокій. Велика ж більшість ставилась до цієї справи (і ставиться далше) ні тепло, ні холодно, мовляв, буде клуб — гаразд, а не буде — другий гаразд.

Але збори таки відбулися. Відбулися скромно, в приватному мешканні при участі коло трьох десятків присутніх. На голову обрано найбільшого ентузіяста й організатора клубу пана Гаврила Бульку.

Після зборів приступлено до конкретної громад-

ської діяльності, і тут таки наявно показалося, що клуб таки «дитина» рахитна безнадійно.

Почалося із збірки на воєнних інвалідів. Управа на своєму засіданні рішила провести грошеву збірку на фонд українського воєнного інваліда. Коли вістка про це дійшла до жінок, мало що не вибухла, як казав член клубу, дід Семен, «бабська ліворучія».

Перша довідалася про це місис Варвара Гострюшинська. Зразу схопила слухавку телефона й подзвонила до своєї куми, Гапки Всезнайчукової.

— Чи ти чула?

— Що?

— А вже знову цей премудрий Гаврило (щоб йому задавило!) гроші збирає.

— Знову? На кого?

— Та на якихось українських воєнних інвалідів.

— І ти що, даєш?

— А дулі йому отакої під ніс! — крикнула люто місис Варвара і тицькнула в телефон здоровенну дулю. — Хай іде деінде дурнів шукати!

— Я не дам також...

І пішло, як по бумерангові. Гапка подзвонила до Насті, Настя до Палажки, Палажка до Явдохи. Лише летіло дротами:

— А холери йому в бік, не грошей!

— Ух! Завжди морочить голову той тип!

— Ах, жебрак!

— Думаєш, що ветерани дістануть щось? Дулю з верби та ще й маком кропив'яним!..

Навіть містер Кузьма Кажан, якого наші називають «куркулем», бо вже десятку хату купує, але ще ні одної нашої газети не прочитав за свої два і пів десяти років побуту тут, в Америці, люто потряс кулаком:

— А облизня тобі, капосний Гаврило, не грошей! Йі-бо, не дам! Волю в «стока» вложити, то на старість готівка хоч буде!

І зарився ще глибше геть від громади, немов справжній кажан.

А інший «патріот», Хома Куць, не тряс кулаком,

не сваривсь, а сказав чемно, коли Гаврило навідався до нього із збірковою листом:

— Пане Гаврило! Не можу дати нічого, бо в мене ось купка дітей, а я на пенсії, грошей обмаль, а тому, що жінка в мене німка, то я належу до місцевого німецького клубу, а там членський внесок дорого коштує — двадцять п'ять доларів річно від дорослої особи. Соррі! Не можу дати!..

Плянувала управа клубу зробити забаву на Маланчин вечір за добровільним вступом. Підійшла до цієї справи, так би мовити, цілком практично, щоб пов'язати приємне з корисним. Не вийшло знову нічого, бо місис Свербиязиченкова вперлась, що піде зустрічати Новий Рік до американського клубу «Гризлі Бер» і перекреслила всі пляни управи. Довелось відложити новорічну забаву на «колодку»...

Збірку на Визвольний Фонд пан голова Гаврило Булька перевів підпільним способом, у глибокій конспірації, та так спритно, що і його жінка навіть не дізналась.

Голова клубу пан Гаврило Булька був вельми невдоволений, що всі його пляни жіноцтво та двох чоловіків-скундрияг безжалісно торпедують. Якось зустрівся він із секретарем клубу Микитою Шкрабанчуком і почав жалітись та висловлювати своє невдоволення:

— Якщо так далі піде, — говорив він, — то доведеться клуб зліквідувати. Замість помогти, кожне тобі пхає в колесо поліно, а під ноги колоди кидає. Але й відсталий народ! Але й сирий матеріал, та ще й з вербового дерева!

— Нічого! — відповів вічний ентузіаст, пан секретар Микита Шкрабанчук. — З вербового дерева можна також дещо зробити. От хочби й кіся до коси. У нас дядьки кісята лише з верби стругали.

— Ай, правда! — вигукнув радісно пан голова Гаврило Булька. — Наробим кісят, а коси є вже давно готові: кожна з наших жінок має довгий і гострий, як коса, язичок. Коси продукуватимемо!

Оба щиро засміялись і потиснули собі руки.

НА КОНЦЕРТ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

На концерт Капелі Бандуристів в Калгарі ми вибрались групою, заздалегідь замовивши квитки почерез мого приятеля. Спочатку було чотирнадцять осіб охочих їхати, але згодом стало меншати. Ці не змогли через запізнені роботи на фермі, ця полетіла на концерт аж в Портленд, двоє рішило поїхати до родини в Саскатуні, щоб разом з нею побувати там на концерті, той відмовився в останній хвилині через звичайну лінь, а друг мій Петро захворів. Отак, нарешті, в день виїзду лишилось нас шість осіб, і ми вибрались в дорогу, дванадцятого травня, двома автомашинами. Дехто відраджував, мовляв, далеко. Але ми не слухали. Подумай: вісімсот миль в обі сторони. Теж мені далеко! Автомашиною це ж далеко «ближче», як колись у нас вдома, наприклад, було їхати кіньми з Сокала до Львова. Коли я написав одному знайомому на «сході» землі батька Вашингтона, що їздив до Калгари на концерт бандуристів, то він відписав мені так: «І хотілось тобі такий світ гнати «кару»! Коли в нас є концерт бандуристів чи якийсь інший, то хоч близько, під самим носом, але мені не хочеться рухатись з хати. . .» Ну, — думаю собі, — небоже! Післати б тебе хоч на два роки в те місце, на якому для людини з українським серцем і душею «чорти горох молотять», то й ти на такий концерт їхав би охоче і для тебе вісімсот миль дороги було б «подумай!» За виграшки проскочив би ти їх!

На четверту пополудні ми приїхали на місце. Зупинились в одній крамниці зразу при в'їзді в місто, і я подзвонив до приятеля. Він, бідачисько, як я довідався згодом, уже від дванадцятої години дня сидів біля телефону, чекаючи на нас. Незабаром приїхав зі сво-

їми приятелями, і за півгодини ми були вже в хаті панства Демчишиних. Там відпочили трохи, передягнулись і поїхали на концерт.

Аудиторія місцевого університету, де мав відбутись концерт, невелика, всього на п'ятсот місць. Квитки були розпродані зразу, першого дня, коли прийшли. «Добре, — думаю собі, — що замовив квитки раніше. Ото була б несподіванка, коли б, зробивши стільки дороги, не змогли почути концерту». Кажуть, що більш півтори тисячі осіб не змогли дістати квитків і вернулись додому з нічим. «У нас чомусь все робиться "апсайдаун"», — чую, каже одна українка. — Замість того, щоб знайти залу бодай на півтори тисячі глядачів, так ось, півтори тисячі не змогли дістати квитків».

Концерт розпочався точно о 8,30 вечора. Двадцять хвилин перед початком концерту щойно Капеля прибула автобусом з Ванкуверу, подолавши біля шістсот миль дистанції. Капеляни лише встигли скоро передягнутись і на сцену. Гуськом почали виходити під гучні оплески публіки.

Дивлюсь і пізнаю знайомі постаті. Гай-гай! Час робить своє. Дехто постарів, дехто зробив помітний прогрес у набутті зайвої живої ваги. Ось, невисипущий і непосидючий Петро Гончаренко, адміністратор Капелі. На нього, здається, час не має впливу. Який був тому двадцять п'ять років, такий і тепер. Ось Михайло Мінський, славний наш баритон. Роз'їжджаючи по світі, набув ваги тьху-тьху (щоб не наврочити!), що, здається, й сам Тарас Бульба йому позавидував би. Дебелий козарлюга! Доброї кобилки треба, щоб витримала під ним. Ось мистецький керівник Капелі Григорій Кистастий, ось П. Садовий, Є. Цюра, А. Малкович та інші. А ось мій кум Юхим Приймак! Дивлюсь добре — їй-бо він! Ця сама знайома кремезна постать, ця сама неслухняна чуприна. Заля гремить оплесками, кричить, вітає капелян. Я кричу також, повіваю програмкою, може кум побачить. Ні, не бачить.

— Оце, — кажу до приятеля, — другий в першому ряді зліва, це наш кум.

І кричу далі, може таки запримітить. Надаремно.

— Добрий мені кум! — жартує приятель. — Ти його бачиш, а він тебе ні...

Накінець виходить сам маестро Григорій Китастий, кланяється публіці, а та оплескує, кричить, тупає ногами, мало підлога не провариться. Казала мені одна знайома, яка недавно бачила маестра Китастого:

— Постарів! Коли я його останній раз бачила тому двадцять п'ять років, то був молодий, а тепер не те! Постарів як!..

Дивлюся й думаю собі: «Ну й вража баба вигадала таке! Постарів? Хто? Та ж об'їхати стільки світу та ще майже кожного вечора такий концерт дати — це жодна ознака старости. Це ж енергія, а енергії треба! Не дід він, а молодець! Ну й що ж, що плоть начисляє зайвий десяток-півтора літ? Але ж душа молододика. А це ж цінність, якої не кожна людина може посідати».

Коли я вернувся додому, при першій зустрічі питає мене та дама:

— Правда, що постарів Китастий?

— Хто? — відповідаю. — Китастий? Молодець, хоч куди! Він куди молодший від вас, пані. Душею молодший. А ви вже не лише тілом, але й душею правдива бабуня. Китастий по світу гуляє, як запорожець по степу, слави здобуває, а вам уже тяжко з хати без ціпка вийти...

Розпочався концерт. Я не музичний критик, на музиці розуміюся, як вовк на зірках, і не писатиму критичних завважень, як дехто з наших музичних критиків-аматорів, що, мовляв, відчувається послаблення тенорів чи що концерт пройшов добре, Мінський співав добре, Садовий співав добре, чи Гончаренко співав добре, наче б то був собі пересічний концерт пересічних співаків-аматорів. Вражіння мого з концерту я не в силі ні описати, ні розказати. Майже кожну пісню публіка вимагала повторити і Капеля повторювала лише останню стрічку, бо скільки б часу треба було, щоб співати кожну пісню два рази? Треба було б подвоїти час концерту. А публіка бурхливими оваціями

нагороджувала капелян за кожен виконану точку. Це свідчить про величезну мистецьку вартість виконаних пісень.

Срібні звуки бандур дзвенять, переливаються соло-в'їним тьохканням, то жайворонним щebetанням. Будять у серці тугу, відроджують в пам'яті давно минуле, призабуте. В них відчувається многогранна краса й багатство українського фолкльору, народнього побуту, геройське історичне минуле. Елегія переливається з грозою, смуток з радістю, журба з безтурботністю. Грають капеляни, співають хористи. Дзвенять тенори дзвонами українськими, баритони гримлять громами, а баси гудуть низько, як відгук надходячої грози. . .

Співають «Христос воскрес», а опісля «Благослови, душе моя, Господи». Петро Гончаренко виконує сольо «Слава Отцю, Синові і Святому Духові». Даліше співають «Аллилуя». Скінчили. Буря оплесків, овації... Сусідка моя по місці, росіянка, не може з дива вийти, висказує свої вражіння вголос:

— Ну й чудово співають. Я ще в своєму житті не чула, щоб хто так хороше співав. Чудово! А цей от, хороший літній чоловік, як він називається? — питає мене. — Гончаренко, — пояснюю. — Гончаренко — як чудово! Голос — як соловей! Але він на батюшку не підходить. Цей баритон, був би ліпший. А як називається цей, що співав сольо? — Садовий, — кажу. — Так, Садовий був би дуже хороший пан-отець. . .

Проспівали «Зеленая ліщинонька» і «Горе тій чайці». Наперед виступає Михайло Мінський. Заграли бандури давню козацьку пісню «Не тумани з моря...» Сольова партія. Ну й голосок у Мінського! Чув я його не раз і в оригіналі, і репродукції, але, здається, я ще такого голосу в нього не чув. З острахом я раз-у-раз оглядався, чи, борони Боже, стіни аудиторії не тріскають, не розсуваються. Ну й сила голосу, тембр! А моя сусідка-росіянка хоч би тобі що! Сидить, як заворожена, лише час до часу повторяє:

— От чудовий голос! Господи!.. От козак!..

Коли втихли оплески й овації, вона каже до мене:

— От Мінському добре було б бути батюшкою! Я прямо залюбилась в нього...

Критики, які претендують на фаховість, знаю, шукали б слабших сторінок навіть в концерті Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка. Я не критик і тому, вибагливий читачу, даруйте мені, коли скажу, що кожна пісня у виконанні бандуристів і хористів під мистецьким керівництвом Григорія Китастого — це блискучий музичний шедевр. Правду каже А. Юриняк у своєму дописі з концерту Капелі в Лос Анджелесі, що не кожному мусить подобатись одне й те саме. Мені, наприклад, хоч подобаються всі пісні, але я найбільше люблю «Не тумани з моря...», «Ніченька, Господи» та «Зеленая ліщинонько». Коли ж я почув, і то перший раз у моєму житті, «Ясени», то вони зробили на мене таке враження, що я тепер майже щодня мушу їх прослухати з платівки.

Коли бадьорий А. Малкович забув на тамбріні, моя росіянка аж підскочила.

— От хороший дядя! От барабанщик! Держить мене, а то гулять піді...

Своєрідна реакція в неї була на сопілку.

— На чому він грає той-о красивий дядя? — питає мене.

— На сопілці, — відповідаю.

— А що це таке — сопілка?

Пояснюю їй, що це такий гуцульський музичний інструмент.

— Невже ж цей дядя гуцул?

— Так, правдивий гуцул.

— Ти сматрі, — дивується моя балакуча сусідка, — гуцула, а похожий вове́м на русского человека!.. Даже симпатический який!..

Мабуть, бідолашна, мала таке знання про гуцулів, що вони з двома головами, чи одним, може, оком...

Скінчився концерт, але публіка в екстазі захоплення не пускає капелян і хористів зі сцени. Маєстро Китасти́й дає знак капелянам і вони сідають. Легкий рух рукою, і загриміла бадьора пісня про Юрка Тювшника:

«Гей, навколо розкотилися луни,
Вітер над степами гуде —
Зірвався, як сокіл, рушає Тютюнник,
Тютюнник на Київ іде...»

Скінчили. Публіка довгими оваціями, оплесками, тупотінням ніг прощає рідних капелян. Люди почали псволі виходити, повні вражень, п'яні від насолоди слуханих рідних пісень у такому високомистецькому виконанні. Устав і я, щоб піти й зустрітись з кумом Юхимом після так довгої розлуки. До мене знову прив'язалась сусідка-росіянка:

— Дорогий! Познайомте мене з Мінським. Він такий хороший козак! Я хочу з ним поговорити.

«І що ж з тобою робити, мухо влізлива!» — подумав я. Але тут вона сама мене й виручила.

— А він одружений?

— Так, Мінський одружений, — збрехав я. — Тому, пані, не буде з вашої муки хліба. Жонатий, та ще й жіночка в нього красива як ляля і вічно молода.

— То він, значить, жонатий, — просказала розчаровано. — А як звуть його дружину?

— Муза, — відповідаю.

— Муза? Яке негарне ймення. Вона напевно жидівка.

— Ні, — заперечую, — українка.

— Гм... Муза... Музінька... — сказала, опустивши носа, а я й думаю: «Ну й, небоженько, високо літаєш ти уявою!..»

Відв'язавшись в такий спосіб від неї, я побіг назустріч мосму кумові, який якраз вийшов з гардероби.

НА ГОЛОДІВКУ!

Голодівка стала тепер дуже важливою політичною зброєю. В руках сміливців вона dokonує те, чого не можна було dokonати дипломатичною зброєю — вона зрушує до певної міри затовщене сумління західніх демолібералів і наганяє чимало страху й клопоту московським большевикам і їхнім поплентачам. Цією зброєю, наприклад, в Оттаві, кілька наших сміливих студентів за пару днів відвоювали куди більше, чим організоване наше громадянство в Канаді своїми численними меморіями до уряду Канади. Навіть сам Трудю здригнувся перед цією зброєю і, хоч дуже не сміло, але все ж таки запевнив, що справу Валентина Мороза порушить перед советськими урядовими чинниками.

Слава і честь усім сміливцям за те, що так успішно всюди застосовували й застосовують цю зброю, вхопились за неї, як добрі українські патріоти, з метою звернути увагу заколисаного советською пропагандою західнього світу на катованого советською владою українського національного героя Валентина Мороза!

Все ж таки, хоч як успішно застосовано цю нову зброю, загальне число голодуючих в порівнянні з великою масою нашої політичної й розполітикованої діяспори — крапля в морі. Безумовно, коли б хоч бодай одна двадцята частина нашої діяспори розпочала голодівку в обороні Мороза та й інших Нескорених, переслідуваних большевицькою владою, достукалася б напевно й до сумління американського уряду та урядів інших західніх країн. Тому необхідно до подібних голодівок, як були в Оттаві, Вашингтоні, Мюнхені й інших західніх містах, мобілізувати широкі маси нашої еміграції. Мобілізація та повинна б проходити під ку-

том не лише загальнонаціональної справи допомоги нашим національним борцям-страдникам, але й також під кутом особистих користей.

Відомо ж не від сьогодні, що загальнонаціональною справою дзуськи сьогодні змобілізуеш таку масу наших, вкорінених уже в чужий ґрунт, людей. Тому щоб справа увінчалась успіхом, необхідно зазрети також, так би мовити, й на особистій жилці. Як відомо, більшість нашої діаспори обох полів — це смакуни прерізних сендвічів, всяких м'ясив, ковбас, шинок, борщів, вареників (обов'язково зі сметаною), голубців, налисників, холодцю, різних тортів, горілок, вин, пива, прерізних «джусів» і так далі. Від тих Господніх і чортячих (алькоголь) дарів більшість наших людей на чужині суцях розперло вже по саме нікуди. Дивишся собі не раз на першого-ліпшого такого нашого «містера» (я й сам такий) і вражіння, що це кабанчик, готовий на заріз. Або глядиш на першу-ліпшу нашу товстеньку місис і дивуєшся, як ще душа сидить у її тілесах, завантажених ущерть товщем. Дуже мало ефективні дієти та різні відтовщуючі пігулки. А от, наприклад, десятиденна патріотична голодівка помогла б напевно і по десятку-півтора фунтів «капіталістичного накопичення» кожний учасник згубив би напевно і чувся б легше не лише на дусі, але й на тілі. Зразу наче б двох зайців упіймав: вложив би свою моральну частку в обороні наших нескорених борців і скріпив би трохи своє фізичне здоров'я.

ЯКА ПРОФЕСІЯ НАЙКРАЩА

Різні є професії на світі і їх вивчають люди згідно з власним уподобанням і вибором. Є професії, що потребують високої освіти, як, наприклад, лікарська, адвокатська, інженерська різних галузей, вчительська, журналістична і т. д. Є професії, для яких вистачить така освіта, щоб лише підписатись та вміти додавати, віднімати, множити й ділити до ста, як: столярська, кравецька, шевська і т. д. Є професії, які взагалі не потребують жодної освіти. Наприклад, гицель, щоб зловили, вбити й облупити собаку, не мусить конечно вміти підписатись.

Різні є професії й різні є професіоналісти на світі, але рідко коли знайдеться такий фахівець, щоб вповні, стовідсотково, міг задоволити свою клієнтелю чи пацієнтів. Лікарі часто не можуть вдовольнити своїх пацієнтів, і не раз трапляється, що сякий-такий невдоволений назве лікаря коновалом або, в гіршому випадку пізве його до суду й вимагає відшкодування, а суд найчастіше таке домагання позивальника вдовольє; адвокати не лише виграють, але й програють справи в суді; інженерам не раз будівля завалиться, ще поки її скінчать; фризієрові не завжди пощастить добре підстригти чи підголити клієнта; не завжди шевцеві вдасться зробити гарні й вигідні черевики чи чоботи, не раз вони тиснуть у пальцях, і клієнт тоді лає шевця й бажає йому, щоб його так тиснуло за серце; кравець часом не так скроїть убрання, і тоді клієнт бажає йому такого краєння в печінках; столяр не завжди добре припасує двері чи вікно; дентистам трапляється не раз такий пех, що замість хворого зуба виривають пацієнтам здорового і т. д. Найгірше однак бути редактором, журналістом, письменником чи поетом, бо

маси читачів, щоб навіть із шкіри своєї виліз, то не вгодиш усім. Напишеш довгу статтю, зараз знайдуться невдоволені, які нарікатимуть, мовляв, це ковбаса — не стаття. Напишеш коротку — будуть невдоволені, які скажуть, що стаття дуже коротка і в ній не сказано все те, що треба було б сказати. Напишеш ученою мовою, знайдуться невдоволені, які скажуть, що ви в академіка бавитесь; напишеш простою, всім зрозумілою мовою, вискочить зараз ціла юрба таких, які кричатимуть, що матури навіть не маєте і що звання магістра за хабарі в діпівському таборі дістали. А мовознавці закинуть вам в добавок польонізм, москалізм, германізм чи інші «ізми». Ще й чортячий чортик друкарський буде вам повсякденно на нервах грати. А вже письменник чи поет, коли з бідною випустить у світ Божий книжку, то так й пиши, що від критиків не матиме спокою. Тоді хай лише молиться, щоб якнайменше дерев усихало, щоб не було на чому його повісити. Біда в такому випадку тим більша, що на своїй книжці він, як правило, заробить завжди як «Заблоцький на милі». Навіть і літературним критиком не виплачується бути, бо, коли напишеш критичну статтю чи рецензію, зараз знайдеться «більш компетентний» критик і так вас здискваліфікує, що ви й десятому закажете писати.

Чи є на світі Божому такі фахівці, які б усім людям могли догодити? — питаю я вас. Згори знаю, що скажете, що немає. В такому випадку помилитесь здорово. Є такі фахівці!

Мій близький приятель Клим є добрим столяром. Зробить вам чудову шафу, стіл чи крісло. Вікно чи двері припасує вам до міліметра. Навіть всякі шкатулочки ще й з орнаментами часто робить. Але, помимо того, повсякденну роботу має, пожалься Боже! Для небіжчиків труни робить вже півтора десятка літ.

— Гей, Климе! — кажу раз до нього. — Чи вже не крайня пора скінчити з цією роботою? Не можеш собі підшукати іншої? Що, думаєш всеньке своє життя з небіжчиками мати бізнес?

— Друже мій! — відповів весело. — Це найкраща робота в світі, і я її не заміняв би навіть за бюро першого-ліпшого президента держави. Коли б я мав іншу роботу, знаю, що не завжди виконував би її так досконало, щоб оминути непорозумінь з клієнтелею. А от тут я догоджую всім, і ще ні разу не мав випадку, щоб якийсь небіжчик прийшов і зганчував мою роботу.

НА ЦЬОМУ Й ТОМУ СВІТІ

Я покищо живу, як і кожне живе сотворіння. А якщо живу, то значить, що щось і роблю. Може в більшості випадках моя робота, як кажуть, «торби січки не варта», але ж бо живій людині треба щось робити. Не будеш весь свій вік лежати колодою і хліб насущний переводити. Тому я бездільно не сиджу, хоч часто моя робота не знаходить і доброго слова. Ось удома, що б я не зробив, усе не так; зразу жіночка знайде дефект: завісив двері — криво, помив вікно — смуги видно, помалював хату — гірше партача, проваджу автомашину — криво, наче бик позначив. А даліше в безконечність: не так запаркував, не так мотор завів, не так машину зупинив, як не заблизько, то задалеко дав сигнал, що навертаю зле. . . Сплю — хроплю на всю хату, їм — голосно мляскаю язиком, говорю — заголосно, співаю — козячим голосом, танцюю — нагадую слона в саванні, скажу щось — ні приший, ні прилатай і т. д.

Багато людей також не кращої про мене думки. Говорять відкрито й скрито, що я ледар, недбалий господар, поганий батько й чоловік. Даліше, що я скупий і краще на горілку видам гроші, ніж на добре діло; що я хвалько й брехун; що я недоук і люблю бавитись в «пана»; що я поганий українець і дітей своїх запустив так, що й мови рідної не знають; що я ні книжки, ні навіть газети української ще ні разу не купив, а лише позичаю в інших.

Хоч я про людське око належу до одного товариства, але там все нарікають на мене, що купу паперу спишуть завжди до мене, поки я членський внесок заплачу.

Пан-отець знову ж вічно кривим оком на мене ди-

виться, що я рідко коли показуюсь до церкви, а без сповіді й святого причастя то вже з півколи літ обходжусь.

Я письменник і дещо написав та й пишу далі, але це мало кого переконає. Особливо літературних критиків, які не дають вже мені й дихнути, графоманом і знищувачем паперу обзивають. Коли б я так з котримсь із них зустрівся та ще й під деревом з гіллякою та коли б він був фізично сильнішим від мене, то ручу вам своєю патлатою головою, повісив би мене зразу, як kota.

Але ось приснилось мені одного разу, що я врзав дуба і душа моя, вискочивши з тілес, почала літати над землею. Зробилось мені так легко, легко, як ніколи. Ось надворі гаряче, а мені байдуже. Насунула чорна хмара і полився дощ, як з цебра, а я літаю собі між дощем сухісінький. Похолодніло вночі, а мені наплювати на холод. І не хочеться ні їсти, ні пити, ні спати. Навіть гравітація землі мене не бере — буяю собі метеликом. Хочу бути он там — одна секунда, і я вже там; закортіло додому, в Україну — одна секунда, і я вже літаю над рідною хатою.

Ось я в похоронному заведенні. Дивлюсь на свої нерухомі тілеса й сміюсь собі в кулак: будуть мати друзі що двигати! Схотілось додому — за секунду я вже в хаті. Дивлюсь, слухаю: жінка плаче, аж заходиться, діти пхинькають також. Жінки потішають дружину. Всі шкодують за мною.

— Оце, — каже жінка крізь сльози, — цілу ніч й ока не сплющила. В хаті тихо, тихо, а мені все вчувається його голосне хропіння. І не віриться! Ой-йойой! Усе проміняла б, щоб хоч ще раз його хропіт почувти! І що я тепер робитиму? Ось двері треба в шафці навісити, і хто це зробить? Заплатиш майстрові солоний гріш, але де він так навесить вам, як покійний! Золоті руки були!..

Витерла сльози й продовжує далі:

— І хто мене тепер на роботу й на «шапінг» буде возити? Ось «кара» стоїть дармо перед хатою. Доведеться самій учитись водити авто, а я страх як боюсь!

З покійним я ніколи не боялась, добрий був водій, осторожний. . .

Хоч який я (тобто — душа) легкий був, але після цих слів ще легше мені стало і то так, що я піднісся миттю догори і вдарився головою об стелю. Коли б такий випадок трапився з тілом, ручу вам, що грушка зразу виросла б на моїй маківці.

Дивлюсь далі по хаті, роздивляюсь. Жінки поминальний обід готують. Готують всякої всячини, а мені й не збереться на слинку. Зирк на буфет, а там пляшок уже, як на параді: і горілок усяких, і вина, і пиво — а мене не кортить потягнути хоч би разочок. Ѓлип на жінок, а вони всі гарні, як лані, але чогось мене вже не тягне до них. Ось одна закурила запашну сигарку, а мені й не заманеться.

— Шкода покійного! — зітхнула одна. — Гарний був чоловік, симпатичний.

— Ой, так, так! — підхопила друга, втираючи слізку. — Ніколи не забуду, як з ним добре було танцювати.

— А жартувати як умів! — докинула третя. — Чому то такі люди так рано відходять зі світу цього? А таке, що ні до чого, буде тобі сто літ псувати повітря.

А чоловіки сидять собі статечно, сумні, попивають горілочку, запивають пивцем та мене згадують-поминають не злим словом.

— Добрий, — кажуть, — і статочний був небіжчик, роботящий і не п'яниця, хоч горілки не цурався, але пив помірковано, ось так, як ми тут. . .

А ось я на моєму похороні. Людей юрба величезна. Жіноцтво плаче, чоловіки поважно-сумні. Панотець, відправивши панахиду, говорить проповідь. Хвалить мене, вихваляє:

— Добрий, — каже, — християнин був, великий український патріот і жертвенний громадянин. Був прикладом для всіх. . .

Від цих слів так легко мені стало, що вітрець пірвав мене й поніс вгору, наче бальончик. Ледве руками за гілляку сосни вчепився. Мало-мало в космічні простори мене не понесло.

Аж ось вийшло нове число української газети, а там на першому місці великим друком повідомлення про мою передчасну й невіджалувану смерть, а нижче — й очам своїм не вірю — великий некролог-стаття про мене пера одного з найбільших моїх літературних погромників за життя. Читаю, що упокоївся наш великий гуморист і сатирик, талановитий письменник і поет. Талан в нього був такий, «що межував з геніяльністю». Особливо незрівняний був фейлетоніст, тонкий психолог, знавець людських душ і т. д., і т. д.

Мені стало так легко, що я, як надутий бальон, полетів стрімголов у чорну безмежну пропасть космосу.

З переляку я пробудився і, не брешу вам, мало дуба не дав на правду, так серце билось, мало з грудей не вискочило. Щоб трохи заспокоїтись, я встав і випив добру чарку «смирнівки».

Отак скінчились мої пригоди покійника і, Богу дякувати, що скінчились, бо хоч душі легенько після смерті тіла, але все ж таки краще жити в поєднанні душі з тілом, хоч би й те тіло було незугарне, грубе, любило випити, закурити, на жінок гарних дивитись, танцювало як слон у саванні і хропіло голосно під час сну.

«ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАНТКА»

Різні в нас завелися політичні емігранти. Є такі, і їх, мабуть, найбільше, які лише пильнують свого гніздечка і рідко коли з нього витикають носа й нічим, поза оцим своїм гніздечком, не цікавляться; є велике число таких, які хворіють на зник політичного темпераменту, і тому вони постійно ходять в бари та пересиджують в них вільні хвилини, щоб там той приспаний чужиною темперамент трохи розколошкати; є широкі маси таких, які, крім «коміксів», «плейбоїв» та всякої вуличної макулятури, нічого більше не читають і на жодні збірки не дають і зломаного цента; трапляються часто й такі, які вже цвірінькають українсько-англійським суржилом, що його не може зрозуміти ані американець, ані розібрати свій, українець; трапляються також такі, які ще зроду не передплачували своєї рідної преси, бо вони або читають московську чи польську пресу, або не читають ніякої; досить є й таких, які раді б і свою пресу чи книжку прочитати, але жаль їм видати на них гріш і тому вони, позичаючи очей у першого-ліпшого цуцика, вічно позичають її в сусіда. Але є й такі, хоч їх, правда, не багато, що й рідну пресу купують, читають і на національні цілі дають часто, і по-своєму говорять удома й на вулиці між своїми, і до барів не ходять часто (хіба лише по оказії), і взагалі цікавляться українськими справами.

Варвара Спиридонівна Широкоротська належить ніби до цієї останньої групи, тобто до політичної еміграції. До цієї категорії емігрантів вона має підставу себе зачислити, бож після закінчення Другої світової

війни відмовилась повернутись на «родіну»; під час горезвісної репатріації по-заячому пережила не один день і не одну нічку з душею в п'ятках; большевиків лаяла при кожній okazji, а при кожній згадці про них аж мінилась на обличчі з люті, що, здавалось, ось дайте їй в руки чекіста, їй-бо, шкіру злупить з нього. І за голод, за переслідування, за розкуркулювання, за заслання розказувала макабричні речі. Але ж це було дуже давно, на початку її еміграційного життя, коли ще була молода, недосвідчена, зелена. Згодом пощастило їй дістатись до благословенної землі батька Вашингтона і тут поволі почалась її еволюція не лише фізичного, але й душевного порядку. Почала вростати поволі «корінням» в цю благословенну землю, поринати щораз більше в достатки та обростати салом. А душа почала поволі забувати всі пережиті колись «газразди» під большевиками, почала притуплюватись ненависть до них, що стала поволеньки перемінюватись у байдужість.

За довгі роки життя в Америці бувала кільканадцять разів на концертах підсоветських ансамблів з України, і навіть раз вдалось їй відвідати Україну. Її, правда, не пустили до рідного села, лише до Києва привезли сестру і брата на «свіданіє», але ж показали всяких чуд й дивовиж, «достіженія» й прогресу. Поволі зродилось в неї переконання, що не все советське таке чорне й погане, як його преставляють наші націоналісти. Вона стала великою прихильницею зустрічей і контактів з висланниками советського режиму та непримиримим ворогом всяких протибольшевицьких виступів: демонстрацій, маніфестацій та пропаганди.

На одній з міжнародніх вистав, коли українці, жиди, литовці й інші демонстрували проти большевицького терору, Варвара Спиридонівна мало атаки серця не дістала — так страшно переживала образу. Вона лаяла демонстрантів найгіршими словами, ще й на поліцію бігала й домагалась, щоб демонстрантів розігнати, а провідників виарештувати й посадити до «Іванової хати». Забула, бідолашна, в екстазі гніву, що тут не «соціалістична», а капіталістична країна і за такі

речі в тюрагу не посадять і в концтабори десь на Аляску чи Юкон не поженуть, бо таких тут немає.

Під час одного з бойкотів висланників советського режиму — українських артистів — вона бігала, як навіжена, лаяла й мало що матом не крила аранжерів і виконавців бойкоту. На закінчення концерту, коли відомий співак співав накинену згори пісню про виконання обов'язків перед «родіною», вона й собі демонстративно, в телячій екстазі підтягувала за ним своїм рипучим альтом, біла «аплодисменти» ударно, ще й тупала і навіть свиснула раз по-американськи. Врешті, після концерту, в унісон прогресистам повторювала захоплено:

— Як красиво! Як замічательно! А найлутше пройшов номер «Должнасть родіне»!..

Останньо пописалась вельми, коли група наших студентів почала публічну голодівку в обороні Валентина Мороза. Побачивши голодуючих, накинулася на них доблесною московською лайкою:

— А мать вашу, дурні йолопи! Проти кого ви демонструете? Проти влади рад? І не вмились ви до неї, жовтодзюби дурні, зелені, порожні маківки! Кого послухали ви? Ще більших дурнів від себе, бо старших! Розпалювачі ненависти й війни. Ось, весь світ стоїть за детантом, лише ви, божевільні, за конфронтацію! Хващисти!..

Отаких, на жаль, «місис» і «містерів» наплодилось чимало на еміграції. Дивно лише, чому вони й досі сидять тут, а не перемудуються до «країни найбільшого прогресу й щастя» — Есесерії?

МОДЕРНА ДЕКОРАЦІЯ

Тітка Ірина, чи пак, місис Айрін, як її кличуть на американський спосіб дехто з наших людей, понад міру замериканізованих, після ремоделізації мешкання взялась за внутрішнє удекорування хати. Чоловік тітки Ірини, Федір, якого вона кликала чомусь Фред, вже давно помалював у вітальні піч — «фасрплейс» на темночервоний колір, під смак дружини.

— Фред! — крикнула, визиваючо взявшись за боки. — Вже можеш свої книжки повиносити з пивниці! Повиноси й поскладай мені їх гарно в шафках!

По обох боках печі-«фасрплейс-у», на американський спосіб, були в стіні пороблені шафки для книжок та різних прикрас.

Федір метнувся до пивниці, і за півгодини стос книжок лежав уже перед шафками на підлозі, готовий для поміщення його в бібліотечній шафці.

— Починаю з більших, — сказав Федір до дружини і взяв велику «Історію України» Миколи Аркаса, передвоєнного ще видання.

— Ні, ні! Підожди трохи! — перебила йому дружина. — Не бери підряд, а вибирай лише темночервоного, або червоного кольорів, щоб пасували до коліру печі. Ось, «Ворлд Бук Енсайклопідія» дуже добре надається. Ще «Історія України» М. Грушевського підійде, але Аркаса категорично ні. Знайди їй місце в пивниці в шафі.

І пішло перебирання, згідно постанови тітки Ірини. Помандрували до пивниці «Кобзар» Тараса Шевченка, «Дух нашої давнини» Дмитра Донцова, Енциклопедія Українознавства; вслід за ними «перемудувались» твори Івана Франка і Лесі Українки, а далі твори Михайла Коцюбинського, Панаса Мирного, Бориса Грінченка, Василя Стефаника; не знайшли місця на почесному місці в хаті твори Кашенка, Чайковського, Опільського, Будзиновського; не удостоїлись твори С. Маланюка, Ю. Липи, Т. Осьмачки, О. Олесья й ба-

гато інших; попали «під чистку» тітки Ірини М. Понеділок, У. Самчук, Ф. Мелешко, В. Чапленко, О. Мак і багато інших живих і покійних уже авторів.

Натомість, крім «Ворлд Бук Енсайклопідії» і, на дальшому пляні, «Історії України» Михайла Грушевського, пишались твори З. Книша, «Домашній спосіб лікування» д-ра Демидецького, деякі твори З. Дончука, а решту в переважній більшості заповнили книжки англійські, німецькі та російські, які жодного відношення не мали до української справи, але кольором підходили до кольору печі.

Упоравшись з бібліотекою, взялись за розвішування картин.

— Де повісити портрет Тараса Шевченка? — спитав Федір дружину, тримаючи в руках портрет поета.

— Тільки не тут! — скрикнула тітка Ірина. — Взагалі тут не місце для твоїх вождів!

— Як то моїх? А хіба вони не твої? Коли не хочеш їх, так вішай собі тут хоч би й Ніколушку чи Ілліча!..

— Заткнися! — відрубала йому. — При чому тут Ніколушка чи Ілліч? Взагалі портретам тут не місце, хіба лише для нашого, шлюбного, та дітей. Вождів розвішуй собі в пивниці або де хоч, але не тут!

Після довшої мовчанки подала далі:

— Ось тут, між лямпами над канапою повісити цю картину, з гірським краєвидом. Напроти, по обох сторонах вікна, будуть менші: зліва — як орел цупить зайця, а справа — пума. По обох сторонах дзеркала висітимуть портрети дітей, а наш повісимо в ідальні. Там ще треба буде повісити. . .

Федір, поіритований, не дослухав, побіг до пивниці з портретом Тараса Шевченка. Поставив його в куточку на підлозі і, винувато глянувши на обличчя поета, сказав:

— Соррі, батьку!

Тарас з-під кущастих брів дивився на нього добрими очима. І ось Федорові видалось, що він навіть рушив своїм густим вусом і наче промовив:

— Нічого, синку! Невелика то й честь висіти мені в такій хаті!

ВЧОРА Й СЬОГОДНІ

Травнева погідна українська ніч, до якої і не прирівняйте всі ночі докупи взяті на світі Божому. На темносиньому небесному оксамиті живими самоцвітами виблискують зорі, переморгуються між собою, немов хлопці з дівчатами. Небом пливе, немов човен по великому озері, срібlistий місяць і щедро розприскус навкруги срібlistо-зеленаве світло. Десь хмаринка, наче маленький клубочок, з'явилась на темному небі й пливе собі також, гускою біло-сірою пливе прями-сінько на місяць. Що, хоче закрити його? Осторожно — зачепишся за його гострий ріг — бік собі прорвеш! Не слухає хмаринка, підпливає до місяця ближче і нараз — зачепилась за нього крилом.

— Ти куди? Не бачиш, що я пливу?! — наче б сердито місяць, стараючись ще сильніше зачепити хмаринку. — Хотіла зачепитись за мене так пливи, разом зі мною! Веселіше буде мені!

— Пусти мене! — проситься хмаринка. — Пусти!

— Не пуцу! — відповідає місяць.

— Пусти! Не хочу з тобою плисти! Не по дорозі ти мені. З вітром хочу плисти!

— Диви, яка вередлива! Ще й перебирає, наче дівка парубками. Та не з таких я, щоб тебе так легко випустить! І не пручайся!

— Вітроньку, рятуй! — крикнула в розпачі хмаринка.

Вітрець миттю з'явився, підхопив хмаринку, рвонув раз і другий — вирвав її з гострого рогу місяця, обірвавши їй з крила кілька пер, що розсипались по небі.

І поплили собі по небі, обнявшись.

Місяць з досади ще більш позеленів. А може з

сорому? Бог його святий знає. І поплив по небі своєю дорогою поволі, не поспішаючи, дальше розливаючи і розприскуючи навкруги жмути сріблито-зелених ізмарagdів.

Чудова українська запашна травнева ніч. Акації розливають навкруги свій аромат, від якого п'яніють і земля, і повітря, і люди, і все живе. Не відступає їм у цьому ні на крок жасмин, конкурує з ними. М'ята вперто рекомендує свої запахи, полин свої, ромашки свої. І бузок задніх не пасе, пишається своїм краном. І створюється з прерізних конгломератів запаху один душмяний аромат, сильний, п'янкий, неперевершений ніким і нічим, неповторний, питомий лише українській землі й українському повітрю, аромат травневої української ночі.

Ось звідкись подув легенько вітерець і на своїх крилах приніс інший запах — запах оборнику. Що? Кривитесь з відрази? Мішух ви та й годі! Та це ж також неповторний запах нашого рідного, до болю знаного, ніколи незабутнього українського села. Ось присягаюся вам, що віддав би найкращі винаходи чужини, щоб хоч на мить опинитись там, десь безмірно далеко, в рідному селі, і на повні груди вдихнути тих рідних запахів, хоч би вони й походили навіть з отого обірника.

Не лише найвишуканішими ароматами славиться травнева українська ніч, не лише сріблито-зеленим місячним сяйвом, але й також чудовими недосяжними ніде піснями й прерізними згуками-перегуками.

Ось вчувається мені виразно, як у густих кущах бужку відіззався пташиний боан — соловей. Ану, хай зрівняється з ним будь-який пернатий співак світу цього. І не знайдете ви такого, хоч би ви й усю земну кулю обшукали та ще й зі свічкою в руках. Співа, тьохкає, трелі виводить, аж заходиться, заливається. Слухають його всі люди музикальні й немускальні, старі й молоді, жонаті й нежонаті.

— Ну й чудово виводить! Яка краса звуків!..

А йому байдуже на людські похвали. Не вам, двоногі сотворіння, виводить він так, вкладаючи у свою

пісню все своє солов'їне єство. Дружині своїй, любці єдиній, незаступимій, він виводить так.

Деся звіддалі, з болот, доноситься райкання жаб:
«Рай-рай-ра-рай! Рай-рай-ра-рай!»

І рацію мають рідні жаби. Україна в травневі погідні ночі — це справжній Божий рай на землі.

Ось відіззався нічний цвіркунець. Йому відповів інший. Це напевно цвіркун цвіркуниху кличе, а вона йому відповідає, чи навпаки:

— Ану, знайди мене! Не найдеш!..

Деся за городами, на леваді, над річкою співають дівчата. Тихим вечірнім повітрям лине чудова мелодія пісні:

«Туман полем, туман над рікою...»

Дівчата пісню дають знати парубкам, де вони є. Ось і хлопці відіззались з другого кінця села, затягнувши пісню:

«Сумно мені, сумно,
Дивно мені, дивно,
Що вже третій вечір
Милого не видно...»

Гримлять баритони, гудуть баси, а Олекса тенором виводить трохи хрипко «попід самі небеса». Сильний голос у нього. Парубочий спів поволі наближається до того місця, звідки перед хвилиною лунала дівоча пісня. За хвилину регіт, жарти, веселі оклики. Оце й зішлись молоді представники Адамового й Євиного колін. Веселість. Рух. Життя. Молодість.

Лише Варка чомусь насуплена, як слотливий день. Лице кривиться з досади, як середа на п'ятницю. Разу-раз позира в напрямку стежки, що веде до вербового перелазу, он там, біля клуні старого Луки. Не видно. Немає його. І що це могло статись, що він не прийшов? Невже ж на правду потьопав до тої задериносої Вусті? Невже люди правду шолотять? І не вірила потолоскам, що свого часу були й ходили між людьми. Але це ж не може бути! Він її кохає, її одинокую, більш нікого! Присягався ж їй не раз, що любитиме до віку. Що за причина, що його й досі немає?

Десятки думок рояться в голові, як бджоли в вулику. Одна одну переконає, заперечує, потакує, протирічить. Уста, немов їй заціпило — ні до кого й словечка. А коли вже комусь відповідь, то лише буркне під носом не до ладу. Це Варка свого Василя дожидає, а він, капосний хлопчисько, й досі не показується. Ой, буде ж тобі, шибенику! — говорить одна думка. — Так, так! Буде йому два рази в одне місце! — заперечує друга. — Оце прийде, — підказує третя, — гляне на тебе своїми голубими дзеркальцями-незабудьками і... по твою гніві! Розтанеш, Варко, як воскова свічка від вогню під поглядом тих коханих очей.

А тим часом рудий, аж червоний, конопатий, наче на його лиці чорти горох молотили, Митро, нав'язався брутально, нахабно. Влізливий, як вереснева муха, як оцей комар, що дзинчить біля вуха, що й не обженешся від нього. Побачив Варку і зразу пристав до неї, як іржа до заліза. Широке лице ще більше розтягнулось від усміху. Уста підковою від вуха до вуха, виставив рідкі, жовті й великі, як лопати, зуби, а за кожним словом слина так і скаче з рота.

— Добрий вечір, кралою! — почав незносимим жартом. — Чому так закопилила губи? Що, досадно, що Василька немає? Нічого. Обійдеться тут і без нього, а йому напевне обійдеться й без тебе. Він напевне Бустю десь обнімає.

Варку наче хто голкою шпигонув.

— Заткнися! — гостро відповіла.

— Йй-бо, заткнися, — відповів і зареготав на все горло, — лише дай, раз обніму тебе!

І вхопив її за стан.

Варка рвучко вирвалась йому з рук.

— Не чіпай! — крикнула. — А то по зубах дам!

— По зубах? Защо! За те, що обняв тебе?

— Відчепись!

— Подумай, кралья мені яка! Диви-диви, яка недоступна, наче графиня! Наплював я на тебе і на твою гордість!..

— Ей, ти, рудий! Я тобі зараз плону! — пролу-

нав голос Василя. Він несподівано вийшов з-за куща верболозу. — Чого тобі тут треба?

Рудий Митро замовк, принищ і миттю змився, як би його й не було. З Василем жартів немає. Сильний, як тур, а боєвий, як лев. Краще не попадатись йому в руки.

Варка ожила зразу, стала весела й говірка. Зразу забула, що Василь міг бути в багатій задеристої Вусті.

Вже поза північчю було, а вони собі обоє стояли у Варки на ганку, обнявшись, на любій розмові. Світив їм місяць-серп сребристий, щедро розкидаючи срібно-зеленаві жмути світла і дивився, усміхаючись, з-за тополі. І навіть не помічав хмаринок, які легенько пролітали біля нього. Зірненьки на небесному оксамиті моргали навперейми до молодих, а соловейко в кущах виводив такі трелі, так висвистував та витьохкував, що його музики не в силі вивести на папір найкращий композитор світу цього. Квітуха черемха розливала навкруги свої душм'яні запахи й шуміла щось тихесенько до стрункого ясеня, жартівливо раз-у-раз лоскочучи його своїми завітчаними гиллями. І він її відповідав тим самим. Вся природа жила, сміялась, кохалась у чудову травневу українську ніч, якій рівної немає ніде на світі Божому.

—**—

Багато, багато років промайнуло в безвість. Змінилися люди, змінився час, змінилось людське життя. Давно, безмірно давно простелився багатом шлях за море, в далеку Америку. Чужина безмірна і в просторі, і в часі. Про рідну хату, рідні сторони рідних, знайомих лише спогад лишився в душі, який тліє, не згорає, часто вибухає вогнем палючої носталгії, повсякчасно в серці залишаючи болючі рани, від чого багато людей передчасно відходять туди, звідки немає вже повороту.

Травнева ніч в далекій Америці. Після гарячого дня приходиться проникливо холодна ніч. Не встоїш і десяти хвилин в сорочці, щоб полюбуватись пізньо-вес-

няним вечером, біжиш чимскоріш до хати, щоб натягнути светер чи якийсь теплий «ковт». Та й любитися нічим. Місяць у півпівні завис на небі, як непотрібний атрибут. Сам він червоний, як оцей п'яниця, що ось вийшов з бару п'яненський і говорить щось, доказує, до паркінгметра, розмахуючи руками. І опухлий на одну сторону, наче його зуб заболів. І не кидає, не розсіває на землю зелено-сріблистих жемчуг світла. Його примеркле світло губиться у світлі електричних ламп, стоячих уздовж вулиці.

Замість українських хрущів, дзеньчать надокучливо біля вуха москити. Не чути пісень, криків, сміху гуляючої молоді. Не ті часи, не той край, не ті звичаї. Молодь тепер тут — це справжнє «пепсі дженерейшен». Розпусна в житті, з розпущеними патлами, не стрижена, не голена, не вмивана. Дівчини й зі свічкою годі найти в гарній сукенці — всі ходять в облізлих джінсах, часто з нашитими кольоровими латками на колінах і задку. Часто зустрінете ви молоде сотворіння з Евиного коліна, яке підв'яже собі блюзку в гудз аж на грудях і виставить, наче рекляму, для людських очей свого пупа. І не встидається, не жахається отак демонструвати своїми тілесами, які нормальна, цивілізована і культурна людина повинна ховати від стороннього ока.

Ось двоє представників цієї молоді, хлопець і дівчина, стрілою промчали вулицею на мотоциклі, цілком нехтуючи правило їзди, повіваючи патлами та набивши моторового тріскоту й газолінового смороду...

З хати вийшла на ганок-«порч» господиня дому, місис Барбара, в довгополому халаті й сіла, постогнуваючи, у вигідне, плетене з лози, крісло. Посидівши хвилинку, позіхнула на всю ширину щелепів і, струснувшись від холоду, пішла назад до хати, але скоро вернула з накиненим «ковтом» поверх халата.

— Бррр! Зимно!..

Сіла знову в крісло.

Незабаром вийшов з хати господар, містер Волтер, також у халаті, виблискуючи під електричним світлом своєю лисою головою.

— Санам бич! — сказав. — Холодно!

— Вернись та ковта накинй, а то перемерзнеш, — порадила йому місис Барбара.

— Ю о'райт! — відповів і потьопав патинками в хату. За хвилину вийшов у «ковті» і примостився на іншому кріслі.

Сидіти спокійно не довелось довго, бо капосний комарище, присівши непомітно на товстій шії містера Волтера, вколов його немилосердно. Той, підскачовши цапом, вдарив себе долонею по шії.

— Гад дем! — крикнув. — Щоб тебе шляк так упік, як оце ти мене!

Місис Барбара сердито обізвалась:

— Пощо держиш тузин капелюхів у шафі? Щоб висіли? Йди мені зараз до хати й надінь капелюх!

Патинки потьопали за капелюхом. За хвилину містер Волтер вернувся в солом'яному капелюсі й знову примостився у кріслі напроти своєї кращої половини.

З сусідньої хати долітала несамовита радіо-какофонія.

— О, май Гад! Ну й музика! Здуріти можна! — затикаючи вуха, сказав з досадою містер Волтер.

— Мене вона не бадрує, — відповіла презирливо місис Барбара. — А ти, як її не лайкуєш, тоді напхай собі вати у вуха!..

Після кількахвилинної мовчанки містер Волтер обізвався знову:

— Гай, гай! Немає, мабуть, ніде таких майських ночей, як у нас удома. От краса!

— Ай дон'т кер! — відповіла дружина і зневажливо віддула губи.,

— А пригадуєш той прекрасний майський вечір, як рудий Митро нав'язувався до тебе і дременував, як заяць, коли побачив мене, а опісля ми мали дейт?

— Нагадала бабця як дівкою була!

— А пам'ятаєш як всі говорили, що коли я прийшов, ти зразу повеселішала?

— О, шарап!

Після деякої мовчанки містер Волтер підвівся і, струснувшись від холоду, потер руки:

— Бррр! Як холодно! Джесус Крайст!

— Е, ти вічно комплейн! Ніколи тобі не вгодиш: то холодно, то гарячо. Йди до хати, коли змерз.

— О'кей! — погодився і патинками потьопав знов до хати.

За хвилину і місис Барбара почала муфувати свої тілеса у напрямку дверей хати.

— Таки холодно, — сказала сама до себе, і потьопала до середини.

А надворі царювала американська травнева ніч, антипод оспіваних, давнопроминулих українських травневих ночей.

«АМБАСАДОРИ» і «АМБАСАДОРШІ»

Всім нам відома давно вже витерта фраза, що, мовляв, ми — політичні емігранти всі, як один, є амбасадорами нашої поневоленої, але нескореної батьківщини, і що кожний з нас зокрема має великі зобов'язання супроти неї, які повинен виконувати, що в сумі повинно б дати бодай мінімум того, що вона від нас вимагає. Тому то багато з нас намагається стати отими мініатюрними амбасадорами. Це позитивний бік справи. Але є й негативний бік також, бо часто буває, що такий «амбасадор» чи «амбасадорша» не є на рівні свого завдання, робить не раз справу шиворіт-нашиворіт, а з того жодної користі немає, лише шкода.

Ось, наприклад, пані, чи пак місис Горпина Мелиязиченко. Страх, як преться вона завжди і всюди презентувати Україну. Хоч у неї в голові запас знань мізерний, бо звідки ж вони там могли взятись, коли вона ні книжок, ні газет ніколи не читає і такі речі в неї навіть і не водяться в хаті. Але ж зате фантазія і амбіція аж через верх ллються, а нахабности ще й більше в неї. Ось вона, чи треба, чи ні, завжди береться демонструвати перед чужинцями писання українських писанок, а що не знає технічної штуки декорування яйця, навипишує писанок з Канади, Нью-Йорку чи Чикаго і напередодні Великодня (звичайно, латинського, бо нашого не святкує) закликає репортера чи репортерку від чужинецької газети, почаствує доброю кавою й тортом, а тоді відрекомендує себе, що вона майстер декорування писанок. При тому нагне всяких небилиць, як, наприклад, що Україна знаходиться в «південній частині Росії, над Чорним морем», або, що українці — це «казинс» москалям. Бідні, Богу духа винні, репортер чи репортерка отакі небилиці на-

пише, а газета надрукує їх, ще й фото «амбасадорші» кольорове на півсторінки помістить.

А ось інша «амбасадорша», Явдоха Самохваленко, запрошує до себе на обід поважних чужинців і на їхнє зацікавлення стравами пояснює:

— Це є «рашієн» борщ, а це «поліш» бігос до картоплі, а це «кавказієн» шашлик. . .

— А що це? — питає одна леді і вказує на вареники.

— Це «славіш» вареники. Їх їдять українці, поляки, росіяни, білоруси, а навіть й жида.

— А які оригінальні українські страви ви варите? — питає інша леді.

«Амбасадорша» миттю найшла відповідь:

— Оригінальних українських страв я не знаю. Я й багато українців ще залюбки варимо молдаванську мамалигу і також мадярський гуляш.

Нагородила «амбасадорша» гостям «сто вьорст до небьос», але все це, до купи взяте, з українського погляду й пучки слини не варте.

Коли їй чоловік потім звернув на це увагу, то вона, як тигриця, накинулася на нього:

— А ти чому не подав, як знаєш? Що я мала їм куліш наш демонструвати, чи козацьку саламаху?..

Третя «амбасадорша», і то неабияка, а пані інженерова Параня Недоумчук (її кличуть жінки «місис інженерова Недоумчиха») в розмові з поважним німцем, на питання, яку мову вона вживає вдома, відповіла:

— Ми вдома всі говоримо лише по-російськи. Російська мова культурна, більш розвинута від української. Я, наприклад, свої почування часто не висловила б українською мовою, а от російською висловлю.

Може німець й повірив їй, не знаючи, що «амбасадорша» напівграмотна жінка, російською мовою не говорить, лише немилосердно її калічить і вживає її всюди, де треба й не треба, лише з одного моменту, мовляв, подивіться, яка я культурна персона!

Є не лише «амбасадорші», але й «амбасадори». Ось один такий з десятків повище продемонстрованих «ам-

басадорш» за пояс заткнув на одній науковій конференції славистів. І не дивно, бо це персона не напівграмотна, а високовчена — професор університету. Коли прийшлося голосувати, якій мові дати перевагу в університетах — українській чи російській, він голосував за російську. . .

Американець Бил, оглянувши фільм «Тарас Бульба», звертається до свого сусіда Гаврилка за додатковими поясненнями про козаків:

— Габрієл! Поясни мені більше, хто це такі були козаки-запорожці?

— Це були українські ковбої, — відповідає авторитетно Гаврилко. Мабуть, не знав, бідолаха, що козаки-запорожці — це був військовий орден, який уславився на весь світ у боях з татарами й турками та був пробоевою силою українського народу в боротьбі за державність України з москалями і поляками в минулих сторіччях, а не пасли корів на широких степах України.

Ще інший «амбасадор», також не звичайний, а доктор Пилип Нечитайло, сидить собі на порчі й читає газету. Нараз відзивається сусід з-за паркану, чех Ян Купелка:

— Добрий день, пане докторе! А що читаєте цікавого?

— Та російську газету «Новое Русское Слово».

— А хіба нема українських газет? — питає той здивовано.

— Та є їх аж забагато, — зневажливо відповів пан доктор, — але куди їм до російських! Ці кращі, сильніші від наших. . .

Ех, ті «амбасадорші» й «амбасадори»! Правда морока з ними! Коли б їх було менше, напевно більша користь була б для нашої справи.

ЛЮДИ Й ЛЮДСЬКІ НЕРВИ

Немає підстав взагалі чого дивуватись, що люди тепер часто вмирають на серцеві недомогання. Живемо в таких часах, що тілеса людини розхитують, немов старого стовпа, такі самі люди. І тому цілком не до речі, коли хтось нарікає на технологію, завеликий добробут і взагалі на модерний спосіб життя, мовляв, вони є спричинниками оцієї людської біди. В тому випадку винні лише люди. І то ті, які занадто запопадливо пристосовуються до часу, тобто, люди практичні в житті.

Люди, які живуть вищими ідеями, тобто партачі в практичному житті, найбільше стають жертвами нервових хвороб. Ось, наприклад, мені, що ніяк не може потрапити йти нога в ногу з часом, на протязі одного лише тижня трапилось аж п'ять випадків, по одному на день, від понеділка починаючи, а на п'ятниці кінчаючи.

Почну з понеділка. Приїхав я над ранком з роботи. Поки перекусив дещо та переглянув газети, вже став день. Ледве заснув, як тут нараз збудив мене в'ідливий голос входового дзвінка. Я пробудився і, скоро натягнувши халат, побіг до дверей. Відчинив їх, і на ганку зустріло мене усмінене лице молодого чоловіка з течкою в руках.

— Гуд морнінг! — привіталось усмінене лице і представилось: — Я є від місцевої громади свідків Єгови. Хочу вам поставити кілька питань.

— Лише не довго, — відповів я, — бо, бачите, цілу ніч я працював, а тепер мушу спати. Ще й години не поспав, а ви мене збудили.

— Соррі! — відповіло усмінене лице. — Я не знав що ви спите.

І почало ставити питання:

— Якої ви релігії?

— Православної (по-англійському: ортодокс), — кажу.

— О, то ви ортодоксальний жид.

— Ні, — кажу, — я українець.

— А що це за народ українці? Я ще не чув такої назви.

Мусів йому пояснити, бо він, очевидно, перший раз у своєму житті почув таку назву.

— О, тепер розумію! То ви такої лише релігії, як ортодоксальні жиди.

— Ні, — кажу. І почав йому пояснювати знову.

— Чи ви читаете по-англійськи? — питає усмінене лице.

— Слабо, — відповідаю.

— Шкода. Я тут маю журнал «Товер», який найкраще пояснює Біблію. Але я постараюсь, що вам будуть висилати його на вашій, українській мові. Подайте мені ваше прізвище, ім'я й адресу.

— Ні, містере, — кажу вже трохи поденервовано. — Не треба мені вашого пояснення. Я ходжу до своєї церкви і там мені пояснює священник. Зрештою, Біблія є одна.

— Так. Але наша церква пояснює краще, глибше.

— Наприклад?

— Ви віруєте в безсмертність душі?

— Вірую.

— Ось, бачите, як вас фальшиво вчать у вашій церкві? Душі людина взагалі немає. Людина після смерті...

— То ви до цієї справи підходите з точки зору марксиста, — перебив я йому.

— Ні. Я підходжу з точки зору християнізму.

— То ви, думаете, найкращий християнин?

— Так. Ми свідки Єгови найкращі християни.

— Тоді в такому випадку, ради Бога, дайте мені святий спокій, хай висплюсь трошки!

— Ну, то я іншим разом докінчу. Гуд бай! — сказав і забрався геть.

Ледве здихався його, але вже заснути ніяк не міг.

Наступного дня, тобто у вівторок, повторюється приблизно така сама історія з мандруючим продавцем якихось парфумів, гребінців і всякого дрібного краму. На того накричав, бо збутись його в культурний спосіб не міг. Вперся: купи це, купи те, а мені під ковдру охота, а не до купна.

— Гони звідси, мамин сину! — крикнув до нього. — Більше не показуйся сюди, а то, їй-бо, не ручу за себе!..

В середу мій вихідний день. Якраз так випало, що й дружина дістала вихідне цього дня. Вона вже пару днів наперед наказувала мені, що поїдемо до міста, бо в якійсь там крамниці буде випродаж і вона хоче купити собі нову балеву сукню.

По її пляну ми й поїхали. Увійшовши до крамниці, в якій вже кишіло від народу, немов у вулику від бджіл, вона спершу накинулась на пальта і почала їх оглядати, обмацувати та приміряти. Дві години отак кануло ні за цапову душу. Дві години я промучився, бо страх не люблю заходити до крамниць, коли є випродаж і повно народу всередині. Не люблю натовпу. Нарешті, після двох годин оглядання пальт закінчилось і почалось оглядання сорочок. Знову година пропала, як камінець у річці. Після сорочок прийшла черга на піжами, далі на халати, після на капелюхи й черевики. Отак і п'ять годин волами пролізли для мене.

Нарешті жіночка, наоглядавшись та наобмацувавшись досхочу, взялась за сукні. Знову година пройшла на перемацуванні, перещуплюванні й примірянні перед дзеркалом. Мене вже, правду сказати, чорти почали хапати і голод почав докучати, а ноги стали, як коновки.

— Як тобі подобається ця сукня? — зупинившись на одній зеленій в жовті полоси, питає мене.

— Гарна, — кажу. — Кращої й не знайдеш тут. Якраз і підходить добре до твого темного волосся.

— Ну й смак у тебе! Я й задармо не хотіла б її!

Тут мене чортик як скубоне, і я кажу:

— То якого дідька лисого береш її в руки ще й питаєш мене?

— Шарап! І слова не можна до тебе сказати!

Пройшла майже ще одна година, поки жіночка моя люба рішила, що в крамниці нема такої сукні, якої вона хоче, і зрезигнувала з дальших обмацувань і общупувань.

Я був сердитий і ледве вгамовував злість. Дружина це зразу запримітила.

— І чого надувся, як сич? Що кілька годин пробайдикував? Хіба з таким типом, як ти, їхати за покупками?

— Ну й з такими, як ти, тільки їхати! Шляк може людину трафити від тих обмацувань та общупувань! — відгризся я.

— Ех, щоб то трафив, — відповіла, — не було б великої шкоди. Іншуранс заплатив би. Але коли б ти роботу втратив, оце була б велика трагедія. . .

В четвер рано задзвонив дзвінок телефону і збудив мене зі сну. Я зірвався і підняв слухавку. В телефоні чуо чоловічий голос:

— Гелов! Гуд морнінг! Чи ви є такий то й такий містер, — і назвав по прізвищу.

— Так, — відповідаю, — чого вам треба?

— Я є з адміністрації місцевої вечірньої газети. Ми маємо одного бідного хлопця, родичі якого не можуть йому оплатити літнього табору. Будь ласка, допоможіть йому, містер. Передплатіть на пару тижнів вечірню газету в нього. Він розносить нашу газету у вашому районі. Він повинен стільки то газет продати, щоб дістати від нас квиток до літнього табору. Ви зробіте йому велику прислугу й приємність.

Думаю собі: «Ну й бреше, грошороб! Думає, що на дурня попав. Накине тобі газету, а після не позбудешся її». Я відповів:

— Я маю ранішню газету та чотири газети наші, українські, тижневики. Більше, та ще й місцевої, мені не потрібно.

— Та візьміть, містере, візьміть ще одну. Не збід-

ністе. І дитині зробіте приємність, і взагалі зробіте добре діло.

— Містер! Кажу вам по доброму, залишіть мене в спокої. Маєте тут тисячі багатших від мене, є й мільйонери, дзвонить до них.

— А ви також мільйонер, — не вгаває в телефоні докучливий голос.

— Та який я мільйонер, коли в мене довгів більше, ніж заощаджених грошей в банку. Я такий мільйонер, як ви священник!

— Так, ви мільйонер. Немає різниці між тим, хто має десять чи двадцять мільйонів, а тим, хто робить свій перший мільйон, сказав колись покійний Форд, — чую насмішкуватий голос з трубки.

Я сплюнув і повісив трубку.

У п'ятницю дійшло до кульмінаційної точки. Десь перед восьмою рано пішов я спати. Ще й не здрімнувся як слід, коли телефон як задеркоче на всю хату. Я зірвався злий, як собака, і хап за трубку. Чую чоловічий голос:

— Гуд морнінг! Ви будете такий то містер?

— Так. Чого вам потрібно?

— Чи ви вже маєте місце на кладовищі?

— Яке місце?

— Ну, samozрозуміло, для себе і дружини, як що є така у вас.

Мене наче хто шпилькою шпигонув.

— Не маю, — кажу, — і не збираюсь ще вмирати.

— Ми маємо по зниженій ціні місце під два гроби. Користайте з нагоди і купуйте, бо ніхто не знає, коли помре. Кожної хвилини можете дуба врізати.

Я змалку страшенно не люблю йти на похорони й на панаяди, а на згадку про смерть мене аж морозить. Цього було мені вже досить.

— Чоловіче! — кричу в трубку. — Я ще не збираюсь умирати, хіба що ви мене вгробите передчасно своїм настирливим дзвоненням рано. Я тільки що ліг у ліжку, бо цілу ніч був на роботі, і ви мене збудили. Дайте, ради Бога, хоч виспатись перед смертю!

— Соррі, містер. Але я й не знав, що ви спите те-

пер. А, зрештою, це справа важливіша від сну — набути ділянку під два гроби за двадцятьвідсотковою знижкою. Спати можна, коли завгодно, але набути дешевше місце під гроби — нагода рідкісна. Спатимете після вашої смерти, тоді, ручу вам, ніхто більше вас не збудить.

І засміявся ехидно.

На таку репліку ще й сміх я утратив решту панування над собою.

— Містер! — кричу з усієї сили. — Коли мене ще раз збудите, кажу вам правду, приїду до вас, до вашого офісу, і угроблю там вас перше, чим ви мене. Коли ж братиме вас кортячка знову мене збудити, то спочатку замовте собі місце під гріб!

— Ай дон'т кер! — почув я відповідь. — Я вже давно набув собі ділянку на цвинтарі. . .

Ну й скажіть самі, чи не може у таких випадках людину шляк трафити передчасно?

НА УКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ У ДАВФИН

Про річні українські фестивалі в малому містечку Давфин у Манітобі я начитався в пресі і наслухався багато від інших, і тому мене завжди чортик підкушував туди поїхати. Нарешті цього року урадили ми зі старою таки поїхати, ще й нашу семилітню внучку взяти з собою. Урадили і, коли прийшов час, я «запряг» нашого «Доджа» і гайда в далекий світ, у Канаду, аж за нами закурилось.

За два дні ми були вже на місці. Доїжджаючи до Давфину зі сторони державного парку, тобто від півдня, і оглядаючи здалека його панораму, їй-бо, кажу вам щирю правду, враження було таке, наче б то їдемо до українського містечка на ярмарок. Коли б так не автомашина, а віз та пара коней, ілюзія була б ще сильніша. Над містечком домінують бані наших двох церков: католицької і православної, і їх вигляд створює ілюзія, до болю знану картину, що вам здається, що ви в Україні, а не в далекій Канаді, на «другому кінці світу цього».

— Бачиш, стара, — кажу до дружини, — коли б не «кара», а добрі коні та наш старокрайовий віз, їй-бо, й не повірив би, що їдемо на український фестиваль в Канаді, а десь на ярмарок до нашого Сокаля, Белза чи Грубешова.

— Згадала баба як дівкою була! — відповіла дружина.

Примостившись у мотелі, де, на наше превелике щастя, найшли ми вакантне місце і, перебравшись та причепурившись, поїхали на фестиваль.

Чи ви, дорогий читачу, пригадуєте собі ославлені ярмарки в наших містечках колись? А коли не пам'ятаєте, чи не знаєте взагалі, то напевно наслухались про них від тих, що пам'ятають і знають, або й начи-

тались з книжок, от хоч би й безсмертного Миколи Гоголя про ярмарок в Сорочинцях, де всього було до- сить, що душа забажала: і цибуля, і часник, і дьоготь, і хрін, і всякої іншої всячини. В Давфині на фестивалі цибулі, часнику, дьогтю, хрону я не бачив, але бачив інші різні-прерізні дива, на вид яких зробив би на- певно великі очі й сам безсмертний Гоголь. Наприк- лад, зібрати всі ті експонати української народної творчості, що були виставлені на фестивалі, та підсу- мувати їх вартість, дало б, мабуть, таку високу, голо- вокружну суму, що її, хто зна, чи міг би покрити наш мільйонер, «батько» Український Народний Союз. Від усяких вишивок, писанок, керамічних експонатів, кар- тин, народних одягів, різби в дереві, склі, метали аж рябіло в очах, а голова ходором ходила. Думка ж по- стійно муляла серце:

— Ох, коли б так в кишені мати хоч з десятки (ти- сяч), ото б речей накупив!..

Мав я нагоду там оглянути виставу сільсько-госпо- дарського реманенту наших перших поселенців-піоне- рів у Канаді. Я дитина села, і вони мені відсвіжили в пам'яті мою юність в рідному селі, в Україні.

Пописувався зручністю своїх золотих рук наш гон- чар з Калгари. Ліпив горшки, крутив диском, а з-під його метких пальців виходили всякі дзбанки, горшки, вази, чашки та й інша продукція аж любо було ди- витись.

Кілька разів оглядав я виставку картин наших мистців: Анни Тихоліз, Ірини Дичківської, а третього мистця, вибачте мені, грішному, забув зовсім прізвище. Але навряд чи мали вони великий успіх у розпрода- жу своїх мистецьких праць. Це саме треба сказати про нашу книжку й пресу, що не мали масового попиту. Як малярі, так і книгарі, заробили там, мабуть так, як «Заблоцький на милі». Але не з мотивів бізнесу вони прибули туди, очевидно. Ідеєю українського мистецтва і друкованого слова керувались вони. Честь їм і слава!

В четвер пополудні 27 липня, дружина, я і внуч- ка були на концерті. Програму концерту довелось змі- нити, бо наші едмонтонські «черемошці» не вспіли на

пору прибути. По дорозі «загулькав» їм «грейгаунд», і щастя, що не став зовсім. Також на тому концерті не виступав чомусь місцевий дівочий хор «Троянда». Чи застрайкували, чи якась інша була причина — не знаю. Танцювали давфинські ансамблі «Зірка» і «Летючі козаки» (так я їх назвав), які наче справжні запорожці, прискакали на своїх баских конях, і знаменитий «Черемош» з Едмонтону; співали й грали на бандурах тріо «Червона рута» з Торонта, знаменитий квартет «Рушничок» з Монтреалю, капеля цимбалістів і, врешті, наша співачка, сопрано, Ольга Павлова, яка прилетіла на фестиваль аж з далекого Маямі, де вона співає в опері.

Під час цього концерту був малопомітний «ексидент», коли конферансьє після виступів Ольги Павлової «спотикнувся» трохи на українській мові, бо сказав, приблизно, так:

— Правда, файно співала ця пані. А тепер не шкодуйте своїх долонь і подякуйте оплесками! А хто хотів би її купити, то може. Таньо продається!..

Самозрозуміло, продавалась не артистка, але її платівки. Так, я думаю, зрозуміли всі, хоч дехто з публіки підсміхнувся собі. Але ж кінь спотикається часто й на чотирьох ногах, то чому ж би не міг «спотикнутись» чоловік на своїх двох?

В паралельній залі щодня відбувались контести початкуючих талантів: співаків, танцюристів, музик; контести їдження вареників та різні ліцитації. Під час одного такого контесту їдження вареників один змагун, здоровенний дядько, мало дуба не вривав. Вареник застряг йому в горлі і ні сюди, ні туди. Бідна жертва вареників посиніла, звалилась на підлогу і вже одною ногою була на тому світі. На щастя, знайшовся хтось, хто знав, як рятувати в такому випадку, стосонував жертву в живіт, і вантаж, що застряг у горлі, вискочив назад. Жертва помаленьку прийшла до себе. Як бачимо, навіть від споживання смачних вареників можна вскочити в біду й махнути на той світ безповоротно. Організаторам подібних контестів на майбутнє радимо контестантам до вареників ставити ще бо-дай кухоль пива, коли в Давфині є брак води.

Офіційне відкриття фестивалю відбулося у п'ятницю 30 липня в обідню пору при співучасті низки місцевих, провінційних і федеральних достойників та чоловічих представників нашого організованого громадянства в Канаді і ЗСА та незчисленної публіки. Між достойними гостями треба згадати лейтенант-губернатора Манітоби Р. Л. Жобена, сенатора Павла Юзика, міністра туризму і культурних справ Манітоби Р. Туле, федерального посла А. Річі, провінційного міністра П. Буртняка, голову КУК адвоката Сергія Радчука та голову УНС Йосипа Лисогора. Господарями фестивалю були панство Галинські.

Майстром церемонії був вельми дотепний Василь Запорожан. Але в своїх репліках в одному місці він трохи переборщив, коли, представляючи достойних гостей публіці, сказав приблизно так:

— А тепер, пані й панове, трохи терпеливості, поки ці пани позаймають свої місця, бо вони, як бачите, вже добре підтопані й поволі рухаються. . .

Може це й була правда, але вона абсолютно не стосувалась нашого достойного Павла Юзика. Він весь час був дуже рухливий і всюди його було «повно»: і на мистецькій виставці, і на відкритті, і на концертах. і на площі, і на параді, і навіть в готелі, де він, хай сто років нам живе, добре потягував собі холодне пиво.

Вершком фестивалю була парада в обідніх годинах в суботу 31 липня. Параду очолював відділ давфинських запорожців з прапорами, що створювало вельми імпазантну картину. Далі тягнулись одна за одною платформи з козаками, як дубчаки, й дівчатами та молодицями, як рожами, які репрезентували хори, танцювальні ансамблі, наші організації і т. д. Були численні платформи з репрезентаціями від різних установ і фірм, а шкільна оркестра грала марш «Ой там на горі Січ іде»... аж шиби в крамничних вікнах тряслися, а ноги так і рвались по-військовому вдарити черевиками об брук, чи пак, об асфальт головної вулиці міста.

Оглядаючи і слухаючи всі різні дива, вірте мені

чи ні, а мені здавалось, що я не в Давфині, а десь в Гадячі, Лубнях чи й самій Полтаві.

Місто було завітчане, всюди видніли написи «Вітаємо!» та написи, що реклямували фестиваль. В усіх урядах, банках, крамницях, готелях, ресторанах, мотелях, бензинових станціях офіціанти й офіціантки були одіті в українські вишивані сорочки, а часто і в українській національній ноші. Радіо надавало лише українські мелодії. Щовечора на головній вулиці міста відбувались публічні танці. Оркестра пригравала до танців, а публіка витанцьовувала, аж асфальт вгинався.

Треба ще згадати про одне диво на параді. Хтось убрав в український національний костюм собачку, й вона теж парадувала вулицею. З нагоди цього випадку деяка наша преса висловила свій несмак. Але ж живемо в Канаді й Америці, то треба привикати до всяких чудовищ. Ось наша сусідка назвала свого собачку Наполеоном, а один житель нашого міста назвав свого пса Кракетом, в честь американського національного героя Дейвида Кракета. Та ще, щоб хоч собаки були показні, а то оба такі манюсінькі пудлики, що хоч бери та ховай їх в кишеню. . .

Такий фестиваль, як цьогорічний в Давфині, це величезне досягнення нашої громади в Давфині та інших громад, які брали участь у фестивалі. Але найбільшим досягненням їх є факт, що четверте покоління, народжене в Канаді, в багатьох випадках говорить досить поправно своєю рідною українською мовою. Для прикладу наведу один факт:

Позаду нас сиділо молоде подружжя з дітьми й говорили між собою доброю українською мовою. Я запитав його:

— А коли ви, добродію, приїхали до Канади?

Він, сміючись, відповів:

— Давно, дуже давно! Ще мій прадід приїхав сюди, а дід і батько народились в Канаді.

За це нашим поселенцям у Канаді належить чи не найбільший, як тут кажуть, «кредит».

ПЕРЕДРІЗДВЯНІ ГРІХИ

Усі ми, які родились і виростили на рідній землі серед нашого народу, знаємо добре, як то весь хрещений мир, починаючи від дітей, а кінчаючи старими дідади й бабами, ждав тих Різдвяних свят, і не міг діждатись. В уяві кожного палала свічками ялинка, а її гілки гнулись під вагою цукерків, овочів, горіхів та всяких ласощів; пахло запашним сіном і соломою від дідуха, горіючими свічками та всякою печеною, вареною, смаженою всячиною, що її жіноцтво запопадливо приготувляло на три дні свят. Під пресією спощеного, голодного шлунка постійно стояла в уяві картина з повною макітрою печених пирогів, другою повною макітрою вареників, величезним горшком голубців, горщиками зі смаженою капустою, борщем, рибою, кутею з медом і маком, налисниками та всяким печивом. Це на Свят-Вечір. А на три дні свят ще й м'ясива всякого, ковбас, шинки, сира, масла. . .

Оце пишу, а слинка так і котиться на згадку про те все добро в давноминулих часах. Тут, на чужині, хоч того всього добра вдсятеро більше, як було колись удома, але, як не помиляюсь, там було все, мабуть, вдсятеро смачніше.

Ось і свята підходять. Ось ще година-дві і перша зірка засяє, заморгає десь високо, як брильянтовий відблиск соняшного промінчика на снігу, на замерзлому небесному просторі, віщуючи всьому світові, що народився Той, хто прийшов з небесних висот на грішну землю спасати людей.

Всі готуються до свят, виконуючи останні роботи: наготовляють коням, худобі й свиням на три дні їсти, бо ж гріх великий був би виконувати цю роботу під час одного з найбільших свят у році, свята-свят — Різдва Христового.

Починаючи Святим Вечером, почерез три дні і душі й тілу празник в повному розумінні слова. Слухати чудових колядок — радість невимовна навіть для найменш музикального вуха. До церкви піде, чи поїде, коли даліше, навіть і той, якого в інший час туди й волон не затагнеш, хіба що ще на Великдень вночі. А зубам і шлункові то вже правдива тоді «стахановщина»: їж, розпережися!

І так через три дні.

А ось сьогодні в модерному світі, в модерні часи цілком інакше. Не дуже радується душа на згадку про надходячі Різдвяні свята. Вона більше тривожиться і безмірно страх її бере на згадку, скільки то прийдеться витратити на різдвяні подарунки, бо купувати є кому, аби лиш кишеня видержала. А «крісмас шопінг» то вже така проблема, що чоловік хоч би й щодня сповідався так гріхів, мабуть, й не позбувся б, скільки їх повсякденно прийдеться зробити. Ось спробуйте гріха оминати, коли вибираєтесь з дружиною на «крісмас шопінг»: як почне збиратись — годі з хати витягнути, а потім так само годі витягнути з крамниці. Купити якусь одну річ комусь у подарунок значить стратити цілісінський день. Як почне обмацувати, приміряти, общупувати різні сукенки, пальта, капелюхи, сорочки, піжами, светери, черевики, так день наче вам корова язиком злизала. . . А вже ж, що в таких випадках одним чи двома лише гріхами не обійдешся.

Проїхатись автомашиною містом — півміха гріхів зразу, а запаркувати її, то вже й не питаєте.

Поїхав я одного дня до міста, скинув жінку біля «департамент-сторю» і кажу їй:

— Жди мене на четвертому поверсі, а я поїду шукати місця під паркування.

Почав я їздити, кружляти вулицями. Взяв праву лінію на «ван вей» і їду. За півбльоку переді мною побачив, що на лівій лінії виїжджає якесь авто. Хотів я скрутити на ліву сторону і мало ексидента не впоров, бо ззаду лівою стороною наїхало інше авто, і щастя, що водій скоро і впору його загальмував, аж запища-

ло-заскреготіло. Ще б інч — і вдарило б мою машину з лівої сторони.

Водій вилаяв мене, сказав, що мені мулами їхати, не автом, а я в такому випадку не попустив, і гріх, вам, як бик, мені на голову.

Їду дальше, скрутив у бічну вулицю, бачу на наступному бльоці виїжджає якесь авто, роблячи вільне місце. Приспішив я, їду, але даремно, бо показалося червоне світло, і я мусів машину зупинити. Закляв я соковито і гріх знову, як реп'ях до штанів, прилип до мене. Жду на зелене світло і лаю в душі червоне, що воно, як на злість, держиться довго, не показується, наче глузує з мене. Нарешті прийшло зелене світло, але рушити вперед ніяк, бо якась запізнила бабуся поки прошкандибала переді мною впоперек, то інша машина встигла проскочити і вмотитись на вільне місце перед паркінгметром. Ой, дісталось і бабусі (чого ж ще старим товктись по шапінгах?) і «куцохвостій» дівчині, яка увинулась перша і забрала місце. Тут уже, мабуть, і добрим тузином гріхів не обійшлося.

В одному місці таки натрапив на вільне місце.

«Оце щастя! — думаю собі. — Попало, наче сліпій курці зерно!»

Згідно правила паркування, зупинив я свого Даджа паралельно з машиною, що стояла напереді, і приготворяю давати назад, щоб улізти на порожнє місце. В цій хвилині над'їхала ззаду маленька «блоха» Датсун і миттю позаду мене в'їхала на переднє місце.

З тої малої машини вискочило довговолосе чудо: два з половиною волосочка вус, з чотири волосочків «китайської бороди», в полатаних, обшарпаних долом «джінсах», сорочка навипуск, поверх розтібнутий «ковт», в порваних тенісових черевиках, в кашкетуку зі задертим догори дашком і гудзиком-пупцем на верху.

— Гей, бой! — кричу до нього. — Не бачиш, що я хотів отут паркувати? Яке лихо принесло тебе і вперло сюди?..

Чудо засміялось, показавши рідкі, жовті й довгі,

як лопати, зуби, засалювало мені і, зробивши пальцем кільце, потрясло рукою і зникло в юрбі.

Об'їхав я ще кілька кварталів і нарешті найшов вільне місце в подальшій частині середмістя.

Прошло більше півгодини від того часу, як я залишив дружину. Вона, очевидно, ждучи на мене в умовленому місці, не могла діждатись, махнула рукою і пішла по крамницях. Дві години стратив, поки її віднайшов.

Я сердито докоряв їй, чому не ждала в умовленому місці. Вона відрубала не менш сердито:

— Скільки ж на тебе, недотепо, ждати? Півдня?

Оправдуюсь, що не міг знайти місця під паркування і розказав їй цілу історію.

— Ет! — махнула рукою. — Всі люди завжди находять ближче місце, лише ти, роззява, завжди паркуеш за тридесять кварталів. . .

На Свят-Вечір приїхав приятель з дружиною, і ми вмовились, що поїдемо вночі до церкви. Та не довелося. Випивши кілька міцних «дрінків» та поправивши після кільканадцятьома «стрейт», прикувало нас до місця і то так, що жінки поїхали самі. Приятель, перевернувшись на канапі, захропів на всі заставки, а я, об'язавши собі мокрим рушником голову, заснув під столом біля свого собаки.

На другий день, тобто на Різдво, ой перепало ж нам, грішникам, як то кажуть, «і на бублики і на горішки». Капосні жінки не хотіли нам дати їсти та обізвали нас грішниками й антихристами.

А може б і на чужині були свята як свята, коли б до мінімуму зредукувати увагу «крісмас шапінгам» та мати міру в уживанні алкогольних напитків і не вжити їх перед тим, коли треба їхати до церкви.

ПРОГРЕСИСТСЬКЕ ЦУЦЕННЯ

Фізіологічно це цуцення взагалі не подібне до правдивого цуценяти, бо не має хвоста, ходить на двох ногах, як правдива людина, убирається та взувається, їздить часто автомашиною, вмє читати й писати та взагалі способом повсякденного життя подібне до людини. Конкретно кажучи: є це людина цуценячої породи. Від правдивого цуценяти-собачки це створіння ще відрізняється тим, що не має воно хребта. Та й від людини також тим відрізняється. Тому воно належить до породи ссавців, т. зв. безхребетних.

Безхребетне це створіння, що фізичним подобиєм нагадує людину а вдачею собачку, розвелось особливо серед народів, яким доля-мачуха позавидувала такого атрибуту, як державність. Самозрозуміло, що не бракує його й серед нас, українців, і вдома, і в розсіянні суцях. Часто на нього можна наткнутись і на еміграції, особливо на американському континенті: Канаді, ЗСА, Аргентині і т. д.

Як кожна собачка, таке цуцення має сильно гострий нюх. Особливо вмє воно винюхувати політичну атмосферу та подивугідно пристосувалось до неї. Страшенно є вірне своєму химерному панові та вмє йому в усіх його зигзагуватих напрямках дотримувати кроку. А спробуйте лише кривим оком подивитись на його пана, то зразу зашкіриться, загарчить, а то й навіть такий гавкіт підніме, що хоч бери та ватю вуха закривай.

Наслідуючи завжди свого пана та дотримуючи йому кроку, гавкало це цуцення, аж заходилося:

— Гав! Гав! Гітлер злий, паскудний, паршивий! Фашист! Ворог! Гицель!..

Та ось несподівано «товарищ» Молотов підписує

з Рібентропом пакт приязні, щоб напасти й роздерти Польщу, зразу ж наше прогресистське цуцня, наслідуючи пана, і собі загавкало іншим тоном:

— Гав! Гав! Гітлер добрий, гарний, милий! Приятель наш! Друг наш! Спільник наш!..

Коли ж Гітлер напав на Есесерію, за своїм хлібодавцем загавкало гістерично й наше цуцня:

— Гав! Гав! Гав! Гітлер бандит, напасник, сволоч! Хвашистська потвора! Імперіялістична звірюка!..

Вірне цуцня, наслідуючи свого пана, завжди гавкало на капіталістів:

— Гав! Гав! Гав! Капіталісти голодні, ненажерливі, брехливі, лакомі! Акули Волл-стріту, експропріатори робітничої кляси! Імперіялісти!..

Але, коли панові була потрібна допомога від капіталістів проти Гітлера, пан змінив свій голос, а за ним і наше цуцня:

— Гав! Гав! Капіталісти добрі, милосердні, людяні! Наші приятелі хороші! Спільники дружні!..

Під час довгого періоду коекзистенції з капіталістами, коли лише наступали «медові місяці», цуцня, бачучи усмішку пана, крутило й собі весело своїм кучим хвостиком і ласилось біля капіталістичних колін. Але коли лише наступав період холодної війни і відносини загострювались, пан морщив гнівню своє чоло, а цуцня, побачивши це, їжило свою шерсть, шкірило зуби на капіталістів і починало гавкати знову, що капіталісти погані, захланні, фальшиві, що Черчіл — капіталістична потвора, а Аденауер — капіталістичний вислужник, реваншист.

Перед тим, коли Тіто, Мао і друга комбратія реп'яхом держались Москви, були і товариші, і славні, і мудрі. Але коли відкололись і пішли своїм власним шляхом до комунізму, тоді стали контрреволюціонерами, реакціонерами, хунейськими держимордами, прошаками в капіталістів, розбивачами соціалістичної єдності й дружби, поганими, мерзенними.

Всуне пан свого носа у Близький Схід і починає інтриги проти Ізраїля, цуцня наше давай і собі ляяти жидів. Упхнув пан свою довгу руку на Середній Схід

і викликав конфлікт між Індією і Пакістаном, допомагаючи Індії, а цуценя й собі давай лаяти Пакістан. Почав пан піддержувати ірландських націоналістів, а цуценя й собі почало шкірити зуби на англійців.

Отаке то безхребетне й змінливе наше прогресистське цуценя. То раз когось лає і наїжує свою шерсть і шкірить зуби, то хвалить і ласиться. Принципове воно лише у своєму бреханні про «щасливе і вільне життя українського народу» в «соціалістичній сім'ї народів ССРСР» та в лаянні «найбільших ворогів українського народу — українських буржуазних націоналістів». В тому лаянні й бреханні пробрехалось воно вже з вухами й хвостиком. То були «українські буржуазні націоналісти агентами Гітлера», то знову «агентами Ватикану», то згодом знову «агентами капіталістів». То були «жахливими антисіоністами», то раптом стали «найбільшими спільниками сіоністів».

Догоджає панові своєму прогресистське цуценя як лише може. Скаче перед ним і на чотирьох, і на двох, повзає на животі, лиже руки й лапті, а при тому скиглить та облизується навперейми на згадку про недогризок з його панської ласки. Діставши кісточку, хвалить пана і бреше, бреше, бреше. . .

Звичайно, по законах природи собачка й на те живе, щоб брехати.

МОДЕРНА МУЗИКА

Як ваше бухо, читачу, сприймає оцю сьгоднішню модерну музику, яка всеціло опановує етер? Щодо мене, то я вже й радіо не маю охоти включати, а телевізії тим більше, бо в додатку до тої страхітливої какофонії, коли побачите ще й передпотопні типи, то й заснути після не годен. Якщо ви є моєї вдачі, напевно поділятимете мою думку, коли ж ні, коли у вас тверді нерви і слух, то лиш махнете рукою і скажете:

— От питання! І мав чим перейматись: дурною музикою? Вона мені не докучає, хай дереться собі скільки влізе! І без музики є чим сушити собі голову. . .

Бачите, є різні люди. Одних модерна музика не бере, а другим, таким як ось я, вона боком вилазить. Партнер мій по роботі завжди приносить з собою на роботу мале кишенькове радіо. Як накрутить його — мамо рідна! У вухах ріже, голова тріскає, а нерви розхитуються, як бадилля на вітрі. В добавок під час тих пекельних «концертів» забуваю часто, що я повинен зробити й не виконую роботи як слід, кілька разів потовк собі пальці на руках, а раз навіть опустив досить тяжку частину з машини прямо собі на ногу. Зразу ж великий палець на нозі, якому найбільше тоді дісталось, почорнів, як кусень заліза.

— Бил! — кажу раз до партнера, коли вже мені ввірвався терпець. — Та виключи, ради Бога, це несамовите радіо, бо не видержу до кінця роботи!

— Ю крейзі? — відповів Бил. — Дат'с бютифул'юзік!

І почав й собі наспівувати за радіо:

Олд мен,
олд вумен —
Гат, свиті лав!
Іііі! І-її-гууу!!!

Звірята у випадку оцієї модерної музики-різовушні не зрізничковані, як люди. Вони всі сприймають її з подібним поденервованням, як ось я.

Якось завітав я до приятеля Івана. В нього в хаті є велика папуга, яку він привіз собі з Південної Америки, коли туди раз їздив. Під час розмови (розповідав я йому про Біла і його радіо) він каже:

— Ти ось обсервуй, як мій «Панчо» (таке ім'я дав Іван папузі) буде сприймати модерну музику.,

І накрутив радіо, яке вмить закакофонило на всю хату.

Папугай, який дрмав собі в куточку клітки, зір-зірвавсь, наче йому хтось вирвав із хвоста жмут пір'я, завертівся, залопотів крилами й наробив такого крику, що хоч з хати втікай. Сердитий був страшенно, лаявся на своїй папужій мові й не давав приступити до себе Іванові, дзьобав його.

Тоді Іван раптом переключив радіо і по хаті понеслась ніжна, чудова мелодія Чайковського.

«Панчо» зразу наче переродився. Став смиреннький, вискочив на своє місце на патичку в клітці, скульився і почав і собі підтягувати за музикою з радіо.

Один американець, фермер, розповів мені таку історію:

— Сусід мій Джек почав скаржитись, що з коровами щось трапилось — перестали давати молоко. В додаток стали такі сердиті, що й приступити до них з машиною до доєння неможливо.

Якось я заїхав до нього якраз під час доєння. Синок його, підросток, збираючись дойти корови, включив радіо на повну силу і жажлива музика та співвереск понеслись повітрям, аж у животі завертіло від них. Корови всі, як одна, наче подуріли, кидаються на всі сторони й не приступай. Я звернувся до хлопця:

— Майк, — кажу, — а виключи но цю радіостанцію і перестав на іншу, де надають клясичну музику.

Хлопчина виконав це не дуже охоче і, о диво! Ко-

рови зразу присмирніли, стали доступними і відпустили молоко. Джек аж рота роззявив із здивування.

— Дат'с імпасибул! — сказав зчудований.

— Можливо, можливо! — відповів я. — Оце за-кажи Майкові, щоб не включав тої гіпіської музики, а порядну, культурну, то й з коровами не матимеш мороки і молоко буде.

Мій приятель Демко, коли хоче вигнати kota з хати, то не кричить, не ганяється за ним по хаті, лише включить радіо з гіпівською музикою, і котище утікає стрімголов, ніби за ним женеться десять собак.

В харчевому підприємстві, де я працюю, завжди мали проблему з мишами. Оце як заведуться — ради дати не можна. Понаставляють лапок, але миша не дурна, щоб лізти туди та загубити свою мишачу душу.

Якось раз зійшлись мій супервайзер і менеджер та й давай радитись, дискутувати, як проклятої мишви позбутись. Я осторонь слухав і нарешті кажу жартома:

— Я маю прекрасну ідею на цю проблему.

— Яку? — легковажно спитав менеджер, а супервайзер, знаючи мене добре, підсміхнувся.

— Порозвішуйте, — кажу, — в усіх місцях підприємства голосники та накрутять радіо з верескливою модерною музикою і будете мати спокій з мишами.

Менеджер недовірливо дивився на мене, а супервайзер таки зареготався.

Тоді я їм розповів історію з папугаєм і коровами.

— Може це й добра ідея, — сказав менеджер до супервайзера. — Давай, спробуємо.

За якийсь час приїжджаю на роботу, а в підприємстві немов на гіпівському збіговищі: з повставлюваних репродукторів несеться пекельна музика, наче хто молотком валить по блясі, а співак дереться як на пуп, наче його ось-ось будуть різати... Зустрічаю менеджера, він привітно всміхається і навіть руку мені простягнув і по-приятельськи потиснув.

— Ю смарт мен! — сказав підхлібно. — Не даром ти світ весь об'їхав кругом. Вчора наказав я вставити голосники і завести музику. Ти мав рацію — сьогодні не найшли й сліду одної миші.

І справді, миші щезли. Перенеслись кудись у спокійніше місце пакостити людям. Начальство підприємства було безмежно вдоволене й хвалило мене до нудощів. Але я залишився невдоволений. Боком вилазить мені моя жартівлива пропозиція. Кожного разу, вертаючи з роботи додому, я готовий до божевільні.

ДЕ ДВА Б'ЮТЬСЯ, ТАМ ТРЕТІЙ МОЖЕ ДІСТАТИ

Василь і Ганна одружились з великої взаємної любови. В уяві їх обоїх, мабуть, на цьому світі ніхто так не любився, як вони. Коли скінчилася Друга світова війна, вони переїхали до українського табору для переміщених осіб, там одружились і зажили щасливим родинним життям. При першій нагоді їм пощастило виїхати до Аргентини. Там влаштувались: Василь пішов працювати на будівництво, а Ганна доглядала хату та маленьку донечку Ірку. Незабаром купили на виплату терен під будову хати, і Василь у вільних від щоденної праці годинах та суботами й неділями заходився будувати хату, щоб не жити в комірному. А що був, як кажуть, майстер на всі руки, то за півроку перейшли жити до своєї хати. Хата не була достатньо вигідна, бо Василь устиг викінчити лише одну кімнату-спальню та невелику кухню, а решту розпланував добудувати згодом, пізніше, але була своя, власна. В одній українській народній пісні й співається, що

«Постав хату з лободи,
а в чужую не веди. . .»

Від'ємною рисою Василя було те, що вдачею він був страшно нервовий. Щось не так вийшло йому як треба в роботі, спотикнувся чи упав, ударився — зразу починав сердито лаятись, не гребуючи часто й нецензурними словами. Скритикувати його за те, сказати щось проти, не погодитись — означало набути собі в ньому ворога. Тому більшість, які його знали, старались не входити з ним у перипетії й потакували йому, треба було чи ні.

Ганна знову ж вдачею була страшно вперта жінка. Належала до того роду жінок, які на питання чи

«голене», відповідають «стрижене». Одним словом, у їхньому подружньому житті «попала коса на камінь».

Перші медові часи скоро проминули. Появилось більше дітей в їх родині. Не обходилося без різних клопотів, неуспіхів, як, звичайно, буває в кожній родині. Але найбільш непорозуміння, які часто кінчались домашньою бурею. Таке ідилічне життя, що оспівується в українській народній пісні:

«Де згода в сімействі,
де мир і тишина,
щасливі там люди,
блаженна сторона. . .» —

у них давно, безповоротно минуло. Ганна завжди доказувала, що «стрижене», а Василь, не в силі остаточно вгамувати свої розхитані нерви, хапав за пояс чи патик і «хрестив» Ганну вздовж і впоперек. Такі родинні баталії найчастіше кінчались тим, що Ганна, хоч і бита, не здавала своїх позицій, а Василь, зігнавши першу свою злість, кидав пояс чи патик у кут, плював з досади і забирався геть з хати.

За півтора кварталу від Василя і Ганни жило собі старше подружжя, панство Сторожуки. З усіма жили вони в згоді і також були в добрих взаєминах з Василем і Ганною. Ганна часто, коли її Василь надміру потурбував боки, бігла до Сторожуків, там перед ними жалілась на Василя, нарікала й виплакувалась досхочу.

Одного вечора після такої родинної баталії, яка цим разом дуже погано скінчилась для Ганни, бо після Василевої «операції» вона вся лишилась у синяках, вона з плачем подалась до Сторожуків. Там, плачучи, розказала, що трапилось з нею, і просила, щоб заступились за неї, щоб вплинули на Василя.

— Добре, доню! Не плач! Я завтра піду й буду з ним говорити, — потішав її старий добряга, пан Сторожук.

Другого дня рано, а було це в неділю, потьопав

старий Сторожук з візитою до Василя, згідно обіцянки, що він учора дав Ганні.

Лише почав говорити до Василя, коли Ганна мало не з кулаками кинулась до нього:

— Яке вам діло тут? Не пхайте свого носа до чужого проса! Дивіться, який мені миротворець найшовся! Забирайтесь геть звідси!

— Але ж, пані, ви мене просили вчора, щоб я прийшов поговорити з Василем, — пробував боронитись старий Сторожук.

— Ще й бреше, старий хрін! Який чорт вас прошив? На що ви мені потрібні? Геть з хати!

Почувши таке від Ганни та побачивши ще й грізне обличчя Василя, яке не віщувало для нього нічого доброго, старий Сторожук миттю здименів з хати, як камфора.

Очевидно, за ніч Василь з Ганною перепросились, і старий Сторожук, ідучи полагоджувати халепу між Василем і Ганною, сам в ту халепу вскочив.

Коли Сторожук розказав дружині про свою пригоду, вона, киваючи головою, відповіла:

— Правду в нас удома колись говорили, що де два б'ються там третій може обірвати. Краще не мішатись у такі справи.

— А хай тепер б'ються як коні, хай він її навіть і вішає я не піду більше їх мирити. А й брехлива! В живі очі заперечила те, що сама сказала, ще й мене брехуном зробила, погань така! — відповів Сторожук своїй дружині.

ЧИ ВАРТО БУТИ УКРАЇНСЬКИМ ПИСЬМЕННИКОМ?

Український письменник на чужині Федір Коверко сидить собі за робочим столом у своєму кабінеті, самозрозуміло, у вільний від фізичної роботи прибиральника у великій департаментовій крамниці й підчисляє та балянсує прибутки з видатками його останньої книжки. Зморщене на печене яблуко чоло, грізно насуплені брови під великими окулярами-«велосипедами», обличчя, як писав Остап Вишня, «наче ріпа обернена хвостом додолу», нервово кивання головою та злісне вимахування час від часу рукою, що нею обганявся він від надокучливої мухи, свідчили, що бізнес з книжкою не повівся йому покищо, всупереч його сподіванню.

Ось на сьогодні такий результат:

Видання книжки коштувало дві тисячі доларів, літературна редакція — майже п'ятсот, мистецьке оформлення — двісті. Разом майже дві тисячі сімсот доларів, не враховуючи пересилки матеріалів порученою летунською поштою, коштів зужитого паперу, переписки з своїми кольпортерами й книгарнями, як і експедиції книжок.

З розпродажу книжок вернулось заледве половиною витрат, завдяки совісним і вирозумілим кольпортерам. Ось один з них, приятель Остап з Нью-Йорку пише:

«...Книжки "розпродав" у той спосіб, що подарував їх своїм приятелям на Різдвяні свята. Замість витрачатись на різне, може й непотрібне барахло, по книжці їм подарую. Так і зробив...»

Інший друг, Остап також, з Чикаго, тридцять п'ять примірників устиг розпродати, а Микола — п'ятнадцять книжок.

Друг Василь з подругою Оксаною двадцять примірників розповсюдили в Джерзи-Ситі й Нью-Йорку на протязі пари днів. Це саме успішно виконав земляк письменника Тома в Едмонтоні. З великим трудом збув двадцять примірників друг Ілько в Мельбурні в Австралії. Кум Юрко з Детройту розповсюдив шіснадцять примірників. Стільки ж розповсюдила успішно одна пані, книголюб в Едмонтоні. Інші розповсюдили по десять, п'ять і менше примірників, як хто зумів. Один старенький священик, прочитавши книжку, надіслав листа з гратуляцією та з замовленням на п'ять примірників.

Більшість кольпортерів уже давно розрахувалась, дехто ще не встиг, але може має на це причини. З книгарень лише одна зразу розчислилась за надіслані книжки, а інші ще ні. Може бути й так, що книжки там лежатимуть до другого потопу світу, бо, коли б наші читачі масово викуповлювали книжки в книгарнях — усі кури напевно поздыхали б у наших ворогів.

Та не всі виявились такі виrozumілі й добросердечні супроти нашого письменника. Гаврило з Філядельфії, Савка з Торонта, Микита з Клівленду, Ярко з Едмонтону й цілий ряд інших не відповіли взагалі на прохання помощи збути йому книжки в себе на місцях. Трохи краще поступив друг Пилип з Монтреалю, бо відписав і відмовив. Один з колишніх друзів письменника, Семен з Пітсбургу, не лише не відповів, але й перестав навіть висилати святочні карточки з поздоровленнями на Різдво і Великдень. А кум Митро з Бостону поступив в цьому випадку дуже дипломатично: вже чотири чи п'ять разів дзвонив по «лонг дістанц» з виправдуванням, чому не міг взяти кілька примірників книжки для розпродання у його місцевості. Дипломатія, звичайно, річ непогана в нашій атомово-ліберально-гіпівській добі, але в тому випадку, чи не краще було б поступити так, як друг Остап з Нью-Йорку: замість оплачувати телефон, оплатити пару книжок приятелям на Різдво? Помогти кумові-письменникові, а не збагачувати і так багату телефонічну компанію не догадався недотепний кум Митро.

Коли наш письменник був ще юнаком, залюбки зачитувався в різні цікаві книжки й газети. Дід його, який ледве знав підписатись, не долюблював цього й часто його навчав, згідно старої «хлопської філософії»: «З книжок хліба їсти не будеш!»

Дідові дивуватись не приходиться, бо чейже він був неписьменний. Натомість приходиться дивуватись оцим усім нашим «хлопським філософам», які пройшли, здається, «Рим, Крим і всякі труби», позбулись усього, але упередження й легковаження рідної книжки — ні. Вони держаться їх, як осінній реп'ях штанів. Часто між ними стрінеш і високоосвічених з дипломами, для яких рідна книжка є осоружна.

Що ж робити українському письменникові в такому випадку? Сказати хіба: «Не тратьте, куме, сили і спускайтесь на дно»?

Може й була б в тому рація, коли б лише про хліб насушний ішлося. Але тут ідеться про щось далеко більше, величніше, світліше, недоступне для розуму різних вчених і невчених «хлопських філософів». В ім'я того чогось більшого, величнішого, світлішого таки виплатиться працювати пером письменникові, хоч би й навіть з матеріальним дефіцитом. Тим більше, коли є ще багато наших людей, які розуміють його інтенцію, вартість літератури в таких апокаліптичних для нашої нації часах і безкорисно помагають йому виконувати його важку, непоплатну, але дуже відповідальну місію.

Прийшовши до такого висновку, письменник Федір Коверко на radoщах стукнувся пальцем у чоло і взявся писати черговий твір.

ПРО СОБАК, КОТІВ, «АМЕРИКАНСЬКИХ ГОРОБЦІВ» ТА ІНШИХ ШКІДНИКІВ

Кажуть, що найкращим ліком для відпруження нервів є праця в саду й городі біля дерев, кущів, ярини, квіток чи трави. Навіть і лікарі є такої думки. Мій лікар, коли я йому поскаржився на нервово перепруження й питав за відповідними таблетками, порадив:

— Любиш працювати в саду, в городі?

— Не дуже, — відповів я.

— Отож ти повинен частіше знаходити собі зайняття там, бо це з погляду медицини куди краще буде для твоїх нервів від найкращих таблеток.

Я його послухав і згодом переконався, що він і всі ентузіясти лікування нервів садівництвом і городництвом мають рацію, але не повну, лише наполовину.

В саду й городі справді приємно працювати і, можливо, що таке зайняття й позитивно впливало б на нерви, коли б не різні шкідники, через яких людину не раз мало шляк не трафить.

Ось візьміть, наприклад, собак. Я дуже люблю їх, особливо великих, здоровених собайл, але вони мені часто віддячуються тим, що страшно злостять мене й вимотують мої нерви.

— Які ж твої нерви? — запитаєте напевно. — Напевно не міцніші павутиння, коли тебе таке симпатичне створіння, як собака, злостить?

Відповідаю вам:

— Коли б я мав нерви навіть такі як шевська дратва, то мабуть, не видержали б від тих симпатичних створінь. Я щороку стараюсь плекати гарну траву, але через оту симпатичну собачню ніколи мені це не вдається. Виплекаю її на штучному добриві, скошу машиною — рівна, вам, як щітка. Та ось зараз лихо звід-

кіля не принесе собаку. Присяде і оставить по собі знак. Пропала в тому місці трава як стій і дивись. Вигорить вам за кілька днів, і лисина в цьому місці світитиме ціле літо.

Посадив я берізку перед хатсю, бо страх як люблю це дерево, і надармо. Як зачала собачня біля неї підносити ноги, так пропала, всохла. . .

Радить мене мій приятель Іван:

— Та що ти возишся з дурними собаками! Ось хочеш, привезу тобі «ган», стріль котрому шротом під кувіт і матимеш спокій! Я тільки й так раджу собі з ними!

Стара моя, коли почула таку пораду, перелякалась:

— Борони Боже, старий, не роби цього! Знаєш, в Америці карають за собак більше, як за людей. . .

Так чи сяк, то я не послухав би приятеля. Дуже люблю собак, не дивлячись на те, що вони мені вже в печінках сидять.

Пішов я до мого адвоката питати поради, а він й каже:

— Проста справа, як позбутись собак. Піди до першого-ліпшого «грінгавзу» і купи такий спеціальний хемікалій проти собак. Посієш і збудешся клопоту. . .

Виконав я й це, але допомгло, як мертвому кадило. Посіяв, а вона, тобто ця хемікалія, така міцна, що три кущі і два деревця спалило мені нанівець. Усохли за пару днів. Лише посіяв по траві хемікалію, як ось надбіг здоровенний рябий Сірко, пристав біля всохлої берізки, де я не жалів цього антисобачого препарату, підніс ногу, ну й самі знаєте. . . Навіть така сильна хемікалія собаки не бере, лише бере вашу нещасну кишню. . .

Ще більше клопоту маю весною й літом з котами, особливо з величезним сусідським котищем, рудим, як сам дідько. Сусід не плакає городу, не кохається в траві. А коти, як відомо, люблять дуже бігати за своєю потребою туди, де земля виправлена, пухка. Посію огірки, бурячки, моркву чи фасолю, зійде так гарно, аж любо дивитись, та проклятий рудий котюга не дає рости. Оце присяде, а тоді й заборпне свій «гріх», див-

лячись на вас підступно своїми злодійськими очима. Лише нахилось за камінчиком чи грудкою, щоб порядно по заслuzі почастувати такого несимпатичного котячого типа, а він скік на огорожу і пропаде в бурянах, наче вітер в полі. Лаю його здорово, нервуюсь за двох, і він, мабуть, розуміє, бо коли б мене не побачив, зразу дає ногам знати. Але відстрашити його від городу ніяк мені не вдається. Кожної ночі вдіє шкоду, не минає теж і днями.

Між нашим городом і сусідським з південної сторони є досить високий мур. Зразу за муром на городі сусіда росте височезна стара сосна, яка під час вітрів, а особливо осінньою порою страшенно занечищує терен навкола себе сухим чатинням і шишками. Стара сусідка, бабуся Кетрин, завжди дорікає свому чоловікові, дідові Джанові, чому врешті не зріже сосни, щоб мати спокій від вічного прибирання чатиння й шишок. Але дід Джан упертий, не розуміє інтенції бабусі, й не хоче зрізати старого дерева.

— Сосна прочищує повітря! — відповідає завжди. — Свій довгий вік завдячуй саме їй. Та й дорого коштуватиме тепер зрізати й прибрати такого соснового Голіята. Із двіста «баксів», як не більше, треба б заплатити.

В нашому городі росте кілька овочевих дерев, між ними дві черешні. Клопоту з ними, ой, багато ж! Видатків також. Треба підчищувати, підкурювати, коли прийде приморозок, щоб цвіт не померз. Треба збризкувати різними хемічними розчинами від всякої хробачні. Збризкую не я, а спеціальне підприємство чотири рази на сезон. Я лише одержую після «біли» і мушу платити. Останнього сезону сорок п'ять доларів заплатив. Тож кажу до дружини:

— Не виплачується такий бізнес. Ось скільки заплатив. За ці гроші накупив би черешень в п'ять-шість разів більше.

— Але за те їмо свіжі, просто з дерева, — відповідає дружина. — На вітаміни вони куди багатші, як ті зі «стору». Смачніші також.

Найбільше клопоту, коли черешні назрівають. Тоді

не можна обігнатись від влізливих, злодійкуватих робінів. Цілу зиму й весну їх не видно, а лише починають достигати черешні, то стільки їх зразу звідкілясь появиться, що годі собі дати з ними ради. Правда пташача саранча.

Недалека моя землячка, бабуся Гапка, називає цю пташину сарану просто «американськими горобцями».

— Бачите, — сказала одного разу, — в цій Гаме-риці то все росте, гонить догори, більше, як у нас колись удома. І не лише хлопці ростуть тут більші, як у нас, але ось і оця горобва. Все це змалку жертви має доста то й гонить їх узвиш. . .

Ніяк не переконаєте баби Гапки, що це не горобці, а робіни.*

Ну й улізливе створіння! Так вас злостить й нервує, що не допусти Господи!

Оце присів був один на гілці й почав клювати ще недоспілу черешню. Щоб уже вчепився за одну та зжер її, хрін з ним! А то клювнув раз-два і до іншої береться.

Я до нього:

— А киш! Геравт, обжоро! А киш!

А він і не думає втікати. Перекривив на хвилю свою голову і цвіркоче, наче б то гнівно:

— Шарап, стренджер!

Невдоволений, що я йому перебиваю.

Це задерло мене до живого. Кинувся і я, схопивши велику шишку, що лежала на землі, гепнувши з сосни, і з усієї сили кинув на капосного робіна. Але хибив. Шишка перелетіла мур і в щось гепнула. За секунду почувся з-за муру голос сусідки, бабусі Кетрин:

— А-ууу!! О, май Гад! А щоб ти пропала!

— Що сталось, місис Кетрин? — чую голос іншої сусідки, місис Фріди, город якої межує з городом бабусі Кетрин.

— Та шишка впала з сосни і влупила мене по плечач, аж дух мені заперло! Завжди кажу старому, щоб

* робін — по-нашому: вільшавка.

зрізав цю краклю-сосну, а до нього не доходить. Ще ксму шишка голову розіб'є!..

Я притаївся і ані шу-шу... .

Є ще більше всяких шкідників: вивірки, ракуни, інші птахи, слимаки та всяка комашня і хробачня, від яких не відігнатись навіть розрекламованими в газетах і телевізії хемічними препаратами.

Отак я «лікую» городом і садом свої перенапружені розхитані нерви. Мабуть, зрезигную з тої курації, щоб не задерти ніг раньше, ніж призначено.

«ХОДЯЧА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»

Тітку Варвару, чи пак місіс Барбару наші люди прозвали «ходяча енциклопедія». В цьому випадку «голос народній — голос Божий» мав абсолютну рацію, бо немає, здається, на світі ділянки, в якій вона не була б компетентною. Так, очевидно, здавалось лиш їй.

Хоч тітка Варвара ніколи не студіювала на медичному факультеті, ба й ніколи навіть не бачила на свої очі не лише університету, але й гімназії, бо ледве скінчила чотири класи початкової школи, але відносно медицини вона збирається не одного лікаря загнати в кут. Вона готова до зубів засперечатись з кожним, що, мовляв, варене сало не можна їсти, бо від нього людина «може захворіти на холестерол» (вона вимовляє «холеростол»), лише сире, бо в сирому «вітаміни сидять зразу під шкіркою», щось на взір, як, наприклад, в картоплі чи яблуці. Знає вона, що аспірина шкодить «на середину»; що часто чистити зуби не здорово, бо вони від щіточки «витираються», а вже коли чистити, то лише пастою марки «Крест» (тітка Варвара ентузіяст телевізії), бо вона найкраща і найкраще «файтує каветі» в зубах; що старим чоловікам, в яких є старі жінки, не їсти забагато горіхів, бо вони є причиною розводів і так далі.

З кожним теологом вона може сперечатись і доказувати, що Мойсей ніколи з жидами не проходив через Червоне море, бо такого кольору моря нема ніде, лише є зелено-синє; що князь Володимир Великий прийняв християнство не від греків, лише від візантійців; що двадцять п'яте число місяця грудня не може бути дійсною датою народження Ісуса Христа, бо коли Христос родився, то пастухам у полі з'явився

ангел і сповістив їх про ту подію, а як же ж пастухи могли пасти вівці зимою на морозі й снігу?

Першому-ліпшому політикові скаже, що світ прямує до соціалізму, бо так вона десь вчитала в «байбел»; що американські політики найдурніші в світі, бо ні один з них «не втне балаку без паперу перед собою»; що Гітлер був би «о'кей, як би не був бед», а президент Кеннеді таки був «о'райт і напевно жив би, як би його не вбили»...

Зачніть розмову на наукові теми в її присутності, то зразу матимете опонента. Коли американські астронавіти вперше примісячили на Місяці, весь мир хрещений і нехрещений про це говорив, дискутував, подивляв. Лише всезнаючий тітці Варварі це не заїмпонувало. Взявшись визиваюче під боки, заявила авторитетно:

— Ну й в дурниці вірить дурний народ! Де ж можливо, щоб людина аж на Місяць могла залетіти, куди є напевно «сто, як не більше, миль»! Це американці опустились в Неваді на пустині, а дурних дурять, що залетіли на Місяць...

Один з наших інтелігентів, якому пощастило в Америці перекваліфікуватись, тобто додатково закінчити ще й американський університет згідно з існуючим законом і поступити в каледж на працю в характері «асошіейтед» професора, здобув загальне призначення своїх і чужих. Всі йому гратулювали й бажали успіхів. Але тітка Варвара вмить пустила чутку, що, мовляв, університет «продав йому диплом за гроші».

Ще за небіжчиків президентів Франції де Голя і президента Америки Кеннеді з Франції привезено до Америки славний портрет Мони Лізи пензля геніального Мікель-А'нджельо. Тоді всі журнали подавали репродукції портрету.

Якось раз на українському «парті», де була присутня тітка Варвара, наш мистецький критик сидів в товаристві редактора газети осторонь веселого товариства, оглядали оба репродукцію портрету в журналі й дискутували про геніального майстра пензля, долота й архітекта.

Почувши про що вони вели дискусію, тітка Варвара шепнула на вухо одній дамі:

— Ну й знайшли собі ці два диваки роботу та ще й де — на забаві! Захоплюються, як зелені підростки, дурною бабою. А я в сто разів воліла б цю картину, — і показала пальцем на дешеву репродукцію гірського краєвиду.

Під час одної зустрічі зайшла між жінками розмова про недавнє весілля дочки панства Близнюків, Марусі, яка вийшла заміж за француза із здоровенним, як огірок, носом.

— Але й носа має, нівроку, — сказала одна з жінок, — як Джімі Дуранте!*

Тітка Варвара її не долюблювала і зразу стала їй упоперек:

— Таке щось вигадуете! А де ж в нього такий ніс, як в Джімі Дуранте! Не подібний ні трошки!

Але господиня дому, яку тітка Варвара дуже поважала, піддержала цю жінку:

— А й справді в нього ніс точнісінько як в Джімі Дуранте!

Тітка Варвара зразу змінила свій погляд:

— А й справді в нього такий ніс, як в Джімі Дуранте! Ха-ха-ха! Ви, пані, як щось скажете, то воно дійсно так є. Точнісінько!

А тоді, нахилившись до вуха одної жінки, шепотом спитала:

— А хто це такий той Джімі Дуранте?

* Джімі Дуранте — славний американський телевізійний актор, співає і комік. Популярний він також своїм великим, на подобу огірка, носом. Коли йому рекомендували зробити операцію носа, він сказав: — А як би народ уявив собі Джімі Дуранте без його великого носа?

ГРЕК І ГРЕКО-КАТОЛИК

Петро дуже мудрий, хитрий і зарадний чоловік, а також вельми дотепний. Уродженець нашого Львова («дзецько львовске» — дехто його так кличе), звичайно, як усі «львов'яки», не дасть собі ніколи в кашу наплювати. Від рідного Львова аж до американського міста, в якому доля судила йому жити, пройшов він, як кажуть, «Крим, Рим і всі труби». З кожної прикрої ситуації він вийде, кожне складне завдання він виконає. О, в нього голова «на карку»! Кажуть нераз знайомі американці: «Це не Петро, а цілий феномен, правдива ходяча енциклопедія. Що не візьме в руки — все зробить: сам автомашину направить, ключ зробить, ножиці погострить, сорочку випрасує, штани залатає, хату помалує, дах направить, двері навісить, навіть сам їсти зварить, коли треба. Всі професії знає. А мови? Май Гад! І англійську, і німецьку, і «рашен», і польську, і чеську і навіть жидівську. Голова в нього не старими ганчірками, ні половою випхана. Вері найс енд смарт бой тіс юкренієн Піт!»

Якось раз трапилось з ним нещастя. Захворів, бідачисько, і мусів йти до шпиталю на лікування. В шпиталі він скоро завоював собі серця не лише симпатичних сестер, але й поважних та суворих лікарів. Першій-ліпшій медичній сестрі підморгне, похвалить її цю гарна і гарну фігурку має, «джок» розкаже. А прийде лікар-американець, він з ним по-англійськи починає спікати; прийде німець — він з ним по-німецьки шваргоче. Привезуть пацієнта росіянина — Петра, коли потрібно, кличуть за перекладача. Одним словом — без Петра не обійдетьсяя.

Одного разу йому довелось навіть бути «перекладачем» грецької мови. А було це так:

Привезли до шпиталю одного пацієнта, грека по національності. Хворий страждав на шлунок. Треба було брати шлункові соки на аналізу. З тим пацієнтом для лікарів була ціла проблема. Мови англійської ні в зуб. Іншої мови, крім грецької, він не знав. До того, ніяка сила не могла його змусити спокійно піддатись лікарській експертизі. Як же його не вмовляли, не переконували і на мігах, і на пальцях — не допомгло. Радяться лікарі, що робити з отим греком. Не положиш його силою і не зв'яжеш шнурком як божевільного.

— Треба шукати якогось способу, щоб довести до його переконання, — каже головний лікар, — що без аналізи шлункових соків неможливе лікування.

— І доведіть йому, як він не розуміє нашої мови, — відізався один з лікарів.

— Та він навіть приступити до себе не дає, — докинув інший.

— Тут, у нашому шпиталі, — забрав слово один лікар, — є така ходяча енциклопедія — Петро. Він багато мов знає, навіть жидівську. Не виключена можливість, що він і грецьку мову знає також. Може б він нам тут допоміг, порадив з цим притупкуватим греком?

— Мені здається, як не помиляюсь, що Петро є грек, — озвався один з лікарів.

— Невже? — крикнув урадувано головний лікар. — Ану, панове, давайте переглянемо його картотеку.

Миттю сестра-секретарка принесла картотеку. Дійсно, в картотеці, крім Петрового імені й прізвища, адреси і числа телефону, чорним по білому було написано: «грек-католик». Петро, коли виповнював шпитальну анкету, в рубриці для релігійної приналежності подав, що він є греко-католик. Греко-католик, значить, повинен знати грецьку мову, — такого переконання були всі лікарі.

Викликали Петра.

— Ви, містер, греко-католик?

— Єс, доктор.

— Коли ви греко-католик, то повинні знати грецьку мову.

Петро грецької мови не знав, але щоб не підважити свого виробленого авторитету, сказав:

— Шур, доктор, знаю добре.

— О'кей! — вів далі лікар. — Тут ми маємо одного грека, який, буквально, не знає англійської мови. Будете нам за перекладача. Гуд?

— Гарзд, — погодився Петро, хоч від пропозиції лікаря йому наче морозом потягло по спині. «Треба щось придумати, скомбінувати по-львівськи, а то буде халепа», — подумав собі нишком.

Привели Петра на залю, де лежав хворий грек. Петро зразу ж до нього грізно звернувся по-українськи:

— Ей, ти, фраере один, чому не слухаєш, що тобі каже доктор? Зараз мені виконуй те, що тобі наказують, бо як ще будеш пручатись, то ті так здемолюю писка, що ті родзона матка не познає! Зрозумів?

Грек з переляку вибалушив очі, наче зарізаний баран, і почав щось белькотати по-своєму, але невблаганий Петро зразу накричав на нього ще більше, при тому виконав рух, наче б він справді був готовий ужити своєї сили, щоб його приборкати. Петрова агресивність вмить допомгла. Грек, зрозумівши, що тут непереливки, рад не рад, сів маком, і лікарі спокійно взяли до своєї роботи.

Після закінчення експертизи сказав той лікар, що порекомендував Петра, до своїх колег:

— Богу дякувати, що прислав нам цього Петра, а то було б мороки з тим дурним греком. Мудрий чоловік, той Петро! Вивчити стільки мов — це вам не жарти. . .

КУЛЬТУРНИМ ФРОНТОМ

Письменникові і взагалі культурно-громадському діячеві Семенові Скорописенкові прийшла спасенна до голови думка: «А що, якби так в нашому місті організувати літературно-мистецький клуб? Оце б тоді пішла наша культурна справа вперед! Організовано, розплановано до найменших деталів. Є тут досить наших культурних діячів, навіть загально знаних в цілій нашій діяспорі. Об'єднати їх в одній культурній організації — гори можна б тоді перевертати!»

Письменник Семен Скорописенко з природи вельми енергійна й активна людина — в нього за думкою, без зволочки, приходить дія. І він достановив запросити всіх культурних діячів української громади до себе на першу нараду з метою організування культурно-мистецького клубу.

На його ініціативу позитивно відгукнулась більшість місцевих українських культурних діячів. На нараду прибуло кільканадцять осіб, серед них відомий поет Грицько Віршований, літературний критик Архип Правдюк, композитор Серафим Музиковський, диригент Гнат Паличка, науковець професор Кіндрат Розум'як, оперний співак Савелій Соловієнко, балетмайстер Трохим Скакунець, філософ Пилип Конопля та й інші.

Письменник Семен Скорописенко, ініціатор наради і господар хати, виголосив доповідь про значення координації культурної праці, закликав присутніх до тіснішої співпраці між собою на полі української культури та подав проєкт створення культурно-мистецького клубу, його структуру і завдання.

Після доповіді почалась дискусія, яка згодом перейшла в суперечку, а на кінець в сварку.

Поетові Грицькові Віршованому не припала до вподоби заява ініціатора нарад, що клуб повинен мати радикальне становище в загальній боротьбі за державне самовизначення нашого народу.

— Це політичний пережиток, — говорив він, — додержуватись і надалі донцовських практик. Живемо в час великопростірних, федералістичних концепцій і, «воленс-ноленс», мусимо їм підпорядкуватись. Наші інтенції самостійної України світ у більшості випадків не розуміє, та ще й в час, коли комуністична Москва на міжнародній арені грає в першу дудку. З тої саме позиції мусимо боротись в першу чергу за людські права в Україні та проти нищення нашої культури червоними окупантами. Тому то в першу чергу треба нав'язувати якнайширші контакти з українськими підсоветськими культурними діячами, яких соврежим висилає закордон, а не уникати контактів з ними. Власне шляхом таких контактів ми маємо можливість впливати на їхню думку.

Такій концепції поета Грицька Віршованого протиставився науковець професор Кіндрат Розум'як. Він засудив її як нереальну і піддержав плян письменника Семена Скорописенка.

— Така концепція, — говорив він, — що її видвигнув шановний поет Грицько Віршований жодних користей нам не дасть, бо советський режим висилає закордон, за малими вийнятками, випробуваних своїх людей і смішно говорити, що ми можемо мати на них вплив. Досвід з Павличком і Драчем показав, що на такого рода типів ми розраховувати не можемо. Та й вона йде в розріз із принципом традиційної тягlosti уряду УНР. А це явне капітулянтство перед червоною Москвою і зрада наших державницьких постулатів. До цього ми не можемо допустити, продовжувачі ідеї великого Симона Петлюри.

Тут забрав слово літературний критик професор Архип Правдюк:

— Я піддержую ідею клубу, яку видвигнув шановний наш письменник Семен Скорописенко і засуджую погляд пана поета Віршованого, бо це явна зра-

да ідеї української державности. Але я також і проти тієї концепції, що її репрезентує професор Розум'як, бо це концепція скопійована з чужого зразка, і тому вона ані державнотворча, ані реальна. Єдино правильна концепція є історично традиційна трудової монархії, тобто, гетьманська.

Професора Розум'яка наче хто шилом шпигонує.

— Добра мені концепція — федерація з Москвою!
— сказав піднесеним голосом.

— А ваша — другий інтернаціонал плюс факт, що з легкої руки полякам четвертину української території віддали, а решту не змогли вдержати через соціалістичну утопію в руках! — відгризся критик професор Правдюк, при тому підскаочив, наче його оса вжала.

— Таке може говорити останній дурень!

— Ти сам дурень!

— Панове! Не заводіться! — пробував успокоїти їх диригент Гнат Паличка. — Не мішайте тут політики і не сваріться, як малі діти!

Оба політичні конкуренти вмить обернулись спільним фронтом проти Гната Палички:

— Молоко собі перше обітріть з губ, а тоді щойно беріться вчити нас! — кинув йому науковець професор Кіндрат Розум'як.

— І не називайте нікого дітьми, коли ще самі не доросли до справи! — повчив його літературний критик професор Архип Правдюк.

— Коли старі в поважних справах наслідують дітей, то не гріх їм на це звернути увагу, — відповів диригент Гнат Паличка.

— Сам ти дитина! — визвірився на нього також поет Грицько Віршований. — Думає, що як належить до Визвольного Фронту, то вже старших не треба шанувати. Та це ж сором!

— Пане добродію! — відповів Гнат Паличка. — Навчіться нарешті звертатись до людей через «ви», а не через «ти». Я вам ніякий смаркач! Мені вже, Богу дякувати, п'ятдесятка ось-ось стукне! Я й не мав на думці когось понижати. Я лише зробив порівняння.

А коли хто думає, що це сором, то вже не більший від політичного капітулянства й змінівіховства!

— Панове! Заспокійтесь! — благав їх письменник Семен Скорописенко.

— Всі ви, бандерівці, непоправні мрійники! З такими не може бути жодної спільної мови! — вигукнув поет Грицько Віршований, встав з розмахом і, не прощаючись, вийшов поспішно з хати.

— Я також не можу далше брати участі, коли культобмін з культурними діячами з України називають змінівіховством, — заявив композитор Серафим Музиковський і потьопав до дверей.

— А я не буду сидіти спільно з соціалістичними утопійниками! — гордо заявив літературний критик професор Архип Правдюк. — Розбудуйте льокальну культуру без мене. В мене й так роботи доволі.

І пішов геть.

Решта присутніх поділилась. Одні підтримували письменника Семена Скорописенка, інші поета Грицька Віршованого, знайшлися такі, що піддержали професора Розум'яка, дехто заявився за професором Правдюком. Могла б прийти справжня буря і розвалити хату, але, на щастя, більшість невдоволених один за одним повисмикувалась з хати. Буря хати не розвалила, але задум письменника Семена Скорописенка таки знівечила.

Ніяка сила на світі, мабуть, не зведе до купи місцевих українських культурних діячів будувати спільний український культурний фронт. Сидять собі «во-своєсах» і роблять культуру по-своєму, кожний на свою руку.

ЗЕМЛЯКИ З ОДЕСИ

З Давидом Матвійовичем познайомився я випадково, коли були з дружиною в одній великій департаментовій крамниці за покупкою. Рослий, сивоволосий, середніх років чоловік серед гамору сотень покупців пильно ловив вухом наші слова і, врешті упевнившись, хто ми, підійшов до нас і спитав:

— Пробачте, ви будете українці?

— Так, — відповіла дружина, — а ви також українець?

— І так, і ні, — відповів, усміхаючись, — бо народився і виріс в Україні, в місті Одесі, і вважаю Україну моєю батьківщиною, а Одесу — рідним містом, хоч по національності не українець, а український єврей, чи пак жид. Давид Матвійович Френкель називаюсь.

І подав мені руку, а вітаючись з дружиною, вклонився їй розмашисто і, за старим європейським звичаєм, поцілував її в руку.

Отак ми познайомились, як бачите цілком випадково а згодом познайомилися з його дружиною Рахилею Мойсеївною і стали приятелями.

Подружжя Давид Матвійович і Рахиль Мойсеївна Френкелі прибули до Америки з Советського Союзу недавно, попавши в число тих щасливців, яким дозволено емігрувати з ССРСР до Ізраїля. Перебуваючи деякий час в транзитному таборі в Європі, Давид Матвійович розшукав свого дядька, багатого бізнесмена в Нью-Йорку, і нав'язав з ним контакт. Дядько відрадив їм їхати до Ізраїля, і вистаравшись відповідні документи, загарантовані ним та ще й впливовою жидівською добродійною організацією, стягнув його не-

забаром до Америки. Згодом переїхали вони до нашого міста і тут влаштувались на постійний побут.

Давид Матвійович і Рахиль Мойсеївна дуже товариські, приємні й забавні люди. Не цураються ні танцю, ні чарки, ні пісні. В танці не одну молоду пару за пояс можуть заткнути. Коли ж при різних okazіях, коли то хрещений і нехрещений люд має до діла з пляшкою і чаркою, вони від них не відмовляються. Наше жіноцтво в Америці так прогреснуло вперед, що часто вже й чарки цурається. Коли спитаєш якусь, наприклад, місис Марину, Варвару, Гандзю чи Одарку, що бажає собі випити, то відквасить байдуже рота й кине відчепного:

— Лише не горілки! Якщо ваша ласка, то трошечки отої солодкої, «апрікотс» чи «черрі бренді». Тільки вважайте, небагато, наперсток, не більше.

Коли ж піднесете такого американського «дрінка» Рахилі Мойсеївній, то вона вам зареагує зразу, наче з моста в воду:

— А що ж ви мені тут піднесли? Дрінка? А хіба ж це напиток? Горілочки чистої чарку дайте, і то міцної, козацької...

Отака то «козачка» Рахиль Мойсеївна. В чарці не має конкурента серед наших заамериканізованих жінок, нащадків українських козачок.

А вже коли співати, то як затягнуть «Де ж ти, дубе, ріс...» чи «Розпрягайте, хлопці, коні...», то хата аж ходором ходить.

Ще за тиждень перед нашим Великоднем Давид Матвійович подзвонив, що коли на Великдень вночі будемо їхати до церкви, то щоб обов'язково його і дружину взяти з собою.

Так ми й зробили.

Народу цього року на Великдень в церкві було стільки, що не пролізти, не протиснутись. Коли пішли з процесією-обходом навкола церкви, то й загубили ми наших любезних земляків-одеситів.

Після посвячення пасок, коли наш православний народ по традиції почав вітатись між собою з празни-

ком Христового Воскресення і чоломкатись, зустрілись ми з нашими приятелями, Олексою й Оксаною Чорними. Привітавшись по-великодньому, питаю їх, чи не бачили часом де тут Френкелів, яких ми загубили.

— А хіба ж вони були в церкві також? — спитав здивований Олекса.

— Так. Ми їх привезли з собою, — відповідаю. — Але ми пішли з обходом, та й загубились.

— А ось і вони тут! — сказав Олекса.

Давид Матвійович і Рахиль Мойсеївна пропихались крізь юрбу в нашому напрямку.

— Христос воскрес! — привітався Давид Матвійович. — З празником Христового Воскресення! Давайте почоломкаємось, як велить звичай український, православний.

Почали ми вітатись та розціловуватись.

— Давиде Матвійовичу, — каже Олекса, — а хіба ж ви віруєте в Христа? Та ж жиди не вірують.

— Невже ж? — здивувався Давид Матвійович. — А я й не знав. Але це, певно, американські жиди не віруючі. Наші ж, советські євреї вірують.

Поїхали ми всі гуртом до нас розговлятись. Похристосувались свяченим яечком, випили, та не по одній, запивали пивом і кавою, закусували ковбасою з хроном, шинкою, паскою з сиром, одним словом — всім, чим хата багата на Великдень. А тоді як затягнули гуртом: «Гей, не дивуйтесь, добрі люди...» аж вікна в хаті забреніли. Давид Матвійович тенором тягнув під саму стелю.

Якось одної суботи Давид Матвійович і Рахиль Мойсеївна навідались перед вечером до нас отак, щоб сказати «галло», бо спішили до синагоги. Я поставив пляшку «балалайки», так ми як почали смикати по чарочці й не оглянулись, коли вже прийшла пора їм прощатись.

— Поїдемо, стара, — каже Давид до своєї дружини, — бо вже пора. Щоб не спізнитись, бо рабі буде сердитись.

— А що, тобі тут погано? — відповіла Рахиль Мойсеївна. — Сиди ото й не рипайся!

— А й правду кажеш! — погодився він. — Ти в мене розумна!

Давид Матвійович вже добре був «під мухою», і я жартома кажу до нього:

— Давиде Матвійовичу! Ой, попаде вам від рабина!

— Не попаде, ні! — відповів, сміючись. — Скажу йому: Рабі! Батьку! Не бий! Запив здорово в суботу й не мав сили приїхати. В земляка гостював...

П Р А В И Л ь Н И К

Я К П О В О Д И Т Ь С Я Н А З А Г А Л ь Н И Х З Б О Р А Х

Якщо вас не повідомлено хоч мінімум два рази, що відбудуться загальні збори вашої організації чи установи, тоді не йдіть на них.

Коли ж ви таки намірились піти, то, щоб дотриматись нашої старої традиції, ви обов'язково спізнитесь хоч на годину, бо збори і так не відбудуться в заповідженому часі.

Під час зборів не забирайте слова, хіба лише тоді, коли є для вас нагода переїхатись по вашому особистому чи партійному противникові. Квіли ж приходить ся голосувати (відкрито), тоді, поки буде те голосування, добре роздивіться за кого чи за що голосує більшість.

Коли хтось висуне вашу кандидатуру до президії зборів, до управи чи інших органів вашої організації чи установи, ви категорично відмовтесь і не дайте себе вибрати.

Коли є якась погана справа до полагодження, старайтесь її уникати, хай інші її полагоджують, тобто, як говорили колись удома, «старатесь вигорнути вогонь чужими руками». Пам'ятайте завжди, що в такому випадку ви завжди матимете приятелів. Щоб запобігти собі приятелів, ще є два способи: 1) не встрявати в позакулісові пересправи, а придержуватись пословиці «моя хата скраю» і 2) коли ж довелось б вам устранити, тоді вдавайтесь до дипломатичних практик і з ким би вам не довелось говорити, завжди в «його дудку грайте», пам'ятаючи, що «порядне теля дві корови ссе». Взагалі в таких складних справах ставте Богові свічку й чортові огарок або навпаки, залежно від ситуації.

Коли почуєте, що на зборах будуть обговорювати справу якоїсь збірки, чимшвидше вшивайтесь звідтам. Коли б прийшла справа, наприклад, преси, і хтось вас притиснув би, мовляв, чому не передплатуєте українських газет і журналів, ви зразу дайте тоді пряму, як дріт, відповідь, що ви всі газети, журнали та книжки перечитуєте, позичивши їх від свого сусіда.

Слова на зборах краще не забирайте, коли голова зборів питає: «А тепер, хто має якесь питання, прошу ставити». Коли ж хтось буде говорити, ви тоді зайдіть у розмову з сусідом чи сусідкою і перебивайте бесідникові та не звертайте уваги на упіпнення президії.

Дуже добре, коли ви фізично витримана людина і нервово спокійна. Тоді під час зборів можете собі спокійно переспатись.

Після зборів біжіть якнайскоріше до бару чи буфету й добре прополощіть собі горлянку після такої муки. Пам'ятайте, не «полощіть» собі горлянки перед зборами, а то може вам розв'язатись язик і тоді всі наші практичні поради, висказані тут, вже вам не в силі будуть допомогти задержатись на строго невтральних позиціях.

К І Н Е Ц Ь

З М І С Т :

ЧАСТИНА I. — »В ТАБОРОВІЙ РЕСПУБЛІЦІ«

	стор.
1. Соломонів суд	7
2. Поліційний нюх	12
3. Окультурення	16
4. »Запорожець за Дунаєм«	23
5. Перемога діда Миколи	26
6. Таборове панство й титуломанія	31
7. Клопоты пана коменданта	33
8. Пригода на сцені	37
9. Таборова демократія	39
10. Як пан інженер продукував тютюн	43
11. Перед виборами	46
12. »Галичанка« з Твері	51
13. Скринінгові історійки	53
14. Пізній Михайло	60
15. Б р а г о г о н и	63
16. Кислого хочу	67
17. Непрошені гості	70

ЧАСТИНА II. — »НАШІ В АМЕРИЦІ«

18. Еміграційні родзинки	83
19. П о м і ш а н н я	87
20. Патріотична реакція	91
21. Біда з технікою	94
22. Оригінальний дарунок	98
23. До чого бие привіє	102
24. Демократичні собаки	106
25. Ерзац - патріот	109
26. Мовонько моя!	111

27. Закукурічені півні	116
28. Немає зла, щоб на добро не вийшло	118
29. На концерт Капелі Бандуристів	121
30. На голодівку	127
31. Яка професія найкраща	129
32. На цьому й тому світі	132
33. »Політична емігрантка«	136
34. Модерна декорація	139
35. Вчора й сьогодні	141
36. »Амбасадори« й »амбасадорші«	149
37. Люди й людські нерви	152
38. На український фестиваль у Давфін	158
39. Передріздвяні гріхи	163
40. Прогресивне цуцєня	167
41. Модерна музика	170
42. Де два б'ються, там третій може дістати	174
43. Чи варто бути українським письменником	177
44. Про собак, котів і »американських горобців«..	180
45. »Ходяча енциклопедія«	185
46. Грек і греко-католик	188
47. Культурним фронтом	191
48. Земляки з Одеси	195
49. Правильник, як поводитись на заг. зборах	199

Este libro terminó de imprimirse
 en los Talleres Gráficos "Dorrego"
 en octubre de 1978. - Avenida
 Dorrego 1102. - Buenos Aires.

